

Täysistunto

Keskiviikko 15.2.2017 klo 14.01—18.37

Täysistunto alkoi klo 14.01. Täysistunto päättyi klo 18.37.

Puhetta johtivat puhemies Maria Lohela (14.01—16.00 ja 18.03—18.37) ja toinen varapuhemies Arto Satonen (16.00—18.03).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. Kansalaisaloitteet

Eduskunnalle on 14.2.2017 toimitettu kansalaisaloite KAA 2/2017 vp: Eutanasia-aloite hyvän kuoleman puolesta.

2.2. Vaalien toimittaminen

Valtioneuvoston jäseneksi nimitetyn Mika Lintilän tilalle on valittava jäsen valtiovarainvaliokuntaan ja talousvaliokuntaan. Valtiovarainvaliokunnan ja talousvaliokunnan täydennysvaalit toimitetaan torstaina 16.2.2017 kello 16 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 16.2.2017 klo 13.

3. Sivistysvaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 12/2017 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi sivistysvaliokunnan jäseneksi edustaja Pekka Puskan ja varajäseneksi edustaja Petri Honkosen.

4. Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 13/2017 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan jäseneksi edustaja Pekka Puskan.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

5. Tulevaisuusvaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 15/2017 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi tulevaisuusvaliokunnan jäseneksi edustaja Mikko Kärnän.

6. Mika Lintilän vapautuspyyntö Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston jäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 14/2017 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan torstaina 16.2.2017 kello 16 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 16.2.2017 klo 13.

7. Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti

Valtioneuvoston selonteko VNS 1/2017 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään tulevaisuusvaliokuntaan, jolle ulkoasiainvaliokunnan, hallintovaliokunnan, liikenne- ja viestintävaliokunnan, maa- ja metsätalousvaliokunnan, sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan, talousvaliokunnan, työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

Valtioneuvoston esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Ryhmäpuheenvuorojen pituus on enintään 5 minuuttia ja muiden etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia. Lisäksi myönnän harkitsemassani järjestyksessä enintään 2 minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja.

Lähetekeskustelua tästä asiakohdasta käydään kello 16 saakka. Keskustelua jatketaan tarvittaessa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Mikäli keskustelu päättyy ennen kello 16, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan eli 8. asiakohtaan.

Keskustelu

14.04 Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vuoden 2015 syyskuussa YK:ssa hyväksyttiin maailmanlaajuinen kestävän kehityksen toimintaohjelma eli Agenda 2030. Ensimmäistä kertaa historiassa meillä on näkyvissä kaikkia maailman maita koskeva kestävän kehityksen polku aina tuonne vuoteen 2030 asti. Nyt käsittelyssä on Suomen oma kestävän kehityksen ohjelma. Meil-

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

lä on nyt näytön paikka juhluvuonna 2017 siitä, että katsomme tulevaisuuteen sitä kestävästi rakentaen ja osallisuutta edistävästi. [Hälinää — Puhemies koputtaa]

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Tiilikainen, odotatteko hetken. — Hyvät edustajat, pyydän nyt siirtämään nämä muut lukuisat käynnissä olevat keskustelut tämän salin ulkopuolelle, ja keskitytään täällä tähän asiaan. — Olkaa hyvä!

Kiitos, puhemies! — Tämä Agenda 2030 on hyvin osallistava juttu ja sitä on monissa erilaisissa työpajoissa valmisteltu, joten hyvä, että asia puhuttaa monissa ryhmissä täälläkin, mutta jos aihe vaihtuu, niin sitä voi tietysti käsitellä muualla.

Siis nyt on käsittelyssä Suomen oma kestävä kehityksen ohjelma, ja toivottavasti nyt juhluvuonna 2017 katsomme tulevaisuuteen sitä kestävästi rakentaen ja osallisuutta edistävästi. Hallitus tuo kestävä kehityksen toimeenpanosuunnitelman eduskunnalle selontekona. Toive selonteosta esitettiin viime syksynä käydyssä kestävä kehityksen ajankoh-taiskeskustelussa monesta suunnasta täällä salissa, ja hallitus haluaa nyt eduskunnan toiveen toteuttaa. [Eduskunnasta: Kiitos siitä!]

Tämä selonteko on tietojemme mukaan ensimmäinen laatuaan myös kansainvälisesti, eli yksikään muu maa ei ole vielä tehnyt kokonaissuunnitelmaa Agenda 2030:n toteuttamisesta. Suomea voidaankin pitää näin Agenda 2030:n toimeenpanon alkutaipaleella yhtenä maailman edistyneimmistä maista. Paitsi prosessin suhteen, Suomi on pisteytetty monissa kestävä kehityksen vertailuissa aivan maailman kärkeen, ja muun muassa viime kesän raporttimme, jota minulla oli kunnia YK:ssa esittää, ja esityksemme Agenda 2030:n toimeenpanosta sai runsaasti kiitosta sekä muilta hallituksilta että kansalaisyhteiskunnalta.

Suomen hyvää valmiutta ja sijoituksia maailman tilastoissa selittää pitkä historiamme kestävä kehityksen edistämisessä. Jo vuodesta 1990 lähtien ovat Suomen hallitukset linjanneet kestävä kehityksen politiikkaa, ja meillä on muun muassa maailman vanhin yhtä-jaksoisesti toiminut kestävä kehityksen toimikunta. Ensimmäisen kestävä kehityksen strategian antoi muuten Esko Ahon hallitus keskellä syvintä lamaa. Vuosikymmenien työ on luonut yhteistä ymmärrystä ja osallisuutta, jota nyt tässäkin hetkessä tarvitaan.

Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen selonteko kertoo, mitä hallitus tekee Agenda 2030:n toteuttamiseksi Suomessa ja miten hallitus yhdessä hallinnonalojen ja sidosryhmi-en kanssa tätä globaaliagendaa toteuttaa. Valmistelun aikana on kuultu ja osallistettu laa-jasti sidosryhmiä, myös monia kansanedustajia, sekä hyödynnetty viimeisintä tutkimustie-toa. Hallituksen toimeenpanosuunnitelma täydentää viime vuonna laadittua kehityspoliit-tista selontekoa, ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa sekä Suomen kestävä kehityk-sen toimikunnan päivittämää kestävä kehityksen yhteiskuntasitoutumusta.

Tässä selonteossa esitetään kaksi kansallisen toimeenpanon painopistettä, ensimmäinen niistä "Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi" ja toinen "Yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osallistava Suomi". Näissä kahdessa painopisteessä on Suomella tutkijoiden ja laajojen si-dosryhmien näkemysten mukaan eniten petrattavaa tai kehitettävää myös meidän omassa toiminnassamme nyt ja lähitulevaisuudessa — siksi hallitus on ne painopisteiksi valinnut — mutta toisaalta näissä meillä on myös mahdollisuus tukea kestävä kehityksen edistä-mistä muissa maissa.

Painopisteiden toteuttamiseksi on listattu useita toimia, joihin hallitus on tällä vaalikau-della sitoutunut ja ryhtynyt toimeen ja jotka edistävät Agenda 2030:n toteuttamista meillä Suomessa. Painopiste näiltä osin on niissä toimita, jotka ovat jo tämän hallituksen toimi-

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

kauden aikana toteutettavissa. Toivon, että voimme yhdessä katsoa myös tätä vaalikautta pidemmälle, aina vuoteen 2030 asti, ja etenkin tulevaisuusvaliokunnan käsittelyssä odotan löytyvän juuri niitä tulevia näkemyksiä, painotuksia ja parannuksia nyt esiteltävään toimeenpanosuunnitelmaan. Toivon, että tulevaisuusvaliokunnan työ kurkottaa aina vuoteen 2030 asti.

Nämä esittelemäni kaksi painopistealuetta ovat myös vahvasti keskinäisriippuvaisia: toinen ei toteudu ilman toista. Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi edellyttää panostamista osaamisen kehittämiseen ja muutoksenhallintaan yhteiskunnan ja ihmisten kannalta kestävästi ja oikeudenmukaisesti. Kestävän talouden ja työllisyyden turvaaminen mahdollistaa hyvinvointiyhteiskunnan edelleenkehittämisen. Toimeenpanossa noudatamme ihmis-oikeusperustaista lähestymistapaa kehitykseen ja huomioimme erityisesti ne yhteiskunnan ryhmät, jotka syystä tai toisesta ovat vaarassa jäädä kehityksestä jälkeen.

Arvoisa puhemies! Painopisteiden lisäksi selonteossa esitetään kolme politiikkaperiaatetta: 1) pitkäjänteisyys ja muutosvoimaisuus, 2) johdonmukaisuus ja globaali kumppanuus sekä 3) omistajuus ja osallisuus. Politiikkaperiaatteet kertovat, miten kestävä kehityksen toimet sisällytetään osaksi valtioneuvoston ja eri hallinnonalojen työtä. Ne myös tarjoavat yhteiskunnan eri toimijoille välineitä ja mekanismeja osallistua globaaliagendan toimeenpanoon.

Agenda 2030:ssä korostetaan kansanedustuslaitosten keskeistä roolia ja hallituksen vastuuvollisuutta kansalaisilleen. Sipilän hallitus on huomionnut tämän laatimalla osaksi toimeenpanosuunnitelmaa kattavan seuranta- ja arviointijärjestelmän. Sen avulla mahdollistamme eduskunnan kytkemisen kestävä kehityksen työhön entistä vahvemmin. Seuranta- ja arviointimekanismi sisältää toimenpiteitä, joiden avulla eduskunta voi arvioida hallituksen työtä kestävä kehityksen näkökulmasta. Muun muassa hallituksen vuosikertomukseen tulee jatkossa oma osio kestävästä kehityksestä. Lisäksi selonteossa ehdotamme, että vaalikausittain annettaisiin selonteko kestävästä kehityksestä ja Agenda 2030:n toimeenpanosta. Vaalikausittain annettava selonteko olisi myös pohjana YK-raportille, joka on suunniteltu niin ikään annettavaksi kerran neljässä vuodessa YK:lle. Näistä ensimmäisen raportin siis jo viime vuonna menestyksellä annoimme. Lisäksi vuosittain järjestetään kestävä kehityksen tila ja tulevaisuus -tilaisuus, jossa eduskunnalla, tiedeyhteisöllä ja kansalaisyhteiskunnalla on tärkeä rooli.

Agenda 2030 on laaja-alainen ohjelma, jonka toteutuksessa hallituksella on luonnollisesti päävastuu. Menestyksekkääseen toimeenpanoon tarvitaan kuitenkin kaikkia yhteiskunnan toimijoita. Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumukseen kytkeytyvä toimenpidesitoumustyökalu tarjoaa yrityksille, kunnille, eri organisaatioille ja aktiivisille kansalaisille mahdollisuuden toteuttaa kestävä kehityksen tavoitteita omista lähtökohdistaan käsin. Kestävän kehityksen toimenpidesitoumuksia on muuten annettu jo noin 450 kappaletta kaikilta yhteiskunnan aloilta. Tähän mahdollisuuteen kannustan myös eduskuntaa, puolueita ja miksei myös yksittäisiä kansanedustajia tarttumaan.

Toimeenpanosuunnitelma, joka nyt esitellään, on tarkoitettu ylivaalikautiseksi kolmen politiikkaperiaatteen sekä myös seuranta- ja arviointijärjestelmän osalta. Temaattiset painopisteet ovat muotoutuneet laajojen sidosryhmänäkemyksien ja tutkimustiedon perusteella, ja niidenkin odotetaan kestävä aikaa.

Kun esittelin tätä Suomen toimeenpanosuunnitelmaa, tai sen luonnosta, YK:ssa, yhtenä parannettavana aiheena nousi esille nuorten osallistuminen kestävä kehityksen toimeenpanoon. Kun parannustarpeen kerran tunnistimme, siihen myös tartuimme, ja itse asiassa

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

yhdessä Suomen Nuorisoyhteistyö — Allianssin kanssa hallitus on laatinut suunnitelman nuorten, sanoisiko, kestävän kehityksen agenttien värväämiseksi eri puolille maata vauhdittamaan kestävää kehitystä nuorten parissa mutta myös laajemmin. Liian usein kuulemme, että nuorissa on tulevaisuus, mutta nuoret ovat täällä tänä päivänä, ja heidän panoksensa tarvitaan kestävän kehityksen toimeenpanoon, ei pelkästään kommentoijina vaan myös toimijoina. Ja tähän tuo lanseeraamamme yhteistyö yhdessä nuorisojärjestöjen ja -toimijoiden kanssa tähtää. Annetaan nuorille parempi mahdollisuus lähteä toimeenpanemaan Agenda 2030 -tavoitteita.

Kestävää kehitystä on Suomessa siis, arvoisa puhemies, edistetty aina pitkäjänteisesti ja osallistavasti, ja hallitus toivoo, että tästä traditiosta pidetään kiinni globaali-ohjelman toimeenpanosyklin loppuun asti. Toivomme siis, että tämä nyt antamamme selonteko ei ole ainutkertainen vaan ensimmäinen lähtölaukaus ja linjaus Agenda 2030 -toimeenpanosta, ja tästä voidaan yhdessä tulevana vuosina parantaa, sillä kestävä kehitys on meidän kaikkien asia.

Puhemies Maria Lohela: Seuraavaksi ministeri Mykkäsen puheenvuoro, 5 minuuttia. — Olkaa hyvä.

14.15 Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Kai Mykkänen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sinänsä kertoo ehkä Suomen roolista myös tässä Agenda 2030 -YK-tavoitteiden luomisessa ja Suomen hallituksen sitoutumisesta ja suomalaisesta omistajuudesta tässä, että tämä on itse asiassa aivan ensimmäisiä OECD-maiden toimeenpanoasiakirjoja, jonka tässä ministeri Tiilikainen äsken esitteli, eli olemme olleet ensimmäisinä viemässä täytäntöön niitä yhteisiä lupauksia nyt tämän asiakirjan kautta, ja se ei varmasti ole sinänsä sattumaa.

Nostan tässä esiin muutamia erityisesti kehityspolitiikan puolella olevia painopisteitä, joilla me viemme eteenpäin nimenomaan näitä Agenda 2030 -tavoitteitamme. Tämä itse asiakirja tietysti ennen kaikkea keskittyy Suomen muuttamiseen, Suomen Agenda 2030 -toimintaan, mutta osana sitä painotan itse tietysti roolini mukaisesti nyt tätä kehityspoliittista näkökulmaa, globaalivastuuta.

Ensinnäkin, niin kuin ministeri Tiilikainen mainitsi, ne kaksi erityistä painopistettä, jotka hallitus on tässä valinnut, ovat "Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi" ja toisaalta "Yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi", ja molemmat näistä ovat painopisteitä myöskin meidän kehityspolitiikassa.

Ehkä aivan erityisesti juuri tässä maailmantilanteessa, missä tänä talvena elämme, tämä yhdenvertaisuuden, tasa-arvon, sukupuolten välisen tasa-arvon edelläkävijyyden kääntäminen meidän vaikutusvallaksi samojen asioiden puolesta ja näiden arvojen puolesta maailmanlaajuisesti on nyt aivan erityisesti keskiössä, ja on oleellinen asia, että me nostamme tässä asiassa voimakkaasti lippuamme.

Jo viime syksynä, kun Pohjoismaiden kehitysministerien kanssa tapasimme, sovimme puheenjohtdollani, että tiivistämme yhteistyötä sukupuolitaso-arvon, seksuaali- ja lisääntymisterveysoikeuksien puolestapuhujina, koska jo silloin oli tiettyjä synkkiä pilviä myöskin Euroopan sisällä näiden asioiden ympärillä, ja nyt tietysti Yhdysvaltain uuden hallinnon myötä on vääjäämättä uudenlainen haaste, erityisesti YK-järjestelmän sisällä mutta muutoinkin, näiden asioiden puolesta tehtävälle työlle.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

Suomen pitkäjänteistä työtä naisten ja tyttöjen oikeuksien eteen ajamme voimakkaasti. Pelkästään marras—jouluukuun aikana olen hyväksynyt yli 20 miljoonan euron edestä hankkeita meidän kahdenvälisessä kehitysyhteistyössä tyttöjen oikeuksien, naisten oikeuksien, lisääntymisterveyden eteenpäinviemiseksi. Kun me olemme avaamassa esimerkiksi uutta maaohjelmaa nyt Somaliassa, niin siitä yli puolet tulee koskemaan naisten, tyttöjen lisääntymisterveyttä, seksuaalisia oikeuksia, heidän voimaannuttamistaan.

Nyt parhaillaan, kun meillä käydään kansainväliseen toimintaan tähtäävien kansalaisjärjestöjen avustuskierrosta, sitä valmistellaan, siinä olemme nyt aivan erityisesti reagoimassa tähän maailmanpoliittiseen tilanteeseen, niin että me käytännössä kolminkertaistamme absoluuttisesti ottaen edelliseen kierrokseen nähden naisten ja tyttöjen lisääntymisterveyden, seksuaalioikeuksien parissa työskentelevien järjestöjen osuuden, siis absoluuttisesti, suhteellisesti vielä enemmän kuin kolminkertaistamme. Eli me olemme tehneet selkeän valinnan — tietysti jo pidemmän aikaa sitten — naisten ja tyttöjen oikeuksien puolesta, se vahvistettiin täällä eduskunnassa vuosi sitten kehityspoliittisessa selonteossa, ja nyt reagoimme tähän maailmantilanteeseen määrätietoisesti niin, että aivan erityisesti nostamme naisten ja tyttöjen seksuaalioikeuksien, lisääntymisterveyden kysymykset meidän omassa kehityspolitiikassamme esiin.

No, sitten toinen puoli: kestävät ratkaisut, hiilineutraalisuus. Tässä tietysti Suomen hallitus itse esimerkkiä näyttämällä on etenemässä ehkä kunnianhimoisemmin kuin Suomes-
sa on kertaakaan koettu — ja itse asiassa kunnianhimoisemmin kuin juuri missään muussa länsimaassa ollaan tekemässä — luopumalla kivihiilen käytöstä, puolittamalla tuontiöljyn käytön. Itse asiassa se on oleellista kehitystyötä myös sitä kautta, että sillä tavalla me saamme aikaan ratkaisuja, joiden merkitys syntyy itse asiassa silloin, kun me monistamme ne tuonne kehitysmaihin. Ja tästä syystä me olemme lisäämässä nyt uudentyyppistä investointimuotoista rahoitusta kehitysmaiden julkisen sektorin investointihankkeisiin. Viime viikolla olin Myanmarissa keskustelemassa heidän aurinkopaneelihankkeistaan, joissa Finnfund on alustavasti mukana, heidän jätevesihankkeistaan, joihin liittyen käytetään näitä korkotukiluotto-, Finnfund-elementtejä, ja niiden resurssit onneksi kasvavat.

Kolmanneksi nostaisin työlinjan, myös kehityspolitiikassa. Siihen olemme tuomassa uutta riskijakorahoitusta, neuvottelemme Maailmanpankin kanssa yhteisestä rahastoikkunasta, jolla voimaannutettaisiin yrittäjyyttä, erityisesti itäisessä Afrikassa. Olemme neuvottelemassa Slushin startup-tapahtuman viemisestä sinne. Tämän tyyppisellä voi olla merkittävä vaikutus siihen, että nämä maat nousevat aidosti jaloilleen. — Kiitoksia.

Puhemies Maria Lohela: Sitten ryhmäpuheenvuorokierros.

14.21 **Mirja Vehkaperä kesk** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kestävän kehityksen käsite pohjautuu pohjoismaiseen arvopohjaan. Käsitteen lanseerasi ensimmäisenä Brundtlandin komissio vuonna 1987. Pohjoismailla on osaamisensa puolesta erityinen vastuu taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöllisen kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa niin meillä Pohjolassa kuin maailmanlaajuisestikin. Suomi on tarttunut kestävän kehityksen velvoitteeseen edelläkävijän otteella. Tänäkin käsittelyssä oleva valtioneuvoston selonteko on satavuotiaan Suomen toimintaohjelma tavoitteiden edistämiseksi maassamme, ja olemme saaneet siitä maailmanlaajuisestikin kiitosta.

Keskustan eduskuntaryhmä kiittää valtioneuvostoa ohjelman laaja-alaisesta valmistelusta. Hallitus on kuullut isoa joukkoa sidosryhmiä ja hyödyntänyt tilaisuuksissa esitettyjä

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

näkemyksiä. Ohjelman toteuttaminen on hallituksen vastuulla, mutta ei nykyinen hallitus eivätkä tulevatkaan hallitukset voi onnistua yksin. Onnistumisen ratkaisee laaja-alainen sitoutuminen, jossa ovat mukana valtion lisäksi kunnat, maakunnat, yritykset, kansalaisyhteiskunta kokonaisuudessaan.

Arvoisa puhemies! Kestävä kehitys lähtee arjen valinnoista. Suomalaisten tekemät päivittäiset päätökset kodeissa, kaupoissa, työpaikoilla muodostavat pohjan kestäväälle tulevaisuudelle. Vastuullinen kuluttaminen, kierrättäminen, lähiruuan suosiminen ja ruokahävikin vähentäminen, uusiutuvan energian ratkaisut liikkumisessa ja lämmittämisessä ovat esimerkkejä toiminnasta, jolla on suuri merkitys tavoiteltaessa ympäristöä mahdollisimman vähän kuormittavaa elämäntapaa. Valtiovallan vastuulla on puolestaan luoda otolliset edellytykset ja kannustimet vastuullisten valintojen edistämiseksi.

Julkisista hankinnoista kaksi kolmasosaa tehdään kunnissa. Kunnilla on siten merkittävä rooli kestävien valintojen tekemisessä. Lähestyvissä kunnallisvaaleissa valitut uudet valtuustot voivat osaltaan vauhdittaa kehitystä ja kannustaa kotikuntaan laatimaan omat kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumuksensa.

Ilmastonmuutoksen torjunta edellyttää erityisesti fossiilisista polttoaineista luopumista. Hallituksen uusiutuvan energian kärkihanke tähtää yli 50 prosenttiin uusiutuvan energian käytössä 2020-luvulla. Vuoteen 2030 mennessä liikenteen uusiutuvien polttoaineiden osuutta nostetaan vähintään 40 prosenttiin. Kestävät bio- ja kiertotalouden ratkaisut ovat Suomelle myös merkittävä vientisektori, jolla osallistumme ilmastonmuutoksen torjuntaan. Biotalous ja cleantech-liiketoiminnan mahdollisuuksia on edistettävä tutkimus- ja innovaatiopolitiikalla. Keskustan eduskuntaryhmä kannustaa hallitusta ohjaamaan yritystutkia niin, että ne entistä tehokkaammin johtaisivat kestävä kehityksen innovatiivisiin ratkaisuihin.

Arvoisa puhemies! Kestävä talouskasvu luo pohjaa yhdenvertaiselle, tasa-arvoiselle ja osaavalle Suomelle. Palvelujen uudistaminen on toteutettava sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Muun muassa sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus mahdollistaa voimavarojen kohdentamisen asiakaslähtöisesti yhä enemmän ennalta ehkäisevään ja vaikuttavaan työhön. Kehittyvillä digitaalisilla palveluilla puolestaan voidaan vahvistaa iäkkäiden toimintakykyä, tukea kotona asumista ja luoda uusia yhteyksiä huolenpidolle.

Kestävässä kehityksessä on kyse globaalista ylisukupolvisuudesta. Suomen on jatkettava kehityksen kärjessä niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. On tärkeää, että Suomi keskittää rajalliset voimavaransa YK:n järjestelmässä naisten ja tyttöjen oikeuksien toteuttamiseen ja tasa-arvotyöhön.

Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteko kytkee eduskunnan ja valiokunnat kiinteästi kestävä kehityksen työhön, ja tämä työ koskee meitä kaikkia.

14.26 Kari Kulmala ps (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä on kestävä kehitys? Kestävä kehitys on hallittua muutosta, jonka avulla pyritään luomaan kestävät elinolosuhteet nykyisille ja tuleville sukupolville. Kestävä kehitys ei ole vain luonnosta huolehtimista, vaan siinä huomioidaan myös kestävä kasvuun perustuva talouspolitiikka ja sosiaalisesti kestävä yhteiskunta.

Hallituksen selonteko käsittelee Suomen painopisteitä YK:n kestävä kehityksen Agenda 2030 -tavoitteiden saavuttamiseksi. Agenda 2030 on maailmanlaajuinen tavoiteohjelma, jonka 17 tavoitetta ovat kansallisesti sovellettavissa. Hallituksen tavoiteohjelma painottaa hiilineutraalia ja tasa-arvoista Suomea.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

Perussuomalaisten eduskuntaryhmän mielestä erityisen tärkeitä asioita tavoiteohjelmassa ovat toimet, jotka tähtäävät työttömyyden pienentämiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn ja eriarvoistumisen pysäyttämiseen. [Susanna Huovinen: Missä on toimenpiteet?] Nämä tavoitteet löytyvät myös Suomen kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksesta, johon hallituksen selontekokin pohjaa. Siinä kolme tärkeintä pointtia ovat "yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin", "vaikuttavien ihmisten yhteiskunta" ja "työtä kestävästi". Näitä periaatteita perussuomalaisten eduskuntaryhmäkin lämpimästi kannattaa, toimia, jotka edesauttavat kaikkien kansalaisten mukana pitämistä yhteisessä veneessä.

Arvoisa puhemies! Eriarvoisuuden vähentäminen on keskeisimpiä kestävän kehityksen tavoitteita. Perussuomalaisten mielestä eriarvoisuus kansalaisten välillä ei saa enää kasvaa. Tasa-arvo edistää yhteiskunnallista vakautta ja ihmisten mahdollisuuksia vaikuttaa elämäänsä ja kantaa siitä vastuuta. Hallituksen sote-uudistus tähtää osaltaan eriarvoistumisen ja terveyserojen kaventamiseen. Tämä on yksi sote-uudistuksen kärkitavoitteista. Kestävää kehitystä ei voi olla myöskään se, että osa nuoristamme, erityisesti nuorista miehistä, syrjäytyy. Syrjäytymisen torjunta täytyy laittaa keskiöön suomalaisen yhteiskunnan kestävässä kehittämisessä. Selontekokin linjaa, että osallisuus yhteiskunnassa kuuluu kaikille. Yhteiskuntamme ei voi olla niin kova, etteikö siihen voisi jokainen omalla tavallaan osallistua.

Työttömyys on yksi suurimmista ihmisen elämässä syrjäytymistä aiheuttavista tekijöistä. Hallitus onkin toimillaan pureutunut työttömyyden nujertamiseen ja tuo näitä konkreettisia toimenpiteitä selonteossa esiin. Otetaan koppia niistä, jotka ovat työelämän ulkopuolella. Tämä on perussuomalaisten eduskuntaryhmälle tärkeää. Isossa kuvassa tavoitteena on, että työtöntä ei jätetä yksin. Hallitus on käynnistänyt esimerkiksi perustulokokeilun, jonka uskotaan purkavan niin sanottuja kannustinloukkuja. Lisäksi hallitus pohtii malleja, joilla voitaisiin mahdollistaa pitkäaikaistyöttömien osallistuminen yhteiskuntaan ja löytää uusia väyliä heidän työllistymisekseen. Perussuomalaisille on tärkeää, että mieluummin kannustetaan kuin rangaistaan työttömiä. Ketään ei haluta jättää yksin kotiin.

Arvoisa puhemies! Maahanmuuttopolitiikan järjeistäminen on tärkeä osa maamme tulevaisuutta. Paljon on jo tehty ja paljon vielä tehdään. Osa taannoisen pakolaisvyöryn aikaan maahamme tulleista tulee saamaan turvapaikan ja perheenjäseniään maahan. On niin kansalaistemme kuin maahantulijoidenkin etu, että turvapaikan saaneet sopeutuvat parhaalla mahdollisella tavalla yhteiskuntaamme. Sopeutumistoimiin on satsattava nyt, jotta vuonna 2030 yhteiskuntamme on yhä yksi turvallisimmista, parhaiten voivista ja taloudellisesti hyvin toimeentulevista eikä Ruotsin malli ongelmallisista maahanmuuttajalähiöistä toteudu täällä. Yhteiskunnan jakautuminen on estettävä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen ilmastostrategia on pitkäjänteinen kestävän kehityksen suunnitelma. Meidän on jatkossa ajateltava energiaa ihan uudella tavalla. On nähtävä kuusen oksa kemikaalina, puru ja lastut biopolttoaineina, vesi lämmönlähteenä. Tämän ohella perussuomalaisten eduskuntaryhmä katsoo, että hyödyntämällä kotimaista energiaa ja kehittämällä siihen perustuvaa vientiteollisuutta voimme oikaista merkittävästi kauppasettamme. Energiantuotannon kotimaisuusasteen tuntuva nostaminen edistää maamme talouskasvua ja tuottaa kymmeniätuhansia uusia työpaikkoja. Nämä työpaikat syntyisivät pääasiassa haja-asutusalueille, mikä mahdollistaisi osaltaan maaseudun pitämisen elinvoimaisena ja asuttuna. Kaikki tämä tukee myös oivallisesti kestävästä kehityksestä maassamme.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

14.31 **Sari Multala kok** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! "Olisi kauheaa, jos maapallo särkyisi. Se on niin kaunis." Nämä huolestuneet sanat lausui Nuuskamuikkunen teoksessa Muumipeikko ja pyrstötähti.

Suomessa olemme monessa Agenda 2030 -tavoitteessa jo pitkällä. Siitä pitää olla ylpeä, mutta tämän ylpeyden on näyttävä ainoastaan kovempaa kunnianhimonaa päästä tavoitteessamme vielä pidemmälle. Suomi-neito saa luvan olla se maailmaa muuttava kymppin tyttö, joka saavuttaa pilkulleen asetetut tavoitteet — vähempi ei riitä.

Agenda 2030:n kantavana temana on, että kukaan ei saa jäädä kehityksestä jälkeen. Kansallinen toimeenpano rakentuu kahden painopisteen varaan, joissa meillä on eniten kiinnostavaa ja toisaalta mahdollisimman paljon annettavaa muulle maailmalle. Nämä kaksi kärkeä ovat hiilineutraalius ja resurssiviisaus sekä yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja osaaminen.

Aivan samalla tavoin kuin olemme huolissamme julkisen talouden kestävydestä, on meidän huolehdittava siitä, että luonnonvarojen käyttö pysyy luonnon kantokyvyn rajoissa, tai paremminkin palautuu niihin. Tuoreessa kansallisessa energia- ja ilmastostrategiasa on päätetty luopua kivihiilen käytöstä vuoteen 2030 mennessä. Hiilijalanjälkemme suhteutettuna asukaslukuun on valitettavasti edelleen yksi maailman korkeimmista. Hiilineutraali Suomi on tavoite, josta on tosissaan pidettävä kiinni. Energiankulutuksen vähentäminen ja ennen pitkää fossiilisista polttoaineista luopuminen kokonaan ovat ympäristön, ihmisten hyvinvoinnin ja kestäväen maailman kannalta välttämättömiä askelia.

Vastuu lankeaa monella tapaa etenkin suurten kaupunkien ja kaupunkiseutujen harteille. Vaikka Suomi on yksi vähiten kaupungistuneista länsimaista, on selvää, että jokainen etenkin tulevaisuutta ja suuria ihmismassoja koskeva ongelma ratkaistaan pääosin kaupungeissa. Kaupunkisuunnittelu, julkiset hankinnat ja hiilineutraaliutta tavoittelevat suuret kaupungit ovat avainasemassa tehtäessä koko Suomesta hiilineutraalia. Kaupunkien olisi myös hyvä mahdollisimman nopeasti ja tulevaisuutta ennakoiden korvata kivihiili kaukolämmön tuotannossa ympäristöystävällisemmillä ratkaisuilla.

Arvoisa puhemies! Hallitus on kehityspoliittisessa selonteossa sitoutunut tyttöjen ja naisten oikeuksien ja aseman vahvistamiseen, kehitysmaiden talouden kehittämiseen hyvinvoinnin lisäämiseksi, yhteiskuntien demokraattisuuden vahvistamiseen, luonnonvarojen kestävyys ja elämän välttämättömyyksien eli ruokaturvan, veden ja energian saatavuuden parantamiseen.

Hallituksen kehityspolitiikka on kiinteässä linjassa Agenda 2030:n tavoitteiden kanssa kääntää globaali kehitys uralle, jossa ihmisten hyvinvointi ja ihmisoikeudet, talouden vauraus ja yhteiskuntien vakaus turvataan ympäristön kannalta kestäväällä tavalla ja poistetaan äärimmäinen köyhyys maailmasta.

Uudessa maailmantilanteessa, jossa ihmisten vapaa liikkuvuus sekä vapaa kauppa ovat uhattuina, Suomen on oltava eturivissä puolustamassa avoimia markkinoita. Avoin ja vapaa kauppa valtioiden välillä antaa etenkin kehittyville maille paremmat mahdollisuudet markkinoillepääsyyn. Vapaa maailmankauppa on ylivoimaisesti tehokkain tapa vähentää absoluuttista köyhyyttä, kaventaa valtioiden välisiä kehityseroja ja edistää ilmastonmuutosta ehkäisevien teknologioiden levittämistä myös kehittyviin maihin. Avoimet maailmanmarkkinat edistävät vihreää kasvua ja työllisyyttä Suomessa ja globaalisti.

Arvoisa puhemies! Suurin eriarvoisuutta aiheuttava tekijä Suomessa on työttömyys. Meidän on otettava kaikki keinot käyttöön sen vähentämiseksi. Yksi keskeinen ja merkittävä teko, joka on vielä toistaiseksi tekemättä, on kattava perhevapaaudistus. Työllisyyttä

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

ja tasa-arvoa edistävä uudistus on syytä saada pikaisesti vireille. Perhevapaiden uudistaminen vaikuttaisi positiivisesti etenkin nuorten naisten asemaan työmarkkinoilla, mikä parantaisi myös naisten eläkekertymää läpi työuran ja kirisi kiinni sukupuolten välisiä eläke-eroja.

Jokaisella meistä on oikeus tuntea itsensä hyväksytyksi juuri sellaisena kuin on. Yhteiskunnassamme voimistuva vihapuhe on kuin tartuntatauti, jonka leviämiseen jokainen voi omalla toiminnallaan vaikuttaa. Pelkkä oireen taivastelu ei riitä, vaan myös pahan olon syy on parannettava. Vihapuheen syitä on siksi tärkeää koettaa ymmärtää, mutta tämä ei tarkoita hyväksyntää. Rasismille on sanottava yksiselitteinen ja ehdoton "ei". Poliittisilla johtajilla, puolueiden nykyisillä ja tulevilla puheenjohtajilla on tässä valtava vastuu.

Arvoisa puhemies! Lasten ja nuorten hyvinvointi on kestävä tulevaisuuden perusta sekä Suomessa että globaalisti. Turvallinen koulupäivä, lapsen kehitystä tukeva arki ja mahdollisuus liikkua ovat keskeisiä lasten hyvinvointia tukevia pilareita, joista julkisen vallan on huolehdittava. Kestävässä maailmassa jokaisen lapsen oikeus on käydä koulua ja leikkiä, olla aidosti lapsi ja vaikka haaveilla olevansa Batman tai Frozenin Elsa.

14.37 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kestävä kehitys on Suomen ja koko maailman kohtalonkysymys. Kestävällä kehityksellä turvataan ihmiskunnan elämän edellytykset nyt ja tulevaisuudessa. Kestävä kehitys on tulevaisuuspolitiikkaa parhaimmillaan. Siihen kuuluu yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin, kansalaisten osallisuus, kestävä työ, kestävät yhteiskunnat ja paikallisyhteisöt, luonnon kantokykyä kunnioittavat elämäntavat, hiilineutraali yhteiskunta ja resurssiviisas talous. "Pidetään kaikki mukana" on YK:n kestävä kehityksen pääteema, ja sen takana on helppo seistä.

Kestävää kehitystä on keskinäisriippuvaisessa maailmassa katsottava aina myös globaalisti näkökulmasta. Maailman haasteet ovat myös Suomen haasteita, ja meidän tulee olla niitä ratkaisemassa. Rajojen sulkeminen ja omaan napaan tuijottaminen on potku omaan nilkkaan.

Käsiteltävä selonteko on osoitus kansainvälisen yhteistyön ja YK:n olemassaolon tarpeellisuudesta. Suomen on toimittava aktiivisesti kansainvälisillä kentillä. Keskinäisriippuvaisessa maailmassa Suomen, jos minkä, on noustava kokoaan suuremmaksi toimiesaan kestävä kehityksen, ihmisoikeuksien ja rauhan puolesta. Se on Suomen etu.

Arvoisa puhemies! Kestävä kehitys on pitkäjänteistä toimintaa. Pitkäjänteisyys on mainittu selonteossa yhtenä politiikkaperiaatteena, mutta se ei juuri näy selonteon toimeenpanosuunnitelmassa, jonka pitäisi kestää yli vaalikausien. Tältä osin selonteolta olisi odottanut enemmän. Valiokuntakäsittelyssä selonteon kunnianhimon tasoa on monin verroin parannettava.

Selonteosta löytyy kuitenkin monia hyviä toimenpide-ehdotuksia pitkäaikaistyöttömyyden ja eriarvoisuuden vähentämiseen, koulutuksen kehittämiseen, ympäristönsuojeluun sekä vanhustenhuollon parantamiseen. Onkin syytä kysyä, onko hallitus nyt muuttamassa linjaansa. Nämä toimenpide-ehdotukset ovat nimittäin jyrkässä ristiriidassa hallituksen tähän asti harjoittaman politiikan kanssa.

SDP:n mielestä kestävä kehityksen keskiössä on aina oltava ihminen. Sen soisi näkyvän enemmän myös tässä selonteossa. Panostukset inhimillisyyteen maksavat itsensä takaisin moninkertaisesti.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

Arvoisa puhemies! Eräs kansalainen pohti minulle lähettämässään viestissä, ostaako diabeetikkona lääkkeensä vai käyttääkö rahat ruokaan. Jos pienituloinen diabeetikko jättää hallituksen leikkausten takia lääkkeensä ostamatta, aiheutuu siitä selvitysten mukaan yli 24-kertaiset kustannukset tulevaisuudessa. Voi siis sanoa, että säästöt terveyteen ja hyvinvointiin tulevat sairaan kalliiksi.

SDP:n mielestä tämä selonteko olisi ollut sopiva paikka pohtia laajemmin hyvinvoinnin ja talouden yhteyttä eli hyvinvointitalouden merkitystä kestäväälle kehitykselle. Hyvinvointi ja talous tukevat toisiaan. Investoinnit hyvinvointiin, kuten palveluihin ja koulutukseen, vahvistavat yhteiskunnan perusrakenteita. Hyvinvointi-investoinnit myös tukevat taloudellista toimeliaisuutta ja ovat siten kestäväen talouskasvun edellytyksiä.

Päätöksillä on aina seurauksensa, ja siksi niitä pitää analysoida tarkemmin jo valmisteluvaiheessa. Tarvitsemme paljon enemmän päätösesitysten vaikuttavuusarviointia sekä vaihtoehtokustannuksien laskemista. Tämä hallitus on unohtanut nämä kokonaan.

Taloudellisia ja inhimillisiä säästöjä voisimme saada tulevaisuudessa esimerkiksi panostamalla maksuttomaan päivähoitoon tai parantamalla pitkäaikaistyöttömien tilannetta. Suomi on noussut toisen maailmansodan jälkeen yhdeksi maailman parhaimmista kansakunnista. Siihen on tarvittu hyvinvointi-investointeja. Nämä hyvinvointivaltioon tehdyt investoinnit ovat olleet yksi merkittävä tekijä Suomen menestymiselle ja kestäväälle kehitykselle. Toivottavasti tämä ymmärretään myös jatkossa. Tulevaisuuden siemeniä kylvetään juuri tänään.

Arvoisa puhemies! Kestävä kehitys edellyttää, että ymmärrämme Suomi 100 -juhlavuoden teeman "Yhdessä". Parhaimmillaan yhdessä tekeminen auttaa kansalaisia aitoon osallisuuteen, jossa eri toimijat ja eri sukupolvet kohtaavat ja oppivat toinen toisiltaan. Suomalaisen yhteiskunnan voima on aina ollut tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja yhteisöllisyys, joihin kuuluu myös kaikkien mukana pitäminen. Kestävään kehitykseen kuuluu ajatus siitä, että yhteiskuntamme tarvitsee jokaista kansalaista ja jokainen meistä tarvitsee toinen toisiamme. Pidetään siis kaikki mukana.

14.42 Emma Kari vihr (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun minä olin kolmevuotias, laki subjektiivisesta päivähoidosta astui Suomessa voimaan. Nyt kun minun tyttäreni on kolme, lasten tasa-arvoinen oikeus päivähoitoon on juuri lakkautettu.

Kun minä olin kolmevuotias, oli tähän maahan juuri perustettu ympäristöministeriö. Nyt kun minun tyttäreni on kolme, tehdään luonnonsuojeluun Suomen historian suurimmat leikkaukset.

Kun minä olin kolmevuotias, pohjoinen napajäättikkö oli kesällä lähes Australian kokoinen. Kun minun tyttäreni täytti kolme, napajäättikkö oli kutistunut lähes puoleen tästä. [Oikealta: Voi minkä teit, ympäristöministeriö!]

Arvoisa puhemies! Tässä ohjelmassa on kyse siitä, millaisen maailman me jätämme niille, jotka tulevat meidän jälkeemme. Meidän sukupolvemme voi vielä pysäyttää ilmastonmuutoksen. Meidän lapsemme eivät sitä voi enää tehdä. Kun muualla vähennetään ympäristölle haitallisia tukia, Sipilän hallitus lisää niitä. Suomi oli esimerkkinä muulle maailmalle, kun päästökaupan huutokauppatulot ohjattiin kehitysyhteistyöhön. Nyt Sipilän hallitus otti nämä rahat maailman köyhimpien ihmisten auttamisesta ja antoi ne teollisuudelle. Samalla hallitus otti käyttöön uuden saastutustuen, jolla se kannustaa teollisuutta ylläpitämään ilmastopäästöjä. Lisäksi hallituksen suunnittelemat massiiviset metsähakkuut

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

vesittävät kaikki muut päästövähennykset. Suomen panos ilmastonmuutoksen torjumisessa jää vähäiseksi näiden hakkuiden takia. [Oikealta: Melko paksua!]

Arvoisa puhemies! Koulutus on kaiken kehityksen peruskivi. Hallitus esittää ammatillisen koulutuksen uudistamisen kestävä kehityksen panostuksena, vaikka leikkaa lähes 200 miljoonaa euroa ammatillisesta koulutuksesta. Erityinen huoli on nyt tämän maan pojista. Jo nyt viidesosa nuorista miehistä on koulutuksen ja työn ulkopuolella. Koulutusleikkaukset ovat tämän hallituksen suurin virhe. Niillä rikotaan jotain, jonka arvoa ei täysin ymmärrä.

Tärkeintä lapsen koulupolulla ovat ensi askeleet. Varhaiskasvatuksen heikennykset lisäävät lasten eriarvoisuutta. Päivähoito-oikeuden rajaaminen ja ryhmäkokojen kasvattaminen osuvat juuri niihin lapsiin, jotka tarvitsevat eniten tukea. Tasa-arvoa hallitus sanoo parantavansa nyt "aktiivisin toimin". Hallituksen edustajat kyllä mielellään puhuvat siitä, miten he parantaisivat naisten asemaa esimerkiksi perhevapaita uudistamalla. Nämä ehdotukset eivät ikävä kyllä koskaan löydä tietään hallituksen linjauksiin. Niitä ei löydy hallitusohjelmasta, niitä ei löydy hallituksen tasa-arvo-ohjelmasta, eikä niitä löydy tästä selonteosta.

Arvoisa puhemies! Historia tulee muistamaan meidät siitä, miten Suomi kantaa vastuutaan tästä historiallisesta humanitäärisestä kriisistä. Suomi on vastannut tähän kriisiin heikentämällä ihmisoikeuksia, pienentämällä pakolaiskiintiötään, tekemällä perheenyhdistämisestä lähes mahdotonta ja leikkaamalla Suomen kehitysyhteistyöstä yli kolmasosan. YK:n naistenjärjestön rahoituksesta on leikattu lähes viidennes. YK:n lastenjärjestö Unicefin rahoituksesta on leikattu yli 40 prosenttia. YK:n ympäristöohjelma UNEPin rahoituksen hallitus lopetti kokonaan. Tämä ei ole vastuun kantamista.

Arvoisa puhemies! Hallitus on kopioinut hallitusohjelman tavoitteet ja kutsuu niitä nyt kestävä kehityksen selonteoksi. Nyt väitetään, että saastuttamisen tukeminen on ilmastonsuojelua, että luonnonsuojelun alasajo on monimuotoisuuden turvaamista, että köyhimmiltä ottaminen ja rikkaimmille antaminen on tuloerojen kaventamista. Nyt väitetään, että koulutuksesta leikkaaminen on osaamiseen panostamista, että naisten ja lasten jättäminen pakolaisleireille on perheiden auttamista, että maailman köyhimmiltä ihmisiltä leikkaaminen on globaalia solidaarisuutta. Sitä ne eivät ole.

Arvoisa puhemies! Vaihtoehtoja on. Me uskomme, että juuri vaikeimpina aikoina ihmisyyttä on puolustettava kaikista tiukimmin. Me uskomme, että meidän kauniit metsämme, meidän puhtaat vetemme, meidän ahmamme, meidän norppamme ovat jotain, jota meillä ei ole oikeutta viedä meidän lapsiltamme. Me uskomme, että lapsiin ja koulutukseen panostaminen on kaiken kehityksen perusta. Se on vastuun kantamista, sillä tekemättäkään ei voi jättää. [Ben Zyskowitz: Kyllä se on uskottava, vihreät ovat muita parempia ihmisiä! — Välihuutoja — Puhemies koputtaa]

Puhemies Maria Lohela: Nyt, hyvät edustajat, on edustaja Sarkkisen puheenvuoro.

14.48 **Hanna Sarkkinen vas** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! "Maapallo pystyy tyydyttämään kaikkien tarpeet mutta ei kaikkien ahneutta." Näin sanoi Mahatma Gandhi. Sanoma tiivistää hyvin YK:n kestävä kehityksen Agendan. Ihmiskunnan elämäntapa, talousjärjestelmiä ja politiikkaa pitää muuttaa siten, että kaikkien ihmisten perustarpeet pystytään tyydyttämään rajallisten resurssien maailmassa, mutta ahneutta ja ylikulutusta

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

maailma ei kestä. YK:n kestävän kehityksen Agenda velvoittaa kaikkia maita, myös Suomea.

Suomen suurimmat kestävän kehityksen haasteet ovat ilmastonmuutoksen vastainen työ sekä työllisyys- ja talouskehitys. On hienoa, että toimintaohjelma on nyt tehty. Valitettavasti hallituksen selonteon kunnianhimon taso jää liian matalaksi. Siinä listataan pitkälti jo päätettyjä asioita ja uudet avaukset jäävät vähemmälle. Hallitusohjelman mukaiset linjaukset eivät kuitenkaan riitä siihen, että Suomi saavuttaisi kansalaisilleen ja globaalille yhteisölle tekemänsä sitoumukset.

Toimintaohjelman suurin puute ja ristiriita liittyy ilmastonmuutoksen torjuntaan. Suomalaisten ekologinen jalanjälki ja ilmastopäästöt ovat liian suuret. Jos kaikki maailman ihmiset eläisivät kuten suomalaiset, tarvittaisiin 3,5 maapalloa. Hallituksen teettämän oman asiantuntija-arvion mukaan Suomen ilmastopolitiikan lopputulos on nolla. Metsien hiilinielu pienenee massiivisten hakkuiden takia, mikä tekee tyhjäksi muilla sektoreilla tehtävät päästövähennykset. Suomi ei siis vähennä omia nettoilmastopäästöjään tilanteessa, jossa ilmastonmuutoksen pysäyttämiseen on aikaa vain muutamia vuosia.

Selonteossa puhutaan ilmastorahoituksen tärkeydestä, mutta missä ovat siihen suunnatut riittävät varat ja uudet toimenpiteet? Ohjelmassa myös puhutaan tarpeesta vähentää fossiilisten tukia globaalisti, mutta missä on sitoumus tarkastella myös Suomen omaa yritystukipolitiikkaa? Ilmastotyössä on vielä paljon kiviä kääntämättä, ja Suomella, jos jollain maailman maalla, on edellytykset onnistua ja vieläpä tehdä samalla bisnestä.

Arvoisa puhemies! Työttömyys on kestävän kehityksen este niin Suomessa kuin maailmallakin. Suomen vahvuus on osaaminen ja koulutettu väestö. Näihin satsaaminen on työllisyyden kestävä hoitoa. Olisi tärkeää varmistaa, ettei nuoriso syrjäydy koulutuksesta. Vasemmistoliitto ehdottaakin toimenpiteeksi oppivelvollisuusikärajan nostamista 18 vuoteen. Koulutukseen, tutkimukseen ja tuotekehitykseen panostaminen auttaa Suomea ja maailmaa selviämään edessämme olevista ilkeistä ongelmista. Työllisyysasteen parantamiseksi tarvitaan aktiivista ja kannustavaa työllisyyspolitiikkaa, ei työttömien syyllistämistä ja kyykyttämistä. Sosiaaliturvan uudistaminen kannustavan perustulon suuntaan olisi vasemmiston mielestä todellinen kestävän kehityksen työllisyysteko ja perhevapaajärjestelmän uudistaminen olisi keino lisätä naisten työllisyysastetta ja edistää tasa-arvoa.

Arvoisa puhemies! Agendan läpileikkaavana näkökulmana on eriarvoisuuden vähentäminen. Selonteossa tunnustetaan, että eriarvoisuus on kasvanut myös Suomessa. Jään kuitenkin kaipaamaan konkreettisia toimenpiteitä eriarvoistumiskehityksen kääntämiseksi. Avaimia siihen ovat vasemmiston mielestä sosiaaliturva, työllisyys, kohtuulliset työehdot, julkiset palvelut ja verotus. Valitettavasti hallitus on tehnyt politiikkaa, joka lisää suomalaisten taloudellista eriarvoisuutta. On epäjohtonmukaista puhua ohjelmatasolla eriarvoisuuden vähentämisestä, jos samalla tekee päätöksiä, jotka kasvattavat sitä.

Arvoisa puhemies! Kehityspolitiikka on yksi Agendan toimeenpanon keino. Toimintaohjelman pitäisi vasemmistoliiton mielestä sisältää suunnitelma kehitysyhteistyömäärärahojen nostamiseksi 0,7:n bruttokansantuoteosuudelle. Kehityspolitiikassa avainasemassa on politiikan johdonmukaisuus. Kehitysrahoituksella ei yksin ratkaista kehittyvien maiden ongelmia, jos samalla ei puututa veroparatiisitalouteen ja kansainvälisen kaupan vääristymiin, jotka estävät kehittyvien maiden talouksien kehittymistä.

Arvoisa puhemies! Hyvin suunniteltu on vasta puoliksi tehty. Jokaista lakiesitystä ja budjettia tulisi arvioida kestävän kehityksen näkökulmasta. Kestävän kehityksen tulisi olla sisäistetty näkökulma niin virkamieskunnassa kuin eduskunnassakin. Vasemmiston mie-

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

lestä tarvitaan puolueeton kestävä kehityksen arviointineuvosto, jonka tehtävä olisi arvioida Agendan toimeenpanoa ja raportoida siitä säännöllisesti. Mallia voisi ottaa talouspolitiikan ja lainsäädännön arviointineuvostoista.

Arvoisa puhemies! Gandhi sanoi: "Sinun tulee olla se muutos, jonka haluat nähdä maailmassa." Suomen kansakuntana ja jokaisen meidän yksilönä tulee sisäistää tämä sanoma, ja sen tulee olla Suomen kestävä kehityksen politiikan ohjenuorana.

14.53 Anders Adlercreutz r (ryhmäpuheenvuoro): Värderade talman! Det är bra att regeringen gör en redogörelse, och att vi här kommer åt att debattera den, och att implementeringen är direkt underställd regeringen. Det ska ni ha tack för.

Genom hela den här redogörelsen lyser en vilja att ta i problemet. Det finns en analys och den täcker ett brett fält. Hållbar utveckling är inte bara miljö, inte bara klimat, ekonomi eller sociala frågor. Agenda 2030 handlar också om allas rätt till vatten, arbete och hälsa, med särskild fokus på kvinnors och flickors rättigheter.

Hur lever vi hållbart? Det är den mest elementära frågan man kan ställa sig — om man bor på ett klot, som vi.

Arvoisa puhemies! Samanaikaisesti ei kuitenkaan päästä siitä, että tässä tapauksessa ero sanojen ja tekojen välillä on suuri. Jos kestävä kehitystä tarkastellaan kokonaisvaltaisena tavoitteena eli tavoitteena, joka menee kaiken muun edelle, sen ohjausvaikutuksen tulee koskea kaikkia päätöksiä, ilman poikkeuksia. Nyt asia ei ole näin. Monella tavalla saa sen käsityksen, että hallitusohjelma ohjaa selontekoa eikä päinvastoin. Kestävä kehityksen ei pidä olla mauste, jota sirottelemme vähän kaikkialle. Ei, sen pitää olla itse pata, jossa keittäminen tapahtuu — se pitää siis asettaa lähtökohdaksi. Senkin takia tämän selonteon pitäisi kantaa yli hallituskausien.

Kiireesti ratkaisua vaativa suuri kysymys on ilmastonmuutos: Miten me siihen reagoimme? Määrääkö se politiikkamme suunnan? On selvä, että panostamme bioenergiaan, mutta mittakaavan pitää olla järkevä. Se ei voi olla laajamittainen ratkaisu. On syytä uskoa, että hallituksen visio on liian optimistinen. Myös valtioneuvoston oma tuore selvitys toteaa, että jos metsähakkuut kasvavat noin 80 miljoonaan kuutiometriin vuodessa, niin hiilinielu puolittuu vuosina 21—30. Tämä voidaan nähdä varoituksena, ja siksi meidän on turvattava tasapainoinen, kestävä kehitys.

Samanaikaisesti kun kansainvälisellä tasolla puhumme fossiilisten polttoaineiden tukien purkamisesta, kanavoimme itse päästökaupasta saatavat tulot saastelähteisiin. On itsestäänselvää, että nämä tulot tulisi käyttää ilmastonmuutosta hillitsevien ja ehkäisevien toimenpiteiden rahoittamiseen.

Värderade talman! Hållbar utveckling handlar om globalt ansvar. "Leave no one behind" är den bärande principen i Agenda 2030. Biståndet är en viktig del av helheten. Det är inte utan orsak regering fått ris för sin biståndspolitik. Samtidigt som vi talar om samarbete och globalt ansvar, skar vi i fjol ner 70 procent av bidragen till FN. Vi satsar inte på de fattigaste, ens i den mån denna redogörelse önskar. Här hoppas vi på en ändring av kursen, och på en klar plan på hur Finland ska nå upp till de 0,7 procent som vi officiellt har som mål.

Hållbar utveckling handlar om att sätta saker i rätt perspektiv, att förstå orsak, att förstå verkan. Hållbar utveckling handlar om social kohesion, om en ansvarsfull inställning till till exempel migration.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

Arvoisa puhemies! Kestävä kehitys on myös asioiden tarkastelemista oikeista näkökulmista, syiden ja seurausten ymmärtämistä. Kestävä kehitys on sosiaalista koheesiota, vastuullista suhtautumista esimerkiksi muuttoliikkeeseen.

Olin joitakin viikkoja sitten Jordaniassa, maassa, jossa on puolitoista miljoonaa Syyrian pakolaista — se on paljon enemmän kuin Eurooppaan tuli toissa vuonna. Jordaniaiset kuitenkin selviävät tästä. Helppoa se ei ole, mutta he selviävät. Samanaikaisesti meillä syntyy kansallinen kriisi 35 000 turvapaikanhakijasta, joista ehkä vain 15 000 jää Suomeen. Me suomalaiset voisimme sen sijaan lukea tätä selontekoa ja panostaa kotoutumiseen täällä kotimaassamme ja samalla voisimme toimia kestävän kehityksen mekanismien puolesta Euroopassa, todellisten mekanismien puolesta vastuun jakamiseksi, demokratiakehityksen ja rauhan puolesta toimimiseksi sotaan joutuneissa maissa, sillä siellä tänne tulleet ensisijaisesti haluaisivat asua.

Värderade talman! Finland är en ansvarskännande internationell aktör. Vi är bättre än de flesta. Vi ska vara konsekventa och målmedvetna, ta Agenda 2030 som en utgångspunkt för det vi gör, inte bara på nationellt utan även på internationellt plan — och komma ihåg att det är någonting vi vinner på, på många plan. Vi ska också vara en starkare röst i Europa, visa att vi på allvar tror på internationellt samarbete, på att man är starkare tillsammans.

Puhemies Maria Lohela: Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä, edustaja Laukkanen, olkaa hyvä. Tämän jälkeen ministereillä on mahdollisuus käyttää lyhyet puheenvuorot.

14.59 Antero Laukkanen kd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvin suunniteltu on kokonaan tekemättä. [Naurua] Tämä selonteko tarjoaa meille toimintaohjeita, kaikkiaan 39 kappaletta erilaisia toteutusmalleja ja sitten arviointiin kuusi erilaista välinettä. Hallituksen selonteon alussa todetaan: "Globaali kestävän kehityksen toimintaohjelma — Agenda 2030 — ohjaa Suomea ja muita maita kestävän kehityksen polulla." Tämä olisi hieno asia, jos hallitus myös toimisi tämän tavoitteiden mukaan. Kestävä kehitys vaatii todellisen tilanteen tunnustamisen ja selkeitä päätöksiä, joissa toimitaan havaintojen ja tavoitteiden mukaan. Näin politiikkaa korjataan ja yhteiskunnan toimintaa tehostetaan ja vähäisillä resursseilla saadaan enemmän aikaan. Hallinnon eri alojen koordinaation ja seurannan verkoston kehittäminen ja indikaattorien lisääminen ovat oikein ja kannatettavia, mutta ne eivät vielä riitä. Hallituksen itsensä on oltava poliittisesti johdonmukainen ja uskottava.

Kun huolella lukee selonteon tekstin, huomaa sen olevan ristiriitainen. Sanojen ja tekojen välillä on vielä paljon kuilua. Hallitus sanoo tukevansa osaamista ja koulutusta mutta leikkaa rajusti koulutuksen määrärahoja. Hallitus kaipaa tavattomasti innovaatioita ja tutkimusta ja mainitsee erityisesti VTT:n ja Tekesin, joilta se on kuitenkin vienyt 140 miljoonaa euroa rahoitusta. Kristillisdemokraatit ovat tätä kritisoineet hallituksen eräänä käsittämättömmimmistä linjauksista, sillä juuri tekniset tutkimuslaitokset tuottavat uusia yrityksiä, innovaatioita ja työpaikkoja. Ehkä hallitus nyt uskoo ja herkistelee korvaansa, kun myös OECD:n asiantuntijat sanovat saman asian.

Hallitus ilmoittaa tukevansa globaalia kumppanuutta ja olevansa siihen tavattoman sitoutunut mutta leikkaa rajusti kehitysyhteistyöstä, mikä olikin yhden hallituspuolueen keskeinen vaaliteema, jota he nyt myös sitten toteuttavat. [Oikealta: Vähän niin kuin veneve-

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

ro!] Selonteon mukaan Suomi tukee kehitysmaiden kansalaisyhteiskunnan vahvistumista, ja konkreettinen toimenpide tähän oli siis kansalaisjärjestöjen rahoituksen puolittaminen. Arvoisa puhemies, kun tässä selonteossa painopisteenä kuitenkin on se, että laitetaan toimeen jotakin, toteutetaan näitä tavoitteita, niin miten ihmeessä kansalaisjärjestöt voivat tähän huutoon vastata, jos heiltä viedään resurssit? Siis toisin kuin edellytetään kestävä kehityksen yhteiskuntasopimuksessa, jonka piti olla selonteon pohjana, nyt toimitaan täysin vastakkaiseen suuntaan. Ilmastorahoituksenkin piti olla kehitysyhteistyörahoituksen suhteen kasvattamassa sitä eikä sisältyä siihen, niin kuin nyt tehdään.

Tyhjät sanat ja ympäröivä olosuhteet eivät lämmitä: "Sosiaalista vastuullisuutta lisätään parantamalla riskinarviointia sekä koko hankintaketjun kestävyyttä muun muassa vuoropuhelun avulla hyödyntämällä YK:n ja muita kansainvälisiä yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevia periaatteita." Kuinkahan moni mahtoi ymmärtää, mitä tässä sanottiin? Todellisuudessa Suomi on leikannut YK:n jäsenjärjestöiltä tukeaan 70 prosenttia ja osalta jopa 100 prosenttia.

Hallitus sanoo hienoin sanakääntein haluavansa turvallista yhteiskuntaa mutta leikkaa Tullilta, Verohallinnolta ja poliisilta väkeä ja harmaan talouden torjunnan resursseja. Voimme kaikki yhtyä hyvin tämän selonteon tavoitteisiin, mutta kritiikkimme oikeutetusti kohdistuu siihen, että toiminta on ristiriidassa tavoitteiden kanssa. "Kestävä kehitys edellyttää poliittista johdonmukaisuutta", sanotaan yhteiskuntasitoumuksessakin. Sen mukaan "kiinnitämme erityistä huomiota lasten ja nuorten hyvinvointiin". Nyt kuitenkin heiltäkin leikataan.

Arvoisa puhemies! Olisi hyvä, jos tässä selonteossa olisi ollut hiukan itsekriittisyyttä ja rehellisyyttä ja todettu, että emme ole näihin tavoitteisiin päässeet, joita tässä tarjoamme. Kristillisdemokraatit esittävät syvän huolensa Agenda 2030 -tavoitteiden toteutumisesta Suomen osalta. [Vasemmalta: Ettekä ole yksin!]

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Tiilikainen, 3 minuuttia. — Olkaa hyvä.

15.04 Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen: Arvoisa puhemies! Kiitoksia ryhmäpuheenvuorojen pitäjille. Kun tarkoin korvin kuuntelin ryhmäpuheenvuoroja, niin totesin, että jokainen eduskuntaryhmä varmasti antoi parhaan panoksensa, mihin kukin pystyy tämän yhteisen ison maailmanlaajuisen tavoitteen, Agenda 2030:n, toimeenpanon suorittamiseksi.

Hallitusryhmistä edustaja Vehkaperä korosti esimerkiksi sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden asiaa — hyvä, juuri näin.

Edustaja Kulmala nosti hyvin esiin työttömyyden torjumisen. Se on osa osallisuutta, ja onneksi meillä työllisyys tällä hetkellä paraneekin.

Edustaja Multala totesi aivan oikein sen, että kaupungit ovat avainasemassa tässä hiili-neutraalisuuden saavuttamisessa. Siellä meillä toki työskälyä on, ja siksi hallitus linjaa kunnianhimoisia tavoitteita hiilestä eroon pääsemiseksi.

Edustaja Mäkisalo-Roposta kiitän puheenvuorosta lämpimästi. Siinä oli perspektiiviä pitkältä aikaa siitä, miten hyvinvointiyhteiskuntaa on Suomessa rakennettu. Kritisoitte toki, ja tunnustamme itsekkin, että puutteita löytyy, mutta juuri se investoiminen hyvinvoinnin rakentamiseen pitkäjänteisesti oli hyvä ja oiva näkökulma.

Edustajat Kari, Sarkkinen, Adlercreutz ja Laukkanen löysivät lähinnä huonoa sanottavaa tästä toimeenpanosta. Varmasti siinä paljon parannettavaa on, ja toivon, että tulevai-

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

suusvaliokunta voi nyt pohtia sitten, miten viemme tätä kestävästä kehitystä eteenpäin vuoteen 2030 kohti. Sen verran haluan kuitenkin todeta, että hallitus on laatinut tämän selonteon listaamalla ne toimet, jotka tällä vaalikaudella toteutetaan — jotka tällä vaalikaudella toteutetaan. Tulevat hallitukset voivat panna paremmaksi ja toteuttaa lisää toimenpiteitä kestävästä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. [Susanna Huovinen: Entä pitkäjänteisyys tässä mielessä?] Juuri tämä selonteon tuominen tänne ja toivottavasti syntyvä pysyvä rakenne — että kerran vaalikaudessa esitämme tuon toimeenpanosuunnitelman, eduskunta käsittelee sen, antaa siihen vastauksen ja hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä mittareihin nojaten katsotaan, miten näissä tavoitteissa edistymme — on tärkeä osa tätä toimeenpanoa ja sen seurantaa.

Toivotan kaikille valiokunnille oikein perusteellista käsittelyä tässä. Nyt on mahdollisuus siis pistää vielä paremmaksi.

Puhemies Maria Lohela: Ennen debattia vielä ministeri Mykkänen, 3 minuuttia.

15.07 Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Kai Mykkänen: Arvoisa puhemies! Kiitos mielenkiintoisista puheenvuoroista ja painavista sanoista. Ensinnäkin, tässä on toki aika paljon ryhmäpuheenvuorojen loppupuolella jaettu myöskin lisää uutta rahaa, ja kyllä me varmasti ministeri Tiilikaisen kanssa käyttötarkoituksia myös keksisimme, jos sitä olisi enemmän.

Kiinnittäisin huomiota myös siihen, että ei ehkä ole kestävästä kehitystä, että suomalaisten yhteinen velkataakka on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa tai että me tänäkin vuonna otamme velkaa tonnin per suomalainen. Se ei ole se ratkaisu, että me ottaisimme vielä enemmän velkaa ja pyrkisimme sitten ohjaamaan sen johonkin, jolloin tätä taustaa vasten on vääjäämättä ymmärrettävää, että meillä resurssit ovat niukat, siitä me emme pääse mihinkään.

Niiden sisällä me olemme tehneet selkeitä painopistevalintoja. Tässä on puhuttu YK-järjestöjen osalta siitä, että me olemme nyt tänä vuonna esimerkiksi YK:n naisjärjestön kolmanneksi suurin rahoittaja absoluuttisissa euroissa koko maailmassa ja väestörahostossa kymmenen suurimman joukossa. Me olemme leikanneet näistä selvästi vähemmän kuin monesta muusta. YK:n ympäristöjärjestö UNEPiltä emme ole rahoitusta kokonaan leikanneet pois, niin kuin tässä yhdessä puheenvuorossa sanottiin — noin yksityiskohtana.

Muutamaan muuhun yksityiskohtaan tartun myös: Mainittiin, että me olemme lisänneet ympäristöhaitallisia tukia. Jos katsotaan nettomääräisesti ympäristöhaitallisten tukien listaa siten kuin ympäristöministeriö sen määrittelee, niin me olemme kyllä useilla sadoilla miljoonilla euroilla sitä vähentäneet, kun katsotaan verotukia kokonaisuudessaan. Tässä kerrottiin myös, että me olemme metsänhakkuilla ylikompensoimassa kaikki muut ilmastotoimemme. Kannattaa huomata, että Kansallinen metsästrategia, jossa tämä 80 miljoonan kiintokuution hakkuuarvio vuodelle 2030 esitettiin, on jo aiempien hallitusten aikana esitetty. Tämä energiastrategia, mikä nyt on hyväksytty, ei sitä mihinkään nosta. [Ville Niinistö: Nostaapa!] Ja muilta osin on varmasti syytä käydä keskustelu painopisteistä, sisällöstä, ja toivon tosiaan, että valiokunnilta tulee rakentavia ehdotuksia, miten voimme taloudellisesti, sosiaalisesti, kestävästi entistä voimakkaammin viedä meidän suomalaisten yhteistä agenda eteenpäin.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

Puhemies Maria Lohela: Ja näin, nyt käydään debattiin. Pyydän siihen osallistuvia ilmoittautumaan. — Edustaja Vehkaperä, ja 2 minuuttia, olkaa hyvä.

15.10 Mirja Vehkaperä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mikään hallitus ennen tai jälkeen Sipilän ei varmasti tee kestävästä kehityksen työtä valmiiksi. Se siitä pitkäjänteisyydestä. Sitä on siis tehty ja tullaan tekemään. Tärkein kestävästä kehityksen toimenpide tällä hallituksella on ehdottomasti ponnistella talouden kuntoon laittamiseksi, johon liittyy työllisyyden parantaminen koko maassa kaikilla sektoreilla. Siksi ehkä taloutta sinänsä ei tässä ole ylikorostettu. Me tiedämme, että orastavaa kasvua tunnelin päässä on olemassa talouskasvulle, työllisyydelle, mutta se on väline, jolla pystymme kestävästä kehitystä toteuttamaan, ja se myöskin työllistää Suomessa.

Omasta mielestäni kestävä kehitys ei ole mitään raketti- tai tähtitiedettä. Se on hyvin konkreettisia arjen tekoja kestävästä kehityksen piirissä: esimerkiksi lähiruuan suosimista omakotitaloissa tai omassa lähiympäristössä tai niissä kunnallisissa päätöksenteoissa. Kiertotaloudessa olemme kierrätyksen, ei voi sanoa edelläkävijä, mutta meillä on myöskin hyviä orastavia esimerkkejä vietävissä maailmalle. Ja huolenpito, joka tuli tässä myöskin hyvin esille, on sitä, että me pistämme talouden kuntoon, työllisyyden paremmaksi ja pohdimme sitä, miten syrjäytymistä voitaisiin kaikin tavoin estää. Ihmisyys on tärkeä arvo, kuten sosiaalidemokraatit nostivat tuossa puheenvuorossaan esille.

Pidän tärkeänä, että työtä tehdään yli hallituskausien, yli hallintorajojen, ja kaikki ne politiikkateemat ja painopisteet ja tavoitteethan ovat aikaa kestäviä, jotka tähän on nostettu. Ei köyhyyttä, ei nälkää voi yhtäkkiä yhdellä teolla poistaa, pitää olla pitkäjänteinen. Minusta hallitus on vastannut tähän hyvin.

15.12 Kari Kulmala ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomen kehityspolitiikka on osa kestävästä kehityksen niin sanottua globaalia ulottuvuutta eli sitä kestävästä kehityksen työtä, mitä pyrimme Suomen rajojen ulkopuolella tekemään. Kehityspolitiikassa Suomen ykköstavoite on edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa ja naisten ja tyttöjen oikeuksia. Naisilla pitäisi olla maailmanlaajuinen oikeus käydä koulua, tehdä omia valintoja ja vaikuttaa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Humanitäärisissä kriiseissä naiset ja lapset ovat siinä kaikkein heikoimmassa asemassa, eikä heillä useinkaan ole edes varaa tai mahdollisuutta pyrkiä ihmissalakuljettajien avustamina Eurooppaan. Ihmiskaupan uhreiksi he toisaalta joutuvat paljon miehiä useammin. Naisten aseman vahvistamisen tukeminen edesauttaa yleisesti ottaen yhteiskuntien vakautta ja esimerkiksi suunnitelmallista perhepolitiikkaa. Pyytäisinkin ministeriä vielä toistamaan, millaisin konkreettisin toimin Suomi edistää naisten asemaa maailmalla, millaisia projekteja on käynnissä.

15.14 Sari Multala kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aiemmissa puheenvuoroissa on vahvasti peräänkuulutettu tarvetta vahvistaa kehitysyhteistyötä. Jos haluamme saavuttaa tavoitteemme nostaa kehitysapu pitkällä aikavälillä 0,7 prosentin tasolle, on meiltä löydettävä valmiutta rakenteellisiin uudistuksiin, joilla parannetaan taloutemme kestävyyttä. Me kokoomuksessa haluamme Suomen olevan jatkossakin avoin, kansainvälisiä vastuitaan hoitava Pohjoismaa. Tämä onnistuu vain ja ainoastaan saavuttamalla pohjoismaalainen korkea työllisyysaste. Ilman työllisyysasteen kasvua Agenda 2030:n tavoitteet uhkaavat jäädä toteutumatta.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

Kun verrataan nuorten naisten työllisyyttä Suomen ja Ruotsin välillä, huomataan merkittävä ero: Suomessa 25—44-vuotiaiden naisten työllisyysaste on 10 prosenttia länsinaapuriamme matalampi. Eroa selittää se, että Suomessa äidit ovat Ruotsia pidempään poissa työmarkkinoilta. Ruotsissa isät puolestaan käyttävät enemmän perhevapaita, mikä tasaa eroja sukupuolten välillä ansiotasossa, eläkkeissä ja asemassa työmarkkinoilla. Nykyisillä toimilla hallitus ei tule pääsemään työllisyystavoitteeseensa. Siksi olen varma siitä, että myös perhevapaauudistuksesta ja maksuttomasta varhaiskasvatuksesta tullaan käymään keskusteluja puoliväliriihessä. Tätä kautta puheet saadaan muutettua käytännön toimenpiteiksi.

15.15 Merja Mäkilä-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisat hallituspuolueiden edustajat! Kyllä varhaiskasvatuksesta puhuminen kuuluu kestävä kehityksen agendalle ilman muuta, sillä yksi varhaiskasvatukseen panostettu euro tulee selvitysten mukaan takaisin yhteiskunnalle seitsemänkertaisesti. Siksi muun muassa SDP on esittänyt siirtymistä maksuttomaan varhaiskasvatukseen.

Panostukset varhaiskasvatukseen olisivat loistavia hyvinvointi-investointeja. Tavoitteen maksuttomasta varhaiskasvatuksesta voisi hyvin ottaa mukaan tämän selonteon toimenpiteisiin. Se olisi rohkea investointi ja katsoisi myöskin riittävän kauas.

Arvoisat ministerit, voisiko hallitus ottaa tämän asian toimenpideohjelmalleen, ja onko hallitus valmis miettimään tätä hyvinvointitalousnäkökulmaa jatkossa enemmän päätöksiä tehtäessä? Hyvinvointitalous on kestävä kehitys parhaimmillaan, ja on muistettava, että hyvinvointi ja talous kulkevat aina käsi kädessä. Hyvinvointi-investoinnit tänään maksavat itsensä takaisin huomenna.

15.16 Emma Kari vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tätä prosessia on seurannut ja nyt lukenut näiden järjestöjen kannanottoja, jotka ovat Agenda 2030 -prosessiin osallistuneet, niin kuuntelin kyllä hallituspuolueidenkin riveistä näitä huolia todella vakavalla korvalla. Esimerkiksi ympäristö- ja kehitysyhteistyöjärjestöt ovat pistäneet ulos kannanoton, jossa he hyvin kriittisesti puhuvat tämän toimeenpanosuunnitelman kunnianhimon tasosta. Vähän vaikuttaa siltä, että tässä prosessissa on kyllä kuultu, mutta ei kuunneltu. Erityisesti järjestöt ovat ottaneet esiin huolen siitä, miten tässä selonteossa käsitellään ilmastoasioita, miten tässä käsitellään koulutusasioita, mutta myös siitä, miten ihmisoikeuskysymyksiä käsitellään. Joten kyllä itse toivoisin vielä, että kunnianhimoa aivan merkittävästi nostetaan valiokuntakäsittelyssä ja kaikki nämä järjestöjen esiin nostamat huolet, joita ei tässä kohtaa ole kuultu, siinä kohtaa kuultaisiin. Kuitenkaan ei tällaisen toimeenpanosuunnitelman tarkoituksena ole toistaa vain sitä, mitä hallitusohjelmassa on esitelty, vaan tavoitteena olisi aidosti käydä prosessi, jossa pystyttäisiin petraamaan ja tuomaan uusia ratkaisuja. Järjestöjen kritiikin kärki on nimenomaan se, että tämä on pääasiassa hallitusohjelman toisinto, ja se ei ollut tarkoitus.

15.18 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan kiittää hallitusta siitä, että sukupuolten tasa-arvon merkitys on tunnistettu kestävä kehityksen kannalta. On hienoa, että meillä ymmärretään se, että naisten aseman parantaminen on avain yhteiskuntien kestäväan kehitykseen, ja on tunnistettu myös, että seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet ovat olennainen tekijä naisten aseman ja kehityksen kannalta. Kiitokset erityisesti ministeri Mykkäselle siitä, että annoitte tuoreeltaan tukenne Hollannin aloitteelle vahvistaa seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien rahoitusta tilantees-

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

sa, jossa USA:n presidentti Trump on ilmoittanut vetävänsä rahoitusta pois ja se uhkaa jättää kehitysmaiden naiset ilman tarvitsemiaan palveluita. Toivottavasti seksuaali- ja lisääntymisterveys näkyy jatkossakin kaikessa Suomen kehitysrahoituksessa mukaan lukien myös humanitaarinen rahoitus. Haluan kiittää hallitusta myös siitä, että rasismien ja vihapuheiden torjunnan toimenpiteitä on nostettu mukaan selontekoon. Se on erittäin tärkeä teema, mihin tarvitaan poliittista johtajuutta.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että myös paikallistaso saadaan mukaan kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamiseen, sillä kestävän kehityksen valinnat tehdään usein arjessa lähellä ihmistä. Tulisikin harkita sitä, että kunnat ja maakunnat velvoitettaisiin tekemään omat toimeenpanosuunnitelmansa.

15.19 Anders Adlercreutz r (vastauspuheenvuoro): Värderade talman! Arvoisa puhemies! Ensin haluan muistuttaa ministereitä, että ruotsalaisen eduskuntaryhmän puheenvuoro perustui pitkälti varjobudjettiin, jonka loppusumma on sama kuin hallituksen budjetti, eli ei otettu siinä puheessa lisää lainaa.

Värderade talman! Principen enligt vilken inkomsterna från utsläppshandeln kanaliseras till bistånd var ett innovativt sätt att koppla ihop just klimatarbete med bistånd, helt som ledamot Kari sade. Den principen har vi nu frångått, vilket vi tycker är beklagligt.

Arvoisa puhemies! Tapa, jolla ohjattiin päästökaupan tulot kehitysyhteistyöhön, oli innovatiivinen tapa kytkeä yhteen nimenomaan ilmastotyö ja kehitysyhteistyö, ja tästä periaatteesta hallitus on nyt poikennut. Aikaisempi ministeri Rehn nosti tämän ongelman esille ja ehdotti, että rahat kohdistettaisiin edes päästövähennyksiin tähtääviin innovaatiotukiin. Tämä lienee minimivaatimus myöskin Agenda 2030 -pakettia ajatellen. Mikä on asianlaita, ministerit Tiilikainen ja Mykkänen: Onko hallitus sitoutunut nyt voimassa olevaan nurinkuriseen periaatteeseen tämän hallituskauden loppuun, vai näettekö, että kestävä kehitys vaatii johdonmukaisia toimia kaikilla osa-alueilla? Entä tulemmeko näkemään suunnitelman sitä ajatellen, että pääsisimme siihen 0,7 prosentin tavoitteeseen, joka lienee kaikkien yhteinen tavoite?

15.21 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Otan vastaan tämän kritiikin siitä, että ryhmämme puheessa ei juurikaan ollut positiivisia näkökulmia. Mutta se johtuu yksinkertaisesti siitä, että kuilu näiden esitettyjen tavoitteiden ja tekojen välillä on niin suuri, että oli vaikea löytää konkreettisia ilonaiheita sieltä.

Otetaan nyt esimerkiksi vaikka tämä todellinen tilanne, joka on meillä Tansaniassa, jossa viime vuoden puolella sain käydä. Siellä on leikattu meidän määrärahoja sillä tavalla, että muutamassa vuodessa ne ovat tippuneet 47 miljoonasta 13 miljoonaan. Ruotsin määrärahat Tansanian osalla ovat 150 miljoonaa, Norjan 100 miljoonaa — ja Suomen 13 miljoonaa. Ministeri Mykkänen on tästä hyvin tietoinen, kun on siellä käynyt useasti. Totean vain, että me olemme tippumassa lilliputtisarjaan tässä, miten me käytännössä toimimme. Me pystymme kyllä tuottamaan näitä ohjelmia, niin kuin tässäkin on 39 toimenpidettä — loistavia toimenpiteitä, hurraan niille kaikille, kunhan alkaa löytymään jonkinlaista konkretiaa niiden toteuttamiseksi. — Kiitoksia.

Puhemies Maria Lohela: Sitten siirrytään minuutin puheenvuoroihin.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

15.22 Susanna Huovinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensiksi minäkin haluan kiittää hallitusta tästä selonteosta, koska on tärkeää, aivan Agenda 2030:n tavoitteiden mukaista, että myös eduskunnat ovat mukana tässä prosessissa. Tärkeitä avauksia ovat esimerkiksi rasismiin, vihapuheeseen puuttuminen, maahanmuuttajien kotoutumisen esiinnostaminen. Myös kulttuurin ja liikunnan huomioiminen osana hyvinvointia on mielestäni todella uutta, ja on hienoa, että ne ovat päätyneet tänne.

Ongelma on kuitenkin se, arvoisat ministerit, että tavoitteesta voimme olla varmasti tässä hyvin yksimielisiä mutta nämä keinot jäävät uupeloiksi. Vähemmällä saadaan harvoin aikaiseksi parempaa, tasa-arvoisempaa, oikeudenmukaisempaa, eriarvoisuutta kitkevää työtä — tämä olisi ollut syytä tunnustaa. Uskon, että näissä ryhmäpuheenvuoroissa, joissa tätä kritiikkiä esitettiin, peräänkuulutettiin sitä, että tässä olisi voitu tämänkin avoimesti todeta, ja se ehkä meitä tässä keskustelussa on hieman vaivannut. Valintoja voidaan tehdä, sen me olemme osoittaneet täällä eduskunnassa [Puhemies koputtaa] myös omilla vaihtoehtoisilla budjeteillamme. Tähän toivoisin kommenttejanne: miten nämä resurssit saadaan riittämään tähän toimintaan?

15.24 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministereillä Tiilikainen ja Mykkänen on epäkiitollinen tehtävä täällä puolustaa hallituksen linjaa. Se, jonka täällä pitäisi olla, on pääministeri Sipilä — hän on kestävän kehityksen toimikunnan puheenjohtajana toiminut. Kun katsotaan tätä hallituksen koko linjaa, niin se suuri juttuhan tässä on se, että Agenda 2030:n kestävän kehityksen tavoitteet mittaavat maan yleistä politiikan inhimillisyyttä, sen pitkäjänteisyyttä ympäristön, talouden, eriarvoisuuden torjumisen näkökulmasta ja tasa-arvon näkökulmasta. Ja tämä hallitus on leikannut kaikista näistä keskeisistä arvoista: Se on heikentänyt naisten asemaa, esimerkiksi leikkaukset kohdistuvat sosiaaliturvassa enemmän naisten asemaan kuin miesten asemaan. [Anne Kalmari: Naisten asema paranee, kun he pääsevät töihin!] Se on heikentänyt maailman köyhimpien asemaa. Se on leikannut lähes kaksi kolmasosaa luonnonsuojelurahoista pois Suomessa. Se on leikannut YK:n ympäristöohjelma UNEPin rahoituksen kokonaan pois. Sen jälkeen on vaikea tulla tänne selittelemään näitä lätinöitä, koska teillä ei ole mitään konkreettista, mitä te teette — ihan kivoja puheita, mutta ei keinoja, kun rahat on viety pois.

15.25 Anne Kalmari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esimerkiksi naisten asemaan: vanhemmuuden kustannukset viimein jaetaan — se teko, mitä eivät muut pystyneet tekemään.

Toivoisin, että keskustelisimme ylisukupolvisuudesta, kohtuullisuudesta, kestävästä luontosuhteesta emmekä ottaisi tällaisia lilliputteja, pieniä politiikan eri lohkoja, vaan mieltäisimme, miten. Esimerkiksi, kun biotalous on nostettu tässä hallitusohjelmassa, se on mielestäni erittäin oleellinen osa kestävästä kehitystä ja tässä teot väijäämättä pala palalta etenevät: on biokaasulaitosten esiinmarssin aika, on kierrätyksen esiinmarssin aika, on tekoja uusiutuvan energian puolesta muutenkin, on uusiutuvien tuotteitten esiinmarssin aika. Kaikkea tätä Suomessa tehdään, ja toivoisin, että näitä asioita nostettaisiin. Saamme olla ylpeitä siitä, että olemme edelläkävijöitä. Saamme olla ylpeitä siitä, että Suomi on Euroopan metsäisin maa ja että me käytämme näitä luonnonvaroja kestävästi.

15.26 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen aina tehnyt politiikkaa siitä lähtökohdasta, että kiitän silloin, kun on kiittämisen aihetta, ja kritisoin silloin,

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

kun on kritisoinen aihe. Kyllä tämä ongelma hallituksen politiikan suhteen on juuri tämä sanojen ja tekojen ylipääsemättömän suuri ristiriita, jota ei oikein voi olla kommentoimattakaan, kun käsitellään tätä aihetta, eikä sitä voi olla kritisoiduttakaan näin opposition näkökulmasta. Hallitus puhuu eriarvoisuuden vähentämisestä samanaikaisesti, kun sitä lisätään: kansainvälisesti leikkaamalla kehitys yhteistyöstä ja kansallisesti leikkaamalla sosiaaliturvasta.

Mutta kun ministeri Mykkänen mainitsi omassa puheenvuorossaan ilmastopäästöjen vähentämisen tärkeyden kestäväälle kehitykselle niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin, niin olisin toivonut ministereiden nyt kommentoivan niitä vaikutusarvioita, mitä on julkaistu hallituksen energia- ja ilmastostrategiasta liittyen siihen suurimpaan kipupisteeseen, mikä siinä on, eli tähän liialliseen nojautumiseen metsien käyttöön. Onko teidän mielestänne nyt syytä uudelleen arvioida näitä linjauksia, kun tiedämme, että tämä hiilinielun puolittuminen tulee johtamaan siihen, että päästöt eivät nettomääräisesti vähene?

15.27 Mikko Kärnä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Useissa ryhmäpuheenvuoroissa otettiin ja nyt myös edustaja Andersson otti esille tämän perusteettoman väitteen, että päästöt eivät muka nyt vähenisi. Kyllä ne vähenevät. [Välihuutoja vasemmistoliiton ryhmästä] Te unohdatte sen yksinkertaisen faktan, hyvät ystävät, että metsät kasvavat. Ymmärrän toki, että jos asuu kaupungissa betonilähiössä, niin saattaa jäädä helposti huomiotta tällainen fakta, että metsät kasvavat [Välihuutoja] ja niiden kasvun myötä se kompensoi tämän asian, eli kiitän hallitusta näistä päästövähennyksistä ja näen, että meidän metsätaloutemme on erittäin kestäväällä pohjalla. Muistakaa metsien kasvu.

15.28 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisi tärkeätä, että kun Suomi on metsäinen maa ja me kaikki olemme sitä mieltä, että on hyvä, että Suomessa voidaan käyttää luonnonvaroja kestävästi, myös niin, että metsäteollisuuden työpaikat Suomessa pärjäävät, niin silloin ei kannata huijata itseään ja väittää, että se on kestävää, mikä sitä ei ole, koska sen läpi nähdään. Ongelma on, kun ilmastonmuutos pitää torjua nyt lähivuosikymmeninä, nämä ylisuuret hakkuut. Hallitus on ohjelmassaan lisäämässä hakkuita merkittävästi. Vihreiden energiavisiossa ei lisätä hakkuita nykymäärästä [Hannu Hoskonen: Kivihiilivisio!] mutta siltikin voidaan päästä hiilineutraaliin Suomeen 2030-luvun loppupuolella. Suosittelemme, että tutustutte meidän energiavisioomme. Siellä on paljon asioita, mitä edustaja Mykkänen on kansanedustajana puhunut mutta ei niin paljon ministerinä. [Susanna Huovinen: Siihen on syynsä!]

Haluan sanoa sen, että tässä metsien kestävässä käytössä hiilinieluja ei saa ylisuurilla hakkuilla puolittaa seuraavan vuosikymmenen aikana, koska silloin tavallaan se mahdollisuus, että se metsien uusiutuminen ja hiilinielujen ylläpitäminen olisi ylipäättään mahdollista, että me pääsemme hiilineutraaliin yhteiskuntaan 2030-luvulla ja sen jälkeen, lyödään etukäteen pois. Me tarvitsemme niitä hiilinieluja. Ei se ole mikään reservi, mistä voi ottaa tuosta noin vaan loputtomasti [Puhemies koputtaa] keskustalaisten politiikalla.

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Tiilikainen, 1 minuutti.

15.29 Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tästä talouden kestävydestä: Talouden käänne on tapahtunut, työpaikat lisääntyvät. Se on hyvä, se antaa selkänojaa koko tälle asialle.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

Tässä nyt kovasti pohditaan tätä metsien kestävyyttä. Meillä on ollut vuosikymmeniä tilanne metsissä, että olemme jääneet kestävästä hakkuumahdollisuuksista aika paljon jälkeen. Edellinen hallitus määritteli kestävät hakkuumahdollisuudet 80 miljoonan kuutiometrin tasolle kansallisessa metsästrategiassa. Nyt viimein ollaan saavuttamassa tuo taso, ja juuri tähän kestäväan metsän käyttöön perustuu myös hallituksen energiapolitiikka, energia- ja ilmastostrategia. Te olette ollut sitä kestäväan hakkuumahdollisuuksien tasoa itse määrittelemässä, edustaja Niinistö. [Hannu Hoskonen: Onko unohtunut?]

Totean vielä, että UNEPin rahoitusta ei ole poistettu kokonaan, kuten edustajat Niinistö ja Kari täällä virheellisesti väittävät. [Ville Niinistö: Perusrahoitus on poistettu!] — Kuten virheellisesti väitätte.

15.30 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Fakta on se, että UNEPin perusrahoitus, vuotuinen rahoitus, on kokonaan poistettu — fakta. Hankerahoitusta ehkä on. Jos olette tehneet korjaavan päätöksen, niin kertokaa se meillekin. Sitä ei ole meille tuotu eduskunnan tietoon, ainakaan julkisuudessa näin ei ole ollut.

Ja sitten ministeri Tiilikaiselle: Siis nämä arviot näistä kestävästä enimmäismääristähän ovat maatalousministeriön johdolla tehtäviä arvioita, joissa arvioidaan muita näkökulmia kuin sitä, mikä se meidän hiilinielu on. Siis se on teoreettinen maksimi, jota on ylipäättään vaikea saavuttaa, jos ei tosi tarkkaan oteta huomioon sitä, että se on myös luonnonsuojellisesti kestävä, mistä hakataan ja millä periaatteella. Se on teoreettinen maksimi. Ja silloinkin hiilinielut pienentyvät. Eli hiilinielukysymys on erillinen siitä, mikä on teoreettinen maksimi, ja se on vain arvio, se ei ole ollut tavoite. Te lisäätte hakkuuta teidän energiavisiossanne. Nämä aiemmat arviot ovat olleet vain siitä, mikä on kestävyysmaksimi, mitä voitaisiin hakata sen metsän uusiutumisen kannalta, mutta hiilinielujen vähenemisen kannalta Sykkeen ja Luken uusi tutkimus osoittaa — teidän omat tutkijanne valtioneuvoston omassa selvityksessä sanovat — että hiilinielujen pieneneminen mitätöi kaikki muut päästöt. Mitä te siihen vastaatte, mitä teidän omat tutkijanne sanovat?

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Tiilikaiselle vielä yksi minuutin puheenvuoro, ja sitten laajennetaan keskustelua.

15.32 Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen (vastauspuheenvuoro): Tehdään numerot selviksi: Suomen metsien kasvu on 105 miljoonaa kuutiota. Suurin kestävä hakkuumäärä on 89 miljoonaa kuutiota, mistä te, edustaja Niinistö, puhuitte. Mutta kansallisessa metsästrategiassa ette te emmekä me tavoittele suurinta metsätalouden kestävä hakkuumäärää, vaan ainoastaan 80 miljoonan kuution hakkuutasoa, jolloin pystymme pitämään huolen luonnon monimuotoisuudesta ja säilyttämään erittäin mittavat hiilinielut.

Nyt viimein, kun biotalous on kasvussa ja meidän yritysten on kannattanut ryhtyä investoimaan takaisin Suomeen eri metsäteollisuusaloille ja pystymme tätä uusiutuvaa luonnonvaraa hyödyntämään siten, että se tuo hyvinvointia ja työtä suomalaisille kestäväällä tavalla, olkaamme siitä tyytyväisiä, edustaja Niinistö. [Ville Niinistö: Mites ne hiilinielut?] — Hiilinielut tulevat käyttäytymään siten, että tämänhetkinen hiilinielu pienenee himpun 2030-luvulla, mutta katsokaa, mitä tapahtuu sen jälkeen: hiilinielut kasvavat [Puhemies koputtaa] uudelleen, ja saavutamme sen tasapainon päästöjen ja nielujen välillä, kuten Pariisin ilmastositopimus [Puhemies koputtaa] tulee edellyttämään.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

15.33 Tiina Elovaara ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on riemasuttavaa, miten tärkeistä asioista käydään tunteella keskustelua. Omakin suosikkini on antifossilisaatio. Terminä se ulottuu minusta politiikkaan myöskin siltä osin, että kaipaamme politiikkaan antifossilisaatiota, ja tämä koskee siis sukupolvenvaihdosta. [Naurua] Yli puolet maailman väestöstä on alle kolmekymppisiä. Paljonko maailman päättäjistä on alle kolmekymppisiä? Minkälaista tulevaisuutta parhaillaan maailmalle ja tuleville sukupolville rakennamme? 130 miljoonaa tyttöä on globaalisti koulutuksen ulkopuolella. Jos heillä olisi oma valtio, se olisi suurempi kuin Saksa tai Japani. Miten, ministerit, näette tämän kysymyksen?

15.34 Timo Harakka sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Selonteossa nähdään ympäristötekniikan ja resurssien viisaan käytön merkitys, mistä kiitos. Siitä olisi enää askel kokonaisvaltaiseen ymmärrykseen siitä, että kiertotalous yhdistää ilmastotavoitteet, työllisyyspyrkimykset ja uudistuvan teollisuuden mahdollisuudet, kuten SDP:n vaihtoehtobudjetissa korostetaan. Olemme esittäneet, että kiertotaloudesta tehdään hallituksen uusi kärkihanke — viimeistään seuraavan hallituksen. [Keskustan ryhmästä: Sehän on jo!]

Julkisen vallan kannattaa investoida kiertotalouden kokonaisuuksiin, joissa yhden jätteenstä tulee toisen raaka-aine. Biotalous merkitys on lähinnä paikallinen ja kansallinen, kun taas kiertotalous mahdollistaa korkean osaamisen tuotannon ja palveluiden vientineestytksen.

Sitran mukaan kiertotalous ja kiertoteollisuus voivat kasvattaa kansantuotetta jopa 2,5 miljardilla eurolla, konepajateollisuutta sadoilla miljoonilla euroilla ja tuoda jopa 70 000 työpaikkaa ensi vuosikymmenen aikana. SDP tarjoutuu yhteistyöhön kiertotalouden edistämiseksi, johon toivomme puoliväliriihessä löytyvän tahtoa ja voimavaroja.

15.35 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitukselta on peräty konkreettisia toimia, ja nyt on alkanut tulla sellainen kuva varsinkin opposition puheista, ettei mitään konkreettista, tai ei ainakaan riittävän konkreettista, ole tapahtunut, pelkkiä suunnitelmia, jotka eivät johda mihinkään.

Ympäristövaliokunta lausui kehityspoliittisesta selonteosta, että uusiutuvaan energiaan panostaminen kehitysmaissa vähentää päästöjä 3—4 kertaa tehokkaammin kuin vastaava investointi Eurooppaan. No, nyt esitän kysymyksen ministereille: onko tämän suhteen mitään konkreettisia toimia tehty? Finnfund ainakin oman väitteensä mukaan sanoo, että 60 prosenttia heidän investoinneistaan tai rahoituksistaan menee ilmastohankkeisiin ja 30—40 prosenttia heidän hankkeistaan työllistyvistä on naisia. Mitä kuuluu esimerkiksi Jordanian aurinkoenergiashankkeille — siellä on kolme Finnfundin rahoittamaa hanketta — tai sitten Keniassa olevalle aurinkopuistolle? Kuinka paljon ne tuottavat, ja koska ne valmistuvat, ja mikä niitten kansantaloudellinen merkitys ja ilmastomerkitys on siellä paikallises-ti?

15.37 Touko Aalto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tiedustelen ministereiltä, miten turpeen energiakäyttö, kasvavat metsähakkuut ja päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensointi sopivat yhteen hiilineutraalin, resurssiviisaan Suomen kanssa. Kysyn myös, miten tuloerojen kasvattaminen, kaikkein pienituloisimmilta leikkaaminen ja hyvä- ja suurituloisten suosiminen sopivat yhteen yhdenvertaisen, tasa-arvoisen

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

ja osaavan Suomen kanssa, maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan kiristämisestä tai kehitysyhteistyö- ja koulutusleikkauksista puhumattakaan.

Lopuksi kysyn vielä sitä, miksi monia mahdollisia keinoja verovuodon estämiseksi ei oteta käyttöön, jos veropohjan murentuminen niin Suomessa kuin maailmalla koetaan haasteeksi.

15.37 Aila Paloniemi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä historiallinen selonteko ottaa lähtökohdaksi kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen, joka on laajasti valmisteltu koko suomalaisen yhteiskunnan linjaus kestävästä kehityksestä. Sen avulla kuka tahansa toimija ja kansalainen voi julkistaa oman kestävän kehityksen sitoumuksensa. Mukana on jo esimerkiksi satoja yrityksiä ja paljon kansalaisia. Sitoumuksista kasvaa klustereita, joiden toimet todella vaikuttavat. Esimerkiksi ruokahävikin torjuntaan, kiinteistöjen energiatehokkuuden parantamiseen, nuorisotyöllisyyden vahvistamiseen ja kuntien hiilineutraaliuteen on kerääntynyt joukoittain sitoumuksen antaneita tahoja. Monet kunnat ovat tehneet upeaa työtä resurssiviisauden edistämiseksi ja vieneet sitten resurssiviisauden osaksi ihan normaalia kuntapäätäntää, edistävät sitä kaikin tavoin. Yksi näistä kunnista on kotikaupunkini Jyväskylä.

15.38 Matti Semi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Palaan vielä Suomen metsien kestävyyskysymyksen tavalla, että kun Suomessa tehdään puusta energiaa, sähkövoimaa ja meillä on paljon kunnallisia voimalaitoksia, minne tuodaan Venäjältä haketta, niin aina monta kertaa ihmettelen, miksi suomalaisten yrittäjien hake ei kelpaa sinne. Ja kun niitä veroeuroin tuetaan, niin kysyn ministeriltä: mitä toimenpiteitä ministeri Tiilikainen aikoo tehdä, jotta suomalaisen energiapuun käyttö saadaan täysimääräisesti hyödynnettyä siellä, etteivät näitten yrittäjien hakekasat seiso turhaan, ja jotta estetään se hakkeen tulo Venäjältä?

15.39 Martti Mölsä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Energian tuottaminen entistä vähäpäästöisemmällä järjestelmällä on myös kestävä kehitys. Edellisen hallituksen linjasta johtuen nykyinen suunta näyttää olevan kuitenkin, että tällä hetkellä Suomessa muun muassa CHP-laitoksia ajetaan alas, ja vastaavasti Keski-Euroopassa rakennetaan uusia CHP-laitoksia. Olen selvittänyt tämän asian, ja tämä johtuu lähinnä energiapolitiittisista verolinjauksista ja suosii kivihiihikäyttöisiä lämpöjärjestelmiä muun muassa täällä Helsingissä. Kysynkin: Onko tämä edellisen hallituksen energiapolitiikkalinja turmiollista tälle Suomen kestävälle kehitykselle? Olisiko korkea aika jo muuttaa näitä linjauksia? Tämä sähkön ja lämmön yhteistuotanto eli CHP-laitokset olisikin turvattava kotimaassa ja turvattava niitten toiminta. Bioenergianhan on se yksi suuri asia, mitä tässä voidaan hyödyntää myös.

15.40 Anne-Mari Virolainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämän selonteon lisäksi myös ministereiden puheista on syytä esittää kiitokset. Nimittäin, Tiilikainen, kiitos siitä, että mainitsitte puheenvuorossanne, että nuoria ei pelkästään kuunnella, vaan nuoret otetaan aktiivisesti mukaan tähän toimeenpanoon. Se on minusta huomionarvoinen asia. Ja toiseksi Mykkäselle kiitokset siitä, että hän lanseerasi tähän toimeenpanosuunnitelmaan jo kolmannen linjan, jota hän kutsui työn ja yrittäjyyden linjaksi.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

On aivan selvää, että kehityspolitiikassa meidän pitää panostaa tyttöjen ja naisten asemaan. Lisääntymis- ja seksuaaliterveydestä me olemme usein puhuneet tässä salissa, ja me kaikki ymmärrämme sen, että tyttöjen paikka on koulussa ja sitä kautta työmarkkinoilla eikä kotona lapsia hoitamassa. Kun puhumme Suomesta, niin tasa-arvon nimissä on syytä muistuttaa, että perhevapaaudistamisella me pystyisimme myös suomalaisten naisten työmarkkina-asemaa parantamaan erittäin paljon.

15.42 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on aikoihin nostettu hyvin hankalasta tilanteesta sotien jälkeen uutteruudella ja panostamalla hyvinvoinnin edellytyksiin. Meillä oli tietoinen näky siitä, millä tavalla luodaan hyvinvoinnin edellytyksiä. Haluttiin luoda hyvinvointivaltio, jossa olivat toimivat palvelut, hyvä koulutus, ja ennen pitkää saatiin myöskin hyvä päivähoido, subjektiivinen päivähoido-oikeus.

Nyt ilolla olen pannut merkille, että tämän hallituksen sisällä on alkanut uusi keskustelu liittyen päivähoidoon. Ministeri Grahn-Laasonen on avannut keskustelua maksuttomasta päivähoitosta. Tämä sama tavoite on myöskin sosiaalidemokraateilla. Grahn-Laasonen on hyvin viisaasti todennut, että maksuton päivähoido nostaisi eri asiantuntijoiden mukaan naisten työllisyysastetta ja näin ollen lisäisi verotuloja ja vähentäisi sosiaalietuuksien tarvetta ja myöskin lisäisi hyvää pöhinää tässä meidän yhteiskunnassa.

Nyt kun täällä salissa on kaikkien hallituspuolueiden edustajia, niin kysyisin, tekeekö ministeri Grahn-Laasonen nyt aivan turhaan tätä hyvää työtä, [Puhemies koputtaa] koska tämän maksuttomuuden osalta hän on todennut, että ensimmäiset askeleet voitaisiin ottaa jo tämän hallituskauden aikana, [Puhemies: Aika on ylittynyt jo reippaasti!] mutta ilmeisesti hallituspuolueiden kesken ei tästä vallitse yksimielisyys.

15.43 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä edustaja Emma Kari vihreiden ryhmäpuheenvuorossa arvosteli käytännössä katsoen kaikkia tämän hallituksen tekemiä säästöpäätöksiä. Tämä herättää kysymyksen siitä, mitkä ovat vihreiden näytöt viime vaalikaudelta, jolloin yhdessä hallituksessa noudatimme vihreiden ja muun vasemmiston vaatimaa veronkiristyspolitiikkaa. [Toimi Kankaanniemi: Velkaa!] Silloin kävi näin, että ikäviä säästöjä tehtiin silloinkin, myös koulutuksesta, mutta työllisyys ei parantunut eikä talous kasvanut, päinvastoin työllisyys heikkeni. Sadat tai tuhannet kolmevuotiaiden isät ja äidit menettivät työpaikkansa. Nyt kolmevuotiaiden isät ja äidit saavat työpaikan ja sitä kautta toimeentuloa ja turvaa perheelleen.

Vihreät vastustavat kaikkia säästöjä. Onko se taloudellisesti kestävää teidän mielestänne, että velkaannutaan 5 miljardia joka vuosi?

15.44 Johanna Karimäki vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämän Agendan tavoitteet, nälän ja köyhyyden poistaminen, ovat tärkeitä mutta kovin vaikeita saavuttaa hallituksen toimien johdosta: olette leikanneet kehitysyhteistyöstä liki puolet. Toisaalta jos planeettamme lämpenee 4 astetta, niin kaikki nämä hyvät tavoitteet ovat liki mahdottomia saavuttaa. Täytyy todeta, että hallituksen ilmastostrategia ei ole linjassa tämän Agendan kanssa. Teidän ilmastostrategianne on metsänhakkuustrategia, joka tähtää hiilinielujen pienentämiseen ja turpeen polttoon. [Hannu Hoskonen: Ei pidä paikkaansa!] Päästöt eivät vähene, niin kuin tässä salissa on jo moneen kertaan todettu. Auringolle, tuulelle ja muulle uusiutuvalle suunniteltu tuotantotuki on kosmeettisen pieni.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

Arvoisa ministeri, olen huolissani luonnon monimuotoisuuden heikkenemisestä. Hallituksen leikkaukset luonnonsuojelusta ja suunnitellut metsänhakkuiden lisäämiset ovat todella haitallisia meidän luonnollemme. Pyydän ministeriltä arviota siitä, mitä te teette tämän kehityksen pysäyttämiseksi.

15.45 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Harvoin kuulee tuollaisia sivu suun puhuttuja juttuja, jotka eivät pidä paikkaansa. Ensinnäkin metsien kasvu Suomessa tällä hetkellä on 105 miljoonaa mottia. Sekään ei ole mikään maksimi. On ihan tieteellistä näyttöä siitä, että jos hoidamme metsämme kuntoon, teemme harvennukset ajallaan, on mahdollista saavuttaa noin 130—140 miljoonan motin vuotuinen kasvu. Elikkä metsien puuvarasto on sotien jälkeen moninkertaistunut, siis se hiilivarasto, mikä Suomenniemellä sijaitsee. Siitä on ihan turha väittää kenenkään. Meillä oli kasvu sotien jälkeen 50 miljoonaa mottia, nyt se on 105 miljoonaa mottia. Katto lienee lähellä 150:tä miljoonaa mottia. Metsien puuvarasto on suurempi kuin koskaan, eli hiilivarasto on suurempi kuin koskaan. Tämä on tieteellinen tosiasia, turha on siitä väittää.

Toinen asia sitten, arvoisa rouva puhemies, on se, että meillä tänä päivänä on puurakentamisessa otettu vasta ensimmäisiä askelia. Meidän pitää rakentaa yhä enemmän puusta, mikä on kaikkein kestävin materiaali. Hallitus on valinnut sen tien ja pysyy sillä tiellä. Se on oikea tie, eikä niin kuin esimerkiksi vihreiden tie on kivihiilen käytön lisääminen, niin kuin tässäkin kaupungissa on tapahtunut, ikävä kyllä.

15.46 Eva Biaudet r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on mielenkiintoista. Kestävän kehityksen tavoitteethan ovat ensimmäistä kertaa itse asiassa, sitoutuminen niihin, kohdistuneet myös meihin itseemme täällä kansallisesti. Itse asiassa minä luulen, että meidän jokaisen täytyy katsoa varmaan itseämme peilistä. Myös miesten täytyisi katsoa itseänsä peilistä, kun on kysymys naisten oikeuksien toteutumisesta. Kysynkin edustaja Zyskowitziltä: miten te olette edistänyt kymmenien vuosien aikana naisten oikeuksien toteutumista?

Suomi ei ole valmis. Emme elä kestävällä tavalla. Esimerkiksi naisiin kohdistuva väkivalta on suurin ihmisoikeusongelma. Millä tavoin se näkyy politiikan toiminnan painopisteissä, ja miksi naisten ääni kuuluu niin heikosti päätöksenteossa? Naisten palkat eivät lähene miesten palkkoja. Naiset kantavat vielä ylivoimaisesti vastuut perheestä ja lapsista. Lasten oikeudet päivähoitoon ja varhaiskasvatukseen romutetaan ja pidetään vähemmistönaiset ja maahanmuuttajanaiset kotona sekä jätetään puuttumatta naisten huonompaan työmarkkina-asemaan. Naisten vastuu osallistua taloudellisiin [Puhemies koputtaa] talkoisiin näyttää olevan aina itsestäänselvää. [Puhemies koputtaa] On aika ryhtyä tekoihin, hyvät miehet, myös kaikki yhdessä.

15.48 Seppo Kääriäinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän keskustelun perusteellahan voi sanoa, että kaikki asiat kuuluvat jollakin tapaa kestäväan kehitykseen, ja niinhän se onkin. Minä haluan nostaa perspektiiviä kuitenkin siihen, että kyllähän tässä viime kädessä on kysymys ihmiskunnan olemassaolosta ja meidän täällä maapallolla nyt ja tulevaisuudessa asuvien elämän edellytyksistä aivan konkreettisella tavalla. Kun ilmasto lämpenee tätä tahtia kuin mitä se lämpenee, niin kyllä se vetää kaikki meidät vakavaksi ja asettaa myös tulevat hallitukset tällaisen politiikan eteen kuin missä tällä hetkellä ollaan.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

Se tavoite, että me tavoittelemme hiilivapautta, -neutraaliutta, on ihan oikea, mutta niin on tehtävä myös öljyn osalta, että pääsemme siitä eroon uusiutuvien luonnonvarojemme avulla ja muutoin. Tarvitaan todellinen suomalainen energiakäänne, joka tässä minun mielestäni on kyllä tapahtumassa, ja se on myös mahdollista. Tämä on viestikapula, joka siirtyy hallitukselta toiselle, ja tämä koskee kaikkia. Tämä on laajan yhteisymmärryksen asia mitä suurimmassa määrin. Kiteyttäisin tämän strategian sanomalla omatekoisesti, että "katso kauas, toimi nyt".

15.49 Tytti Tuppurainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime vuonna astuivat voimaan YK:n kestävän kehityksen tavoitteet ja Pariisin ilmastopöytäkirja. Ne ovat ihmiskunnan kannalta kaikkein tärkeimpiä, mutta näitä sopimuksia viedään nyt eteenpäin varsin haastavassa kansainvälisessä toimintaympäristössä. Monenkeskinen kansainvälinen yhteistyö on kiistetty ja haastettu, nationalismi kasvaa, protektionismi kasvaa, ja tämä kaikki tulee vaikeuttamaan näitten tavoitteitten toteuttamista. Suomen pitää osoittaa sitoutuneisuutensa rauhaan, vakauteen ja moninkeskiseen kansainväliseen yhteistyöhön, ja tämä Agenda 2030:n kansallinen toimeenpano on yksi hyvä keino näyttää esimerkkiä.

Puhemies! Kestävä kehitys on laaja käsite, ja tämä YK:n teema "Leave no one behind" — pidetään kaikki mukana — nostaa mieleen erityisesti sosiaalisen kestävän kehityksen. Haluaisin korostaa kolmea hyvinvointi-investointia: Meidän tulisi panostaa varhaiskasvatukseen, subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen. Meidän tulisi taata kaikille nuorille kesätyöpaikka, erityisesti nyt, kun juhlimme itsenäisen Suomen satavuotisvuotisjuhlaa. Ja meidän tulisi puuttua pitkäaikaistyöttömyyteen. Näillä hyvinvointi-investoinneilla me voisimme edistää kestävää kehitystä täällä Suomessa ja näyttää myös esimerkkiä muulle maailmalle.

15.50 Saara-Sofia Sirén kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Palaisin tähän selontekoon ja sen käsittelyyn. Ensinnäkin kiitoksia hallitukselle, että selonteko tuotiin. Tämähän nousi tosiaan, niin kuin ministeri Tiilikainenkin sanoi, keskusteluun ajankohtaiskeskustelussa syksyllä, ja selontekoa toivottiin, ja nyt me pääsemme sitä käsittelemään.

Nyt kun ministeri on vielä paikalla ja on mahdollisuus, niin olisin kysynyt vielä paria yksityiskohtaa liittyen ennen kaikkea tähän eduskunnan rooliin ja tähän pitkäjänteisyyteen, mistä on paljon puhuttu, ja siihen, mikä meidän yhteinen tavoitteemme on: On puhuttu tällaisesta ulkopuolisesta evaluaatiosta tämän selonteon osalta — mitä se käytännössä tarkoittaa? Tämä on hyvä idea ja tuo uskottavuutta tälle selonteolle, mutta millä tavalla on ajatus, että se käsitellään? Kysyisin myös kestävän kehityksen budjetoinnista, jota ehdotin samaisessa ajankohtaiskeskustelussa syksyllä. Nyt tässä selontekotekstissä on otettu positiivinen näkökulma siihen, että tällaista tulostuottoa mahdollisuutta budjetoinnin kautta selvitetäisiin, mutta onko tästä mitään tarkempaa suunnitelmaa vielä olemassa? [Puhemies koputtaa] Tämä olisi nimittäin tosi hieno asia.

15.51 Lea Mäkipää ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ryhmäpuheenvuorossa otettiin esille mielestäni tärkeitä asioita, jotka ovat Suomen ongelmia tällä hetkellä, eli eriarvoisuus ja syrjäytyminen, ja ne eivät ole yksistään tämän hallituksen asia. Samoin: työllisyys on kohentunut, mutta meillä on valitettavasti vielä paljon näitä nuoria ja pitkäaikaistyöttömiä. Sitten ovat eri ryhmät: vamma tai pitkäaikaissairaus estää usein työhön

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

palaamisen ja työhön tulemisen. Nyt Osatyökykyisille tie työelämään -kärkihankkeessa etsitään ratkaisuja juuri näihin ongelmiin.

Sitten kun puhutaan tästä kestävästä kehityksestä, niin meillä Suomessa luontaisesti voitaisiin nyt ruveta ravinteiden talteenottoon, niin kuin täällä selonteossa sanotaan, Itämerellä ja muualla vesistöissä, ja yhdyskuntajätteiden kierrätysaste olisi kyllä toteutettavissa yli 50 prosenttiin, niin kuin täällä selonteossa on sanottu.

Mitä tulee maksuttomaan varhaiskasvatukseen, niin lähdän kyllä siitä, että perheillä pitää olla valinnanvapaus, hoidetaanko lapsia kotona vai ovatko he [Puhemies koputtaa] jossain laitoksessa.

15.53 Krista Mikkonen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hienoa, että Agenda 2030 -toimenpideohjelma on laadittu. Siitä kiitos hallitukselle. Kuitenkin puheiden ja suunnitelmien sijaan teot ratkaisevat, ja valitettavasti hallituksen päätökset ovat olleet ohjelmassa lueteltujen tavoitteiden vastaisia, kuten koulutuksesta, perusturvasta ja kehitysyhteistyöstä leikkaaminen, ja siksi täältä tulee myös osittain kritiikkiä.

Suomen osalta on arvioitu, että eniten petrattavaa näissä tavoitteissa on työllisyyden parantamisessa sekä ilmastopolitiikassa. Me ajattelemme usein, että Suomi on erityisen vastuullinen luonnonvarojen käytössä, kuitenkin meidän ekologinen jalanjälkemme on maailman 15. suurin. Biotalouteen panostettaessa avainasemassa on kestävyys. Vähähiiliset korkean jalostusarvon tuotteet ja erityisesti palvelut tuovat myös työtä enemmän kuin biomasan energiakäyttö. Me olemme kiistelleet myös hiilinielujen määrästä. Ministeri itse totesi, että ne ensin pienenevät vuoteen 2030 asti eli siihen asti kuin tämä ohjelma tähtää, ja se on aivan liian myöhään ilmastomuutoksen torjumisen näkökulmasta.

15.54 Katri Kulmuni kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on annettu käsitys, että Suomessa olisivat kaikki asiat vähintäänkin huonosti, mutta jos katsotaan vaikkapa Tilastokeskuksenkin mittausta, niin ainakin 52 listauksessa olemme maailman kärkiluokkaa. Suomi on maailman vakain valtio, maailman turvallisimaa maa, Suomessa on maailman paras hallinto, vähiten järjestäytyntä rikollisuutta, maailman riippumattomin oikeuslaitos — ja listaa voisi jatkaa varsin pitkään.

Tässä keskustelussa on, arvoisa puhemies, puhuttu aika paljon energiasta ja ilmastosta, ja totta kai se on yksi tärkeimmistä kysymyksistä myös keskustalle. Ja kun mietitään sitä, että asiat pitäisi aina jättää paremmassa kunnossa seuraajille, niin jos pohtii vaikkapa sitä edellisen kauden energiastrategiaa, niin siinä ei kyllä ollut juurikaan kunnianhimoa. Sen sijaan tämä hallitus on kuitenkin linjannut, että kivihiilestä luovutaan, öljynkäyttö puolitetaan, tulee sähköautoille konkreettiset tavoitteet, biokaasuautoille tavoitteet, uusiutuviin polttoaineisiin vahva sekoitevelvoite, monia, monia toimia.

Olisin kysynyt, arvoisa ministeri, kun täällä edustaja Harakka nosti esiin tämän kiertotalouden, joka kyllä itse asiassa onkin yksi hallituksen kärkihankkeista — mukavaa, että myös sosiaalidemokraatit tulevat sille linjalle: kuinka voitaisiin edesauttaa vaikkapa tällaisia biokaasulaitoksia ja muita kiertotalouden kärkihankkeita? Ja mikä sitten saimaannorp-pien tilanne olikaan? Ei ilmeisesti ihan niin huono kuin annettiin ymmärtää.

15.56 Susanna Huovinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on tänään käytetty erinomaisia puheenvuoroja energiasta, ilmastopolitiikasta, monesta tärkeästä kestävästä kehityksen osa-alueesta. Hiukan vähemmälle on nähdäkseni jäänyt tämä globaali

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

ulottuvuus, ja ajattelin, että vielä sanon tähän aihepiiriin liittyen sen tärkeän huomion hallitukselle noteerattavaksi, että kyllä näiden resurssien riittämättömyys tässä asiassa on aivan keskeinen viestimme ainakin täältä oppositiopuolelta. Meidän on vaikea ymmärtää sitä esimerkiksi, että kun täällä on puhuttu hyvin kriittiseen sävyyn siitä, että ihmiset lähtevät liikkeelle, etsimään turvaa sotien jaloista, niin miksi nimenomaan niiltä järjestöiltä, jotka tekevät työtä juurisyiden poistamiseksi näillä lähtöalueilla, on nämä valtavat leikkaukset tehty. Me emme halua siis vain esittää kritiikkiä vaan myös toimia yhdessä näiden asioiden puolesta, ja toivon nyt, että hallitus puoliväliriihessään ottaa myös tämän globaalin ulottuvuuden kestävässä kehityksessä paremmin huomioon.

15.57 Sari Multala kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä otettiin joissakin puheenvuoroissa esiin esimerkiksi aurinkoenergia. Me käsittelemme tällä hetkellä ympäristövaliokunnassa valtioneuvoston selontekoa kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030 mennessä, ja tässähän on paljon yhtymäkohtia tähän tänään käsiteltävään selontekoon. Kummassakaan näistä selonteista ei ole mitään esteitä sille, etteikö aurinkoenergia voisi Suomessakin kehittyä, päinvastoin, sielläkin kerrotaan toimenpiteistä, joilla sitäkin edistetään. Totta kai voidaan vielä enemmän tehdä. Mutta kuten asiantuntijoilta olemme kuulleet, aurinkoenergia on tällä hetkellä taloudellisesti todella järkevä energiantuotantomuoto ilman tukia.

Hiilinieluista täällä jo ministeri Tiilikainen kertoi aiemmin, että väliaikaisesti ne kyllä pienenevät mutta palautuvat samalle tasolle vuoden 2030 jälkeen.

Edustaja Guzeninalle, joka jo ehti lähteä, olisin vain vastannut, että ei tee ministeri Grahn-Laasonen turhaa työtä — itse tuen hänen tavoitteitaan — mutta täytyy tarkentaa, että puhutaan osa-aikaisesta maksuttomasta varhaiskasvatuksesta.

15.58 Mirja Vehkaperä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä vain koulutus ja varhaiskasvatus kuuluvat kestäväan kehitykseen, ja tässä salissa siitä on keskusteltukin. On hienoa, että eri puolueilla on erilaisia näkemyksiä ja malleja ja esimerkiksi tästä varhaiskasvatusjärjestelmän uudistamisesta. Olen aivan varma siitä, että puoliväliriihessä tai nyt hallituksen tarkastelussa hallitus tarttuu tähän uudistamistyöhön ja jonkunlaista työryhmää tässä perustetaan.

Maksuttomuus varhaiskasvatuksessa on hieno asia ja tavoite, mutta sillä on myöskin hintalappunsa. Halutaanko nyt esimerkiksi lapsiköyhyyttä tällä maksuttomuudella pelastaa, vai onko tämä kädenojennus hyvätuloisille, vai mikä tämä on? Me keskustassa haluamme naisten asemaa työmarkkinoilla ehdottomasti parantaa, mutta on myöskin lapsen oikeudet: lapsen oikeudet lapsuuteen ja lapsen oikeudet omiin vanhempiin, kotihoivaan ja -hoitoon. Arvostan sitä, että eri puolueilla on erilaisia näkemyksiä ja perheillä on aito vallinnan mahdollisuus omien lasten hoidossa.

Puhemies Maria Lohela: Ennen ministerin puheenvuoroa vielä edustajat Adlercreutz, Kärnä, Mäkisalo-Ropponen ja Sarkkinen.

15.59 Anders Adlercreutz r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mahdollisuus maksuttomaan varhaiskasvatukseen ei todellakaan vie mitään muita oikeuksia pois. Sen sijaan tilanteessa, jossa kotouttaminen on hyvinkin tärkeä kysymys, se, että varhaiskasvatus

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

olisi maksutonta, olisi myöskin hyvä polku siihen. Ei siinä tilanteessa kannata maksaa siitä, vaikka äskettäin Suomeen tullut perhe jää kotiin.

Varsinainen kysymys on se asia, jota edustaja Hoskonen nosti esille: puun käyttö. Olen kuullut huhuja, että tulevaisuudessa puu ehkä ei pala Suomessa sen herkemmin kuin Ruotsissaakaan. Tämä olisi tärkeä asia. Ollaanko nyt todellakin helpottamassa rakentamismääräyksiä näiltä osin? Ilmastonmuutosta ajatellen kilo puuta sitoo melkein kaksi kiloa hiilidioksidia — pientalo, joka on rakennettu puusta, melkein 30 tonnia. Eli puun edistämisellä olisi iso merkitys tähän tavoitteeseen pääsemisessä.

16.00 Mikko Kärnä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Aivan aluksi minäkin haluaisin kiittää jo salista poistunutta edustaja Harakkaa hänen kommentistaan kiertotaloudesta. Tosiaankin kiertotalous on, kuten edustaja Kulmuni mainitsi, hallitusohjelmassa yhtenä kärkihankkeena, ja on todella ilo nyt tietää, että voimme yhdessä myös sosiaalidemokraattien kanssa tätä tavoitetta edistää.

Täällä on paljon keskusteltu energiapolitiikasta, ja oppositio on esittänyt omia vaihtoehtoisia ratkaisujaan, mutta valitettavasti ne ovat erittäin epärealistisia, ja jollain tasolla tulee jopa sellainen kuva, että oppositio näkee, että sähkö tulee pistorasiasta, vaikka se ei tosiaan sieltä tule vaan se täytyy tuottaa.

Mitä taas tulee näihin hiilinieluihin ja edelleen esitettyihin perättömiin väitteisiin siitä, että päästöt eivät vähenisi, niin minulla on yksi hiilinielu, josta olen ollut erittäin huolissani. Se on Helsingin keskuspuisto, joka ollaan hakkaamassa ja päällystämässä asfaltilla ja betonilla vihreiden tahdon mukaisesti. Se hiilinielu ei koskaan palaudu, mikäli tähän päädytään.

16.01 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvinvointitalouden perusajatus on siis se, että terveyteen ja hyvinvointiin panostaminen tuo pidemmällä tähtäimellä säästöjä yhteiskuntaan ja päinvastoin säästäminen väärissä asioissa lisää tulevaisuuden kustannuksia. Esimerkiksi köyhyys on myrkkyä terveydelle ja hyvinvoinnille, ja köyhyyden ja eriarvoisuuden kasvu ovat vakavia uhkia kestäväälle kehitykselle.

Tästä ihan vain yksi esimerkki: Esimerkiksi THL:n mukaan saisimme välittömästi 80 000 henkilötyövuotta lisää, mikäli sairauksien esiintyvyys ja kuolleisuus laskisivat kaikissa sosiaaliryhmissä samalle tasolle kuin korkeimmassa sosioekonomisessa asemassa olevilla. Näitä esimerkkejä on vaikka kuinka paljon, ja näistä löytyy myöskin tutkimuksellista näyttöä. Minä peräänkuulutankin tutkimusnäyttöön perustuvan päätöksenteon lisäämistä.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Vielä edustaja Sarkkinen, vastauspuheenvuoro, ja sen jälkeen ministeri Tiilikainen.

16.02 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Aivan kuten edustaja Kääriäinen sanoi viisaasti, ilmastonmuutoksen torjuminen on ihmiskunnan olemassaolon kysymys, ei enempää eikä vähempää. Ilmastopolitiikan ja luonnonvarojen käytön pitäisi perustua tieteelliseen tietoon. Valtioneuvoston oman selvityksen mukaan Suomen energia- ja ilmastostrategian vaikutukset ilmastonmuutoksen kannalta ovat plus miinus nolla, sillä vaikka muilla sektoreilla tehdään päästövähennyksiä, metsien lisähakkuut aiheuttavat sen, että

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

Suomen nettopäästöt eivät laske vuoteen 2030 mennessä. Ja koska ilmastonmuutos ei voi odottaa, meidän täytyy saada päästövähennyksiä heti, ei vasta vuoden 2030 jälkeen. Sen takia me esitämme kritiikkiä tästä.

Arvoisa puhemies! On hienoa, että varhaiskasvatus on täällä monella eri suulla nähty inhimillisenä investointina ja kestävä kehityksen tekona. On käyty keskustelua myös maksuttomasta varhaiskasvatuksesta. Tämä keskustelu on erittäin tervetullutta, mutta nyt ensivaiheessa olisi tärkeää perua [Puhemies koputtaa] subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaukset.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Sitten ministeri Tiilikainen, 5 minuuttia, ja sen jälkeen tämä asia keskeytetään.

16.04 Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen: Kiitoksia, arvoisa puhemies, ja kiitoksia eduskunnalle vilkkaasta keskustelusta! Suomi on sitoutunut monenkeskiseen yhteistyöhön maailmassa, ja Suomi haluaa kantaa oman vastuunsa myös kestävä kehityksen toimeenpanosta. Nyt esiteltiin juuri suunnitelma, mitä tapahtuu erityisesti Suomen rajojen sisällä.

Täällä on myös kannettu huolta Suomen kehitysyhteistyövaroihin kohdistuneista säästöistä, ja ne ovat osa kaikkia muita valitettavia säästöjä, mutta tuo rahankäyttö ei ole ainoa, vaan tärkeää on se tietotaito, mikä Suomella on olemassa kestävä kehityksen edistämiseksi. On hienoa, että sitä tietotaitoa moni muu maa pystyy käyttämään ja saa käyttöönsä meidän kauttamme esimerkiksi kestävä kehityksen kansallisten toimeenpanosuunnitelmien laadinnassa.

Järjestöjen osallistumisesta ja toiveista: Kestävä kehityksen toimikuntaa on laajennettu, siellä on noin 50 tahoa eri puolilta yhteiskuntaa osallisena. Tämän toimeenpanosuunnitelman laadinnassa kuultiin erittäin suurta kansalaisjärjestöjen ja aktiivisten ihmisten määrää. Totta kai on selvää, että jokainen järjestö haluaa vielä omia tavoitteitaan korostaa, vaikka ne eivät olisi täysimääräisesti tänne hallituksen papereihin päätyneet. Myös nuo sitoumukset, mitä on 450 annettu — kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumukset — osoittavat suomalaisen yhteiskunnan laajaa sitoutumista, ja hyvä niin. Tämä ei ole vain hallituksen harjoitus.

Jotta pystymme arvioimaan, miten etenemme kestävä kehityksen toimeenpanossa, tarvitsemme seuranta- ja arviointia ja ulkopuolista sellaista ja myös tieteellistä arviointia, ja tämän kestävä kehityksen toimeenpanossa on tieteellinen paneeli sitä arvioimassa ja seuraamassa. Mikä sitten on meidän tilanteemme juuri tällä hetkellä? Olen iloinen siitä, että monen vuoden taantuma on sivuutettu, talous on kääntynyt parempaan, työllisyys paranee. Nämä kaikki ovat aivan kulmakiviä, jotta voimme muita kestävä kehityksen tavoitteita saavuttaa.

Energia- ja ilmastopolitiikan osalta varmaan myönnämme sen, että Euroopan unioni on maailmanlaajuisesti kunnianhimoisin ilmastopolitiikan toteuttaja. Suomella on Euroopan unionin sisällä likimain korkein päästövähennystavoite yhdessä Ruotsin, Luxemburgin ja muutaman muun maan kanssa. Ei kai meidän politiikkamme voi silloin olla kunnianhimoisempaa, jos se on kunnianhimoisista kunnianhimoisinta? Hallituksen energia- ja ilmastostrategian tavoitteet — hiilestä eroon, öljy puoliksi, uusiutuvien nousu yli 50 prosentin — ovat maailmanlaajuisesti hienoja, kunnianhimoisia ja vertailukelpoisia tavoitteita.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

Kiertotalous: täällä moni jo vastasikin, se on todella hallituksen strateginen tavoite, ja sitä haluamme vahvistaa.

Yhteen asiaan haluan puuttua. Tietysti on harmi, että tämä meni vähän opposition ja hallituksen väittelyksi, mutta aika monella suulla todettiin näistä ympäristölle haitallisista tuista ja esitettiin väitteitä, että nyt hallitus on niitä kovasti lisäämässä. Muistelen, että syksyllä 2011 meillä oli hallituksessa vihreät, vasemmistoliitto ja RKP, muun muassa. Silloin tehtiin energiaveron palautusjärjestelmään laajennus, missä yli 100 miljoonan lisälasku näihin ympäristön kannalta haitallisiin tukiin tuli. Te teitte sen. Nyt Sipilän hallitus puoliväliriihessä miettii näiden tukien uudelleensuuntaamista taloutta uudistavaan suuntaan, kuten täällä peräänkuulutettiin.

Mutta tämä hallituksen ja opposition välinen keskustelu tuskin johtaa kovin pitkälle. Niinpä kuunnellaanpa, miten ulkopuoliset arvioivat Suomen tilannetta.

World Economic Forum: Suomi on maailman toiseksi tasa-arvoisin maa. Suomessa on EU-maiden pienin ero naisten ja miesten työllisyysasteessa. Näin sanotaan Euroopan tasa-arvosta.

Ympäristön tila. Yale University: Suomi pärjää maailman parhaiten ympäristön kehitystä ja tilaa kuvaavassa vertailussa.

Henkinen pääoma. World Economic Forum: Suomessa on eniten maailmassa inhimillistä pääomaa.

Turvallisuus ja yhteiskunta. The Fund for Peace: Suomi on maailman vakain valtio. [Ville Niinistö: Onko se kaikki Sipilän hallituksen ansiota?] World Economic Forum: Suomi on maailman turvallisimman maa. Suomessa on maailman riippumattomin oikeuslaitos. Suomi on Norjan ja Ruotsin ohella maailman vapain maa. Näinpäin pois.

Nämä ovat kaikki pitkän kehityksen tulosta, jossa jokainen vuorollaan on ollut rakentamassa ja jokainen vuorollaan kritisoidussa. Toivon, että kestävä kehityksen toimeenpanosuunnitelma kohti vuotta 2030 on juuri edustaja Kääriäisen [Puhemies koputtaa] kuvaama matka kohti kestävä maailmaa, jossa jokainen tekee vuorollaan panoksensa ja toiset jatkavat siitä eteenpäin eivätkä taaksepäin.

Kiitän hyvää keskustelusta.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Keskustelu keskeytettiin kello 16.09.

Keskustelu jatkui kello 18.12.

Puhemies Maria Lohela: Seuraavaksi jatketaan keskustelua ja asian käsittelyä kohdasta 7., joka keskeytettiin aiemmin tässä istunnossa.

18.12 Aila Paloniemi kesk: Arvoisa puhemies! Olen erittäin ylpeä siitä, että Suomi on YK:n jäsenmaiden kärkijoukossa vahvistanut ryhtyvänsä työhön kestävä kehityksen Agendaa ja sen tavoitteiden toteuttamista vauhdittamaan. Tavoitteet toteutuessaan vievät

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

kohti vakaampaa, vauraampaa ja tasa-arvoisempaa Suomea ja maailmaa. Tänään käsitelty valtioneuvoston selonteko on ensimmäinen laatuaan myös kansainvälisesti. Hiilineutraali ja tasa-arvoinen Suomi esittelee sen, miten toteutamme konkreettisesti kestävän kehityksen tavoitteita. Nyt otetaan todella iso loikka. Omalta osaltaan Suomi tekee selonteon myötä kestävän kehityksen historiaa, sillä se on pystynyt yhdistämään samaan ohjelmaan Suomen sekä kansalliset että kansainvälisetkin toimet kestävän kehityksen edistämiseksi vieläpä yli vaalikausien. Merkille pantavaa on, että kansalaisjärjestöt valitsivat Suomen YK:n parhaimmaksi raportojaksi viime vuonna.

Toimintaohjelmassa on kaksi painopistealuetta ja kolme läpileikkaavaa politiikkaperiaatetta. Näissä kaikissa on otettu huomioon myös Suomen toimet omien rajojensa ulkopuolella. Tämä on erittäin tärkeää, sillä koskaan aikaisemmin ei ihmiskunta ole ollut yhtä riippuvainen toinen toisistaan ja vähenevistä luonnonvaroista. Myös oman toimintamme vaikutukset ulottuvat pitkälle maamme rajojen ulkopuolelle, ja kaukaisetkin tapahtumat vaikuttavat tietysti meihin: ajatellaanpa vaikka väkivaltaisten kriisien ja sotien aiheuttamaa pakolaiskriisiä Euroopassa ja rajoillamme. Siksi muun muassa on tärkeää, että Suomi on sitoutunut auttamaan kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa myös muualla maailmassa.

Arvoisa puhemies! Selonteon ensimmäinen painopiste, "Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi", lähtee ajatuksesta, että tarvitsemme määrätietoisia yhteisiä toimia, jotta maapallon väestön kehitys ja aineellisen kulutuksen kasvu saadaan pidettyä luonnon kantokyvyn rajoissa. Suomen tulisi tuottaa hyvinvointia ympäristön kannalta kestävästi ja oikeudenmukaisesti. Suomi tukeekin Pariisin ilmastopöytäkirjan mukaisesti kehitysmaita näiden ilmastotoimissa ja edistää hiilineutraaliutta ja resurssiviisautta kehitysmaissa. Omassa maassamme tärkeä painopiste on kestävien julkisten hankintojen vauhdittaminen kunnissa ja valtionhallinnossa. Jyväskylässä ja Vaasassa on esimerkiksi luotu biokaasujärjestelmä, jossa bussit kulkevat alueelta kerätyistä jätteistä tuotetulla biokaasulla. Helsingissä bussit ovat siirtymässä Nesteen jätteistä valmistamaan uusiutuvaan dieseliin ja sähköbussseihin. Kiertotalouden vahva painopiste näkyy lukuisina sovelluksina ympäri Suomea.

Erittäin tärkeää on myös yksityisten rahavirtojen saaminen mukaan ilmastomuutoksen vastaiseen taisteluun. Suomen kehitysyhteistyössä esimerkiksi Finnfundin rahoituksesta noin 60 prosenttia suuntautuu ilmastohankkeisiin. Suomi tukee myös kehitysmaita, jotta ne voisivat hyödyntää vihreitä arvoketjuja ja ympäristöteknologiaratkaisuja. Suomella voi olla merkittävä rooli tukea ilmastomuutoksen vastaisia ja siihen sopeutumista edellyttäviä toimia maailmalla. Erityisen tärkeää tämä on kaikkein köyhimmissä maissa, joita ilmastomuutos koettelee raskaimmin.

Selonteon toinen painopiste, "Yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi", toteaa, että jokainen on arvokas ja tasa-arvoinen yhteiskunnan jäsen ja että jokaisella tulisi olla yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin, hyvään elämään, terveyteen, työ- ja toimintakykyyn, koulutukseen ja työllistymiseen. Erityisen tärkeiksi kohderyhmiksi asetetaan lapset ja nuoret, heidän hyvinvointinsa sekä sukupuolten tasa-arvo, joka on myös Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen sekä kehityspoliittisen selonteon vahva kärki.

Arvoisa puhemies! Sukupuolten välinen epätasa-arvo on yksi suurimmista ongelmista kehitysmaissa, ja naisten ja tyttöjen aseman vahvistaminen edesauttaa kaikkien muiden kehitystavoitteiden saavuttamista. Esimerkiksi YK-järjestöjen tuessa Suomi on priorisoinut selkeästi UN Womenia, UNFPAA ja toimintaa, joka tukee tasa-arvoa, naisten ja tyttöjen koulutusta, osallisuutta sekä seksuaaliterveyttä ja perhesuunnittelua. Suomi vahvistaa

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

myös yleisemmin tasa-arvoa tukemalla ihmisoikeuksia sekä yhdenvertaisia yhteiskuntia ja panostaa muun muassa ihmisoikeuksien arviointitapojen kehittämiseen, oikeusvaltioiden vahvistamiseen, demokratiaan ja hyvään hallintoon. Suomi tukee ihmisarvoista työtä, osallistavaa kasvua, työelämän tasa-arvoa, sukupuolten samapalkkaisuutta ja työpaikkojen luomista kaikkialla maailmassa.

Arvoisa puhemies! Selonteossa pohditaan myös toimeenpanon keskeisiä politiikkaperiaatteita ja niiden suhdetta globaalikumppanuuteen. Eri politiikkalohkoilla tehtävät päätökset vaikuttavat merkittävästi kestäväen kehityksen tavoitteiden toteutumiseen Suomessa ja globaalisti.

18.18 Mats Löfström r: Värderade fru talman! I statsrådets redogörelse om Agenda 2030 lyfter man fram att Finland uppmuntrar olika aktörer i samhället till egna initiativ för hållbar utveckling. Man betonar även att innovativ hållbar utveckling ska stödas. Det här är mycket bra. Mitt anförande kommer att beröra framför allt klimat- och energidelarna.

I en rapport beställd av Tekes konstateras att Åland erbjuder de bästa förutsättningarna för att etablera en nationellt och internationellt betydande energiplattform för förnyelsebara energilösningar. Jag vill därför lyfta fram möjligheten att göra Åland till ett nationellt testområde.

Ahvenanmaalla on monia etuja, jotka tekevät siitä sopivan uusiutuvaan energiaan liittyvän uuden tekniikan testausalueeksi. Ahvenanmaalla on paljon aurinkotunteja, tuulta ja ennen kaikkea vakiintunutta kestäväen kehitykseen liittyvää toimintaa.

Kuitenkin työ- ja elinkeinoministeriön taholta on olemassa tulkinta, jonka mukaan tukirahoitusta ei voida maksaa Ahvenanmaalle siitä huolimatta, että Ahvenanmaa on osa Suomea. Tiukan juridisesti itsehallintolain mukaan asiaa tarkasteltaessa kyseessä on todella Ahvenanmaan toimivaltaan kuuluva asia, mutta se ei muodosta estettä hankkeiden tukemiselle Ahvenanmaalla, jos tahtoa siihen on, minkä myös perustuslakivaliokunta on todennut.

Många finländska företag säger själva att Åland vore idealiskt som testområde. Ur ett nationellt hållbarhetsperspektiv borde man därför ta fasta på den möjligheten. Det skulle vara en win-win för hela landet att kunna använda Åland som ett showroom för finländska energiexportprodukter. — Tack.

18.20 Hannakaisa Heikkinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tässä suunnitelmassa identifioidaan kaksi keskeistä Agenda 2030 -toimeenpanon kansallista painopistettä: "Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi" sekä "Yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osallistava Suomi". Näiden painopisteiden toteuttamiseksi on listattu useita toimia, joihin hallitus on tällä vaalikaudella sitoutunut. Kestävä, vahva ja kaikkia hyödyttävä talous on yhteydessä kaikkien kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen. Talous ei ole kestäväällä pohjalla ilman sosiaalista ja ympäristön kannalta kestävää kehitystä.

Kestäväen kehityksen periaatteiden noudattaminen on Suomelle ennen kaikkea mahdollisuus löytää uusia keinoja ja luoda innovaatioita. Hyvä esimerkki tästä on kiertotalouden tehostaminen. Siinä suomalaiset innovaatiot voivat sekä parantaa luonnon kestävää hyödyntämistä että tehostaa ja tukea talouskasvua. Yksi hyvä esimerkki kiertotalousinnovaatiosta on Valion patentoima prosessi, jossa maitotilojen lietelanta saadaan tehokkaammin

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

käyttöön. Lietelanta prosessoidaan vedeksi, lannoitejakeiksi ja biokaasuksi, jolloin liete-
lannan käyttö lannoitteena helpottuu, ravinnekierto tehostuu ja ravinnevalumat lähes hä-
viävät. Tällaisia innovaatioita meidän tulisi saada lisää Suomeen, ja on hienoa, että hallitus
on ottanut innovaatioiden tukemisen vahvaksi osaksi toimintaohjelmaa.

Suomalainen ruoka ansaitsee puolestapuhujansa, ja julkisten hankintojen kautta voim-
me varmistaa, että osaltamme teemme hankintoja, joissa huomioidaan esimerkiksi tuotan-
toeläinten hyvinvointi ja lihan ja maidon lääkepitoisuudet. Koska kyseessä on globaali ta-
voiteohjelma, emme voi ulkoistaa ongelmia ulkomaille vaan meidän tulee suosia suoma-
laista, kestävästi tuotettua ruokaa. Suomalaiset elintarvikkeet ovat maailman puhtaimpia
— tutkitusti.

Tässä ajassa, jossa populismi rehoittaa, pidän toimeenpanosuunnitelman toista painopis-
tettä erityisen tärkeänä. Emme voi rakentaa kestävää yhteiskuntaa ilman, että varmistam-
me, että kaikki suomalaiset ovat mukana. On tärkeää, että löydämme pitkään kasvaneen
eriarvoistumisen ehkäisyyn ja vähentämiseen keinoja, ja siihen pääministerin perustama
työryhmä antaa varmasti meille eväitä.

Yhtä lailla on tärkeää, että viemme sote-uudistuksen loppuun ja varmistamme, että
voimme jatkossakin huolehtia kaikkien kansalaisten hyvinvoinnista. Sote-palveluiden yh-
denvertaisuutta parantamalla voimme edistää suomalaisten yhdenvertaisuutta ja luoda ta-
sapuolisesti kaikille parempaa huomista. Myös hallituksen kärkihankkeilla on tässä tärkeä
rooli. Sote-uudistuksen myötä meille tulee entistä paremmin mahdolliseksi ennalta eh-
käisevä työ sosiaali- ja terveystaloudissa.

90-luvun lamasta alkanut eriarvoisuuden kasvu johtuu myös huonosta työllisyydestä ja
erityisesti pitkäaikaistyöttömyydestä. Meidän on tehtävä kaikkemme, että saamme lisää
työpaikkoja Suomeen ja työllisyyden kasvuun. Samalla meidän pitää etsiä kuitenkin myös
muita ratkaisuja, jotka kantavat muuttuneessa maailmassa ja huomioivat työelämän erilai-
set rakenteet. Hallituksen käynnistämä perustulokeilu on tästä yksi hyvä esimerkki. Sa-
moin mielestäni on tärkeää ottaa professori Hiilamon työryhmän selvitys osallistavasta so-
siaaliturvasta jatkoselvittäväksi.

18.24 Kari Kulmala ps: Arvoisa rouva puhemies! Eräät tahot maassamme ovat sekä
epäilleet että olleet huolissaan puun riittävyydestä metsissämme. Tämän johdosta tarvi-
taankin paljon vuorovaikutusta eri intressiryhmien kesken, etteivät väärät mielikuvat sek-
torista jää elämään. Hallituksen näkökulmasta katsottuna on myös tärkeää, että Biotalous
ja puhtaat ratkaisut -kärkihanketta voidaan viedä eteenpäin kestävästi ja luonnollisesti
myös kestävä kehitys huomioiden.

Kansallisen metsästrategiankin mukaan metsiemme hakkuumäärää on tavoitteena lisätä
15 miljoonalla kuutiometrillä vuoteen 2025 mennessä. Puutuotannollinen kestävyys ei ole
silti uhattuna, sillä tavoitteeseen voidaan päästä luonnon monimuotoisuus turvaten. Lisäk-
si metsiemme puuston kasvua on mahdollista lisätä vielä entisestään. Tämä vain vaatii hy-
vää metsänhoitoa ja metsänjalostusta. Onkin sanottu, että metsä kasvaa seitsemänä päivä-
nä mutta sitä hakataan vain viitenä päivänä viikossa.

Suomella on tavoite metsähakkeen käytön kasvuun, jolloin yrittäjät investoivat valtion
tukemanakin metsäenergiaan liittyviin koneisiin ja laitteisiin. Tällä hetkellä työt ovat vä-
hentyneet merkittävästi tuontihakkeen vaikutuksesta. Halpa venäläinen tuontihake, joka
saa tuen, on niin edullista, että se vaarantaa muidenkin suomalaisten polttoaineiden, kuten
turpeen ja sahojen sivutuotteiden, menekien. Hakkeen alkuperän ilmoitusvelvollisuuden

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

puuttuminen on tuonut ongelman, jossa venäläinen hake muuttuu kotimaiseksi, kun toimijat sitä toimittavat Suomeen. Kotimainen hake on täysin eriarvoisessa asemassa Suomen kalliin kulurakenteen vuoksi. Mielestäni ulkomaiselle hakkeelle tulisi asettaa rajoituksia. Valtion tuet, muun muassa puu-, sähkö- ja investointituki ja veroedut, tulisi antaa vain suomalaiselle puulle. Suomi ensin ja muut sitten vasta, tulisi olla periaatteenamme.

Näkisin myös hyvänä, että lain nojalla velvoitettaisiin ilmoittamaan hakkeen alkuperämaa. Tällä hetkellä kun venäläinen hake tulee Suomeen, se muuttuu välittömästi suomalaiseksi hakkeeksi. Energialaitoksille ja myös tulevaisuudessa uusille tehtaille kuljetetaan venäläistä haketta suomalaisena hakkeena. Mitähän tarkoittaa sertifiointi? Venäläinen hakehan ei ole tietoni mukaan sertifioitu, mikäli sertifiointi tarkoittaa, että ulkopuolinen taho on myöntänyt kirjallisen todistuksen siitä, että tuote täyttää tietyt vaatimukset. Vaade sertifiointista edellyttäisi, että polttoon päätyvä hake on kestäväällä metsänhoitotavalla tuotettua. Millä tavoin voimme varmistua, että ulkomainen hake on sertifioitu?

Mikäli tukeutuisimme enemmän suomalaiseen hakkeeseen, huoltovarmuus paranisi hajautetun sähkön- ja lämmöntuotannon myötä. Metsäteollisuudelle tarjoutuisi valmiita ja parempia motoleimikoita. Biotalous investoijille tarjoutuisi biomassaa metsäteollisuuden sivutuotteiden myötä. Metsien taloudellinen, ekologinen ja sosiaalinen käyttö parani, ja sertifikaatit toteutuisivat paremmin. Myös kiertotalous paranisi tuhkan muuttuessa jopa luomukelpoiseksi lannoitteeksi. Samalla alue- ja kansantalous sekä maaseudun elinvoimaisuus paranisivat. Nämä ovat sellaisia asioita, joita ei monesti tule mietittyä. Suomi ensin ja muut sitten vasta.

Arvoisa rouva puhemies! Monesti unohtuu, että metsät ovat hiilinielu, jota on helppo kasvattaa varsin yksinkertaisilla toimilla, esimerkiksi suometsässä. Tuhkausta voimme lisätä merkittävästi. Metsänomistajien tulisi tehdä yhteishanke, missä olisi laajemmat tuhka-alueet. Tällöin tuhkaus olisi helppoa ja kustannustehokasta tehdä lentokoneesta käsin. Näkisin hyvänä, että luotaisiin jonkinlainen tukielementti, jolla tuhkaus olisi tällä tavoin kannattavaa.

Korostan vielä, että hallituksen tavoiteohjelma painottaa hiilineutraalia Suomea.

18.29 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Kulmalalle todella tärkeästä puheenvuorosta metsätaloudesta ja sen merkityksestä Suomelle ja muullekin maailmalle.

Arvoisa puhemies! Kestävää kehitystä on vaikea toteuttaa ilman uskoa omaan ja yhteisön tulevaisuuteen. Tulevaisuuteen luo uskoa varmuus omasta ja lähimmäisten toimeentulosta. Vahva talous, koulutuksen tasa-arvo ja mahdollisuus työntekoon luovat tätä varmuutta. Sen vuoksi koulutuksen laadusta ja saavutettavuudesta on pidettävä kiinni. Lisäksi niin kotitalouksien kuin valtioidenkin velkaantumista on kestäväällä tavalla ehkäistävä. Elämä velkataakan alla on raskauttavaa valtioille ja yksilöille ja vie huomiota muilta tärkeiltä asioilta, kuten kestävä kehityksen edistämiseltä.

Työmarkkinat ovat digitalisaation myötä muuttumassa pysyvästi. Kaikki eivät tästä muutoksesta hyödy tai pysy mukana työmarkkinoilla. Meidän päättäjien tehtävä on pitää kaikki mukana muutoksen keskellä ja varmistaa, että jokainen voi tuntea itsensä tarpeelliseksi.

Kestävä kehitys ei ole kestävä ilman hyvinvoivaa ympäristöä ja luontoa. Maamme ehkä arvokkain aarre on puhdas luonto. Tämän vuoksi puhtaisiin uusiutuviin luonnonvaroihin on panostettava. Luonnon hyvinvointi on kaikkien etu. Ainutlaatuinen, puhdas ja hyvinvoiva luontomme mahdollistaa suomalaisten hyvinvoinnin lisäksi myös ansainta-

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

mahdollisuuksia, luontomatkailuun perustuvan matkailuelinkeinon ja kotimaisten puhtaiden elintarvikkeiden viennin. Ja kun me puhumme puhtaista elintarvikkeista, emme voi olla puhumatta myös eettisesti tuotetuista elintarvikkeista ja eläinten hyvinvoinnista.

Eräs Agenda 2030 -tavoite on oikeudenmukaisuuden ja rauhan toteutuminen. Tavoitteen saavuttaminen tarkoittaa taistelua köyhyyttä ja eriarvoistumista vastaan. Työllistäminen on tässä taistelussa paras ase. Hallitus ei halua työttömiä kyykyttää vaan tarjota heille lisää mahdollisuuksia aktiiviseen elämäntapaan ja työllistymiseen.

Arvoisa puhemies! Suomi on maailman hyvinvoivimpia maita. Olemme kulkeneet pitkän tien Suomen valtion alkuaikojen köyhästä, syrjäisestä maasta pohjoismaiseksi hyvinvointivaltioksi. Olemme tehneet uudistuksia kestäväällä tavalla, ja ne ovat vaurastuttaneet maatamme ja sen asukkaita. Sen vuoksi Suomi voisikin viedä erilaisia toimintamalleja maailmalle kehitysyhteistyön merkeissä. Täällä salissa on tänään puhuttu paljon hyvin tärkeästä asiasta, tyttöjen ja naisten oikeuksien edistämisestä, ja Suomihan on siinä edelläkävijämaa. Suomalaisella koulutuksella on maailmalla erinomainen maine. Vahva koulutusosaaminen voitaisiin käyttää hyväksi kehitysyhteistyössä. Suomi voisi tulevaisuudessa toimia peruskoulutuksen ja ammattikoulutuksen esimerkkinä viemällä kehitysavun nimissä toimivia koulutusmalleja kehittyviin maihin ja kehitysmaihiin.

Myös yksittäisten kansalaisten esimerkillisestä toiminnasta voisi saada ideoita, ja hyvänä esimerkkinä toimii esimerkiksi Team Rokka, joka on osittain oman rahoituksensa turvin tehnyt arvokasta työtä norsunluun salakaupan kitkemiseksi Afrikassa. Team Rokka on toiminut Agenda 2030 -hengessä eli yrittämällä säilyttää luonnon moninaisuutta. Tämänkaltaisen suoran kehitystyön hyötyjä ovat muun muassa konkreettiset tulokset ja korruption mahdollisuuden väheneminen. Toivonkin, että julkista tukea Team Rokan kaltaisille hankkeille lisättäisiin tulevaisuudessa. — Kiitos.

18.33 Hannakaisa Heikkinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kulmala nosti tärkeän asian esille puheenvuorossaan, nimittäin venäläisen hakkeen ja sen uhkakuvat ja venäläisen hakkeen tuonnin vähentämisen vaikutuksen suomalaisen maaseudun elinvoimaan. Todellakin tuo sertifiointivaatimus, jos se luotettavasti saataisiin ulkopuoliselta taholta, voisi olla yksi hyvin käypä ja hyvä keino siinä, että me voisimme tukea sopivin, lailisin ja mahdollisin keinoin suomalaista haketta. Tätä kannatan.

Mutta en voi olla sanomatta, etteikö korvaani olisi särähtänyt tuo edustaja Kulmalan muutaman kerran toistama toteamus "Suomi ensin, muut sitten vasta". Tässä Agenda 2030 -paperissa Suomi hyvin vastuullisesti linjaa kuitenkin myös kehityspolitiikkaa, ja näen sen hyvin tärkeänä, koska haluan, että Suomi on jatkossakin avoin, kansainvälisiä vastuitaan hoitava Pohjoismaa emmekä käperry itseemme vaan vaikutamme aktiivisesti kansainvälisessä kehityspolitiikassa ja pitkän aikavälin tavoitteena tulee edelleen olla tuo 0,7 prosentin bruttokansantuoteosuus. Sen takia haluan tuoda myös tämän näkökulman tähän, että tämä "Suomi ensin, muut sitten vasta" vähän tuo pelottavia kaikuja tuolta rapakon takaa. Siellä taisi vain olla joku toinen maa ensin. Toivon, että näin ei kuitenkaan ole tässä laajemmalti keskusteltaessa Agenda 2030 -asiasta.

18.35 Kari Kulmala ps: Arvoisa rouva puhemies! En palaa nyt tuohon edelliseen puheeseen, mutta hieman vielä sivuan tätä iltapäivän puhettani.

Minusta on erittäin hyvä, että kestävä kehitys otetaan nykyään vahvasti poliittisessakin päätöksenteossa huomioon. Tähän on varmasti ollut kimmokkeena ilmaston- ja ympäris-

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

tönmuutos. Kuitenkaan sosiaalisen puolen, ihmisten ja yhteiskunnan, kestävästä kehityksestä ei edelleenkään puhuta maailmanlaajuisestikaan tarpeeksi, ja sama koskee taloudellisesti kestävästä kehityksestä, jossa valtioiden kestävällä tasolla oleva velanotto on yksi tärkeimmistä näkökulmista. 90-luvulla puhuttiin jopa ihmiskunnan henkisestä kestävästä kehityksestä, jolla viitattiin ihmisen kulttuuriperinnön jatkumiseen ja ihmisen henkiseen uudistumiseen. Tämä puoli on jäänyt viime aikoina hieman vähemmälle huomiolle kestävästä kehityksestä puhuttaessa.

Kiitos kuitenkin hallitukselle siitä, että inhimillisesti kestävä kehitys, kuten syrjäytymistä ja eriarvoisuutta vastaan taistelu, sekä myös kulttuurinäkökulma on otettu tässä selvityksessä niin vahvasti huomioon.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin tulevaisuusvaliokuntaan, jolle ulkoasiainvaliokunnan, hallintovaliokunnan, liikenne- ja viestintävaliokunnan, maa- ja metsätalousvaliokunnan, sosiaali- ja terveysvaliokunnan, talousvaliokunnan, työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

8. Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2015

Kertomus K 4/2016 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2016 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 3/2016 vp.

Keskustelu asiasta alkaa: perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Lapintie.

Keskustelu

16.09 Annika Lapintie vas (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa oikeuskansleri ja hyvät edustajat! Perustuslakivaliokunta on käsitellyt oikeuskanslerin kertomuksen vuodelta 2015, ja valiokunta sai mietintönsä valmiiksi 20. joulukuuta 2016. Otan nyt esille muutamia kohtia, joihin valiokunta erityisesti on halunnut kertomuksesta antamassaan mietinnössä kiinnittää huomiota.

Oikeuskanslerin kertomukseen sisältyy vakiintuneen käytännön mukaisesti oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin puheenvuorot. Oikeuskansleri Jonkka nostaa omassa puheenvuorossaan esille — edelleen — huolensa lainvalmistelun laadusta. Jo myös edellisen vuoden, siis vuoden 2014, kertomuksessa oikeuskansleri ilmaisi huolen lainvalmistelun laadusta ja kiinnitti silloin erityistä huomiota oikea-aikaiseen poliittiseen ohjaukseen ja kunnollisen lainvalmistelun mahdollistavien aikataulujen merkitykseen. Tuolloin perustuslakivaliokunta, siis yli vuosi sitten, mietinnössään yhtyi oikeuskanslerin huoleen ja totesi lainvalmistelun laadun ongelmalliseksi. Sitten perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt asiaan huomiota myös esimerkiksi julkisen talouden suunnitelman käsittelyn yhteydessä, ja edelleen tässä mietinnössä valiokunta toistaa huolensa lainvalmistelun laadusta.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

Yhtenä esimerkkinä valiokunnan kannanotoista toteamme: "Vaikka monet hallituksen esitykset ovat hyvin valmisteltuja ja korkeatasoisia, joukkoon mahtuu yhä myös heikosti valmisteltuja esityksiä." Katsotaan, että "erityisen huolestuttavaa on, että puutteellisesti valmisteltujen joukossa on ollut myös yhteiskunnallisesti merkittäviä, laajoja lakihankkeita, jotka on tuotu eduskuntaan kiireellä ilman, että niihin on ehditty tehdä esimerkiksi kunnollisia vaikutusarvioita tai säätämisyjärjestysperusteluja". Perustuslakivaliokunta painottaa erityisesti perusoikeusvaikutusten asianmukaista arviointia.

Nyt käsiteltävänä olevassa mietinnössä perustuslakivaliokunta myös toistaa käsityksensä siitä, että ei ole asianmukaista eikä hyvään lainvalmistelutapaan kuuluvaa sellainen menettely, jossa Oikeuskanslerinviraston kehoitus hallituksen esityksen säätämisyjärjestystä koskevan jakson täydentämiseksi on joissain tapauksissa pyritty torjumaan esityksen nopean eteenpäinviemisen tarpeella. Lausuntokierrosta on toisinaan haluttu kiireellisyyteen vedoten ajallisesti typistää tai jopa luopua siitä kokonaan. Perustuslakivaliokunta on esittänyt huolensa myös siitä, että tiedossa ollut keskeinen perustuslaillinen ongelmakohta on sivuutettu lainvalmistelussa.

Otan nyt tämän mietinnön ulkopuolelta esille muutamia perustuslakivaliokunnan lausuntoja, joissa tähän lainvalmistelun tilaan on kiinnitetty huomiota.

Esimerkkinä perustuslakivaliokunnan lausunto 19 vuodelta 2016, valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2017—2020: Tässä lausunnossa valiokunta toistaa useita kertoja toteamansa lähtökohdan, että valtiosääntöoikeudellisia näkökohtia ei voida hallituksen esityksissä sivuuttaa tai korvata hallitusohjelmaan tai valtion talousarvioon kohdistuvilla viittauksilla. Lisäksi valiokunta toteaa, että kyse ei yksinomaan ole valmistelevien virkamiesten ammatillisesta osaamisesta, vaan taloudellinen tilanne ja säästötarpeet ovat saadun selvityksen mukaan tuoneet enenevässä määrin kiirettä ja poliittiselta taholta tulevaa painetta virkamiesvalmisteluun, minkä seurauksena valtiosääntöoikeudelliset näkökohdat saattavat jäädä vähälle huomiolle. Perustuslakivaliokunta on myös käytännössään todennut, että perusoikeuksien tasoon liittyvien ehdotettujen muutosten ja tulevien muiden uudistusten yhteisvaikutus ei saisi muodostua kohtuuttomaksi. Tämän vuoksi valiokunta on katsonut, että samaan asiakokonaisuuteen liittyvien uudistusten toteuttaminen erillisillä hallituksen esityksillä voi merkitä sitä, että perustuslakivaliokunta joutuu arvioimaan tiettyä esitystä puutteellisten tietojen perusteella eikä voi ottaa arvioinnissaan huomioon eri esitysten kumulatiivisia vaikutuksia. Samoin valiokunta huomauttaa, että samaan lainsäädäntökokonaisuuteen liittyvät samanaikaiset uudistukset tulisi pyrkiä kokoamaan yhteen hallituksen esitykseen tai arvioimaan tällaisten samoihin perusoikeuksiin liittyvien uudistusten vaikutuksia mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.

Toisena esimerkkinä perustuslakivaliokunnan lausunto 60/2016, joka koski valtion yhtiömistusta ja omistajaohjausta. Tästä hallituksen esityksestä kävi ilmi, että se oli ollut lainsäädännön arviointineuvoston käsiteltävänä. Siitä huolimatta perustuslakivaliokunta joutui toteamaan, että hallituksen esitystä vaivaavat edelleen samat puutteet kuin mihin lainsäädännön arviointineuvosto kiinnitti huomiota. Valiokunta totesi myös, että vuoden 2016 valtiopäivillä hallitus on antanut useita myös perustuslain kannalta merkityksellisiä esityksiä niin myöhään, että eduskunnalle on jäänyt kohtuuttoman lyhyt aika niiden käsitelyyn.

Perustuslakivaliokunnan lausunto 16/2016 koski valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiirejä. Tämän osalta oikeusasiamies oli arvioinnissaan todennut lakiehdotuksen valmisteluvaiheessa, että hallituksen esityksessä on ongelma, ja lainvalmistelun asianmukaisuuden

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

kannalta perustuslakivaliokunta piti huolestuttavana, että tiedossa oleva keskeinen perustuslaillinen ongelma on sivuutettu lainvalmistelussa siitä huolimatta, että se on ollut tiedossa.

Perustuslakivaliokunnan lausunto 45/2016 koski ympäristönsuojelulain muuttamista, ja siinä todettiin edelleen, että sääätämisyjärjestysperusteluiden asianmukaisuus edellyttää myös perustuslakivaliokunnan käytännön asianmukaista huomioimista.

Ehkä viimeisenä esimerkkinä otan perustuslakivaliokunnan lausunnon liikennekaaresta, jossa valiokunta nosti esille huolensa siitä, että rangaistussäännöksen avoimen muotoilun taustalla on se, että perusteluksi esitettiin nimenomaan sääntelyn keventämistavoite. Valiokunta painotti, että sääntelyn keventäminen ei ole asianmukainen peruste perustuslain asettamista vaatimuksista poikkeamiselle. Erityisen valitettavana asiana valiokunta toteasi, että sääntelyn keventämisen tavoitteella pyritään perustelemaan epätasällista sääntelyä, erityisesti kun otetaan huomioon, että aikaisemmassa, vuoden 2016 valtiopäivien lausunnossa 10 oli otettu selkeästi esille seuraamissääntelyyn kohdistuvia täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksia.

Mietinnön ulkopuolelta toteaisin, että viime vuodenvaihteessa ja alkuvuoden aikana perustuslainmukaisuuden valvonnasta ja perustuslakivaliokunnan roolista on käyty vilkkaasti myös julkisuudessa keskustelua. Tässä keskustelussa on muun muassa ehdotettu uuden toimielimen perustamista valtioneuvostoon arvioimaan lakiehdotuksia perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta ja kannettu huolta lainvalmistelun resursseista. Tällainen keskustelu on hyvin tärkeää, ja perustuslakivaliokunta on halunnut tähän keskusteluun antaa myös oman panoksensa. Muun muassa nyt käsiteltävänä olevassa mietintöluonnoksessa valiokunta on todennut oikeuskanslerin tehtävästä tarkistaa valtioneuvoston yleisistuntojen ja presidentin esittelyjen esittelylistoja ja tässä kirjoittanut tietoonsa saamasta käytännöstä, että tarkastusta varten on aikaa yleensä alle kaksi työpäivää. Tässä ajassa on paitsi tarkastettava esittelylistat myös käytävä tarvittavia korjauksia koskevat keskustelut ministeriön virkamiesten kanssa. Asian laadusta riippuen ministeriö voi informoida Oikeuskanslerinvirastoa hallituksen esityksen oikeudellisissa kysymyksissä jo hyvissä ajoin aikaisemmin. Perustuslakivaliokunta toistaa käsityksensä siitä, että tällainen menettely on suositeltavaa. Ja ehkä erityisesti sen julkisuudessa olleen keskustelun siivittämänä voisin vielä alleviivata, että henkilökohtaisesti pidän sitä erittäin suositeltavana, että ongelmakohdat tuodaan riittävän ajoissa oikeuskanslerin tietoon. Tällä tavalla Oikeuskanslerinvirastolla on huomattavasti paremmat mahdollisuudet paitsi perehtyä asiaan myös vaikuttaa havaittuihin puutteisiin, ja tämä puolestaan edesauttaa asian käsittelyä niin eduskunnassa kuin perustuslakivaliokunnassakin.

Kuitenkin perustuslakivaliokunta haluaa korostaa edelleen, että lainvalmisteluprosessissa avainasemassa perustuslaillisten näkökohtien huomioon ottamisessa ovat asianomaiset ministeriöt. Valmisteluvaiheessa tapahtuvien puutteiden ja virheiden korjaaminen prosessin myöhemmissä vaiheissa voi olla todella vaikeaa — liki mahdotonta, jos katsotaan niitä suuria lakihankkeita, joita ei ole sitten ehditty korjata. Valiokunnan mielestä ministeriöiden on huolehdittava, että niissä on riittävästi ammattitaitoista, myös perustuslakikysymyksiä tunnistavaa ja tuntevaa henkilökuntaa.

Tämän lisäksi perustuslakivaliokunta jo viime vuoden puolella on päättänyt järjestää maaliskuun alussa seminaarin perustuslakikontrollista ja perustuslakivaliokunnan työn kehittämisestä.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

Tämän mietinnön yhteydessä perustuslakivaliokunta on toistanut jo aiemmassa mietinnössä esittämänsä näkemykset siitä, että eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerin työnjaon ja yhteistyön kehittämismahdollisuuksia tulisi selvittää.

Lopuksi totean, että perustuslakivaliokunta ei ole erikseen arvioinut oikeuskanslerin yksittäisiä ratkaisuja tai kannanottoja. Voisin vielä tähän todeta, että mielestäni näissä lainvalmistelun ongelmissa on aivan riittävästi aineita mietinnöksi ja pohdittavaksi ihan muutenkin, että senkään vuoksi näiden yksittäisten ratkaisujen arvioiminen ei ole ollut perusteltua.

Valiokunnan kannanottoehdotuksena on, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa keretomuksen johdosta.

16.23 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvä oikeuskansleri! Hyvät edustajakollegat! Valiokunnan puheenjohtaja kävi varsin laajasti läpi tuon perustuslakivaliokunnan mietinnön, ja valiokunta on keskittynyt näihin lain säätämisen haasteisiin. Jo lähetekeskustelussa oikeuskansleri Jaakko Jonkan puheenvuoro "Oikeusvaltion puolesta — Maata on lailla rakennettava" nousi keskusteluun, ja se on itse asiassa aiheuttanut keskustelua myös tuon lähetekeskustelun jälkeen. Oikeuskansleri kirjoittaa:

"Lakeja valmisteltaessa ja sovellettaessa olisi tarkasteltava oikeusjärjestystä kokonaisuutena. Perustuslailla ja erityisesti perusoikeuksilla on tietysti keskeinen asema. On kuitenkin huomattava, että perusoikeuksia koskevilla säännöksillä on sisällöllinen ydinalueensa ('kova juridinen ydin'), mutta mitä etäämmälle siitä mennään, sitä enemmän mukaan tulee arvosidonnaisuutta. Tämä herättää muun muassa kysymyksen, voiko käytännössä käydä niin, että tulkinnassa oikeus ja politiikka sekoittuvat — ja äärimmillään jopa niin, että politiikka tulee tulkintaan oikeuden kaavussa. Missä on oikeuden ja politiikan raja? Milloin tulkinnassa ollaan jo oikeuden tuolla puolen?"

Kyse on oikeuden ja politiikan välisen tasapainon etsimisestä. Kokenut lainvalmistelija ja juristiprofessori kirjoittaa: Tasapaino järkkyy, jos perustuslakiin kirjoitettuja arvoja ei oteta todesta. Mutta se järkkyy myös, jos 'perustuslakiasiantuntijat katsovat voivansa antaa tieteellisiä vastauksia kysymyksiin, jotka ovat poliittisia'. Kirjoittaja korostaa, että perustuslakikysymyksiä ei voida ratkaista pelkällä asiantuntijatiedolla. 'Perustuslakien tulkinnassa on kysymys siitä, miten perusoikeuksissa ilmaistuja arvoja — yhdenvertaisuutta, yksityiselämän suojaa ja sananvapautta — on sovellettava käsillä olevassa konkreettisessa lakihankkeessa. Tämän arvioiminen on pikemminkin arvopoliitikkojen kuin juristien työtä.'"

Näin kirjoittaa oikeuskansleri Jaakko Jonka oikeuskanslerin puheenvuorossa "Oikeusvaltion puolesta" tässä asiakirjassa. Tämän jälkeen asiahan on ollut keskustelussa ja julkisuudessa. Pidän tällaista pohdintaa, mitä Jonka tässä omassa puheenvuorossaan esille nosti, enemmän kuin tervetulleena. Tämän jälkeen julkisuudessa on oikeuskansleri todennut, että "pidän täysin kestäättömänä, jos kiireellä ja poliittisella paineella edes yritetään perustella hyvän lainvalmistelun periaatteiden syrjäyttämistä". Olen tästäkin täysin samaa mieltä. Ja onneksi tässä on toteamus, että "jos" näin on toimittu tai halutaan toimia.

Tietenkin perusoikeus vastaan perusoikeus -pohdinta on aina paikallaan. Siitä on tässä salissa monet kerrat käyty keskustelua. Mutta nyt, kun oikeuskansleri Jonka on ymmärtääkseni viimeistä kertaa täällä paikalla ja tämä on ollut laajasti julkisuudessa ja keskustelussa, haluaisin kysyä, että kun tästä ehkä pieni kohu nousi, niin julkisuudesta on saanut sellaisen kuvan, että nämä ongelmat ovat olleet tällä hallituskaudella jollain tavalla poik-

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

keuksellisia. Kun te olette toiminut nyt 10 vuotta oikeuskanslerina, kohta 17 vuotta oikeuskanslerin apulaistehtävän kanssa yhteenlaskettuna, niin teillä on pitkä aikajänne hivenen arvioida tätä, onko tässä jollain tavalla poikkeuksellinen tilanne ollut tällä kaudella. Tietysti täytyy ehkä itse todeta siihen, että kyllä haasteetkin ovat olleet poikkeuksellisia ja hankkeet isoja ja merkittäviä. Mutta haluaisin hivenen tästä kuulla teiltä. Pyydän varmaan vielä vastauspuheenvuoronkin tuossa myöhemmin, mutta jos en pyydä, niin kiitän teitä pitkästä hyvästä työstä oikeuskanslerin vaativassa tehtävässä ja toivotan ansaittuja eläkepäiviä.

16.28 Ville Niinistö vihr: Arvoisa puhemies! Pääministerin ilmoituksen myötä pääsee varmasti eduskunnan istuntosalissa ensi viikolla keskustelemaan myös lisää näistä hallituksen valmisteluista liittyen perustuslainmukaisuuden varmistamiseen ja hyvään lainsäädäntötapaan. Olen kyllä hyvin huolissani tämänkin kertomuksen pohjalta, mitä perustuslakivaliokunta käsitteli, mutta myös pidemmän kokemuksen varrelta siitä, miten jotenkin tämä laillisuuden arviointi- ja varmistusprosessi on irtautunut valtioneuvoston valmistelusta erityisesti talouspolitiikasta tulevasta päätöksenteosta. Näiden kahden maailman kohtaaminen on niin etäällä, että huoleni on se, että vaikka laillisuusviranomaiset ja oikeuskanslerikin mielestään joskus ehkä huomauttavat, että asioita pitäisi valmistella tietyllä tavalla, niin tämä ei niin sanotusti tunnu menevän perille, eli nämä kevyet huomautukset eivät enää riitä. Tähän haluaisinkin kuulla oikeuskanslerin näkemystä, miten voidaan varmistaa, että sekä oikeusministeriön lainvalmisteluyksikkö että laillisuusvalvojan roolissa Oikeuskanslerinvirasto voivat varmistaa, että valmistelijalle lakiesityksestä annettavat huomautukset ja huomiot todellakin otetaan huomioon. Se olisi kaikkien etu, että ei tavallaan väkisin viettä valtioneuvostoon asti esityksiä, joitten perustuslainmukaisuus on epäselvää valtioneuvostossa.

Sen lisäksi olen huolissani siitä, että hallitus on puhunut lainsäädännön arviointineuvostosta niin kuin se ratkaisisi tämän ongelman. Se tekee tärkeää työtä, mutta sehän arvioi ensisijaisesti talousvaikutuksia lainsäädännöstä, ei perustuslainmukaisuutta, joten se ei mitenkään korvaa Oikeuskanslerinviraston ja oikeusministeriön roolia. Perustuslakivaliokunnan jäsenenä olen huolissani siitä — ja haluaisin kuulla myös oikeuskanslerilta vastauksen tähän julkiseen keskusteluun — että tällä hallituksella kiireen ja talouspolitiikan paineen lisäksi on tämä erityinen ongelma, [Puhemies koputtaa] jota oikeuskansleri... — Tulenko eteen?

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Joo. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Kiitos, puhemies! — Niin, oikeuskansleri toi esille lehtihaastatteluissa, että tällä hallituksella on erityisiä tietyn tyyppisiä perusoikeusongelmia, ja tähän haluaisin kuulla myös vähän täsmennyksiä, mitä hän tällä tarkoittaa. Itse näkisin näin, että missään asioissa, mutta erityisesti ihmisoikeus- ja perusoikeuskysymyksissä, ei ole hyvää lainsäädännön valmistelua, jos hallituspuolueet sopivat poliittisesti kompromisseista, joiden tiedetään olevan todennäköisesti tai hyvin mahdollisesti perustuslain vastaisia, eli kokeillaan kepillä jäätä. Sellainen toimintatapa ei ole hyvä. Perustuslakivaliokunta ei voi olla elin, jonne heitetään asioita testattavaksi, että saako näitä oikeuksia ottaa pois, vaan valtioneuvoston oman valmistelun pitäisi lähteä siitä, että lainsäädäntö on jo itsessään hyvän valmistelutavan mukaista ja täyttää perustuslainmukaisuuden kriteerit. Jos tällainen ajattelutapa ministeriöis-

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

sä yleistyy, niin se on myös kohtuuton taakka itse oikeuskanslerille ja Oikeuskanslerinvirastolle, eli ministeriöillä ja oikeusministeriöllä on myös velvoite pyrkiä etsimään ratkaisuja, joiden tiedetään suurella todennäköisyydellä olevan perustuslain mukaisia.

Itse näen, että tässä on siis laajemmasta asiavyyhdestä kysymys, ja tämä vuoden 2015 kertomus tuo esille erityisesti näitä lainsäädännön talouspolitiikasta tulevista paineista ja poliittisista paineista tulleista kiireistä johtuvia ongelmia, joita useissa aika merkittävisissäkin lainsäädäntöhankkeissa on ollut. Itse ministerinäkin koin, että valtioneuvoston jäsentenkin keskuudessa, ihan siinäkin hallituksessa, missä itse olin, tietynlainen kunnioitus tätä lainsäädäntöprosessia ja laillisuusarviointiprosessia kohtaan on heikentynyt. Ehkä poliitikot tarvitsisivat vähän laajempaa koulutusta siitä, että ei lähdetä edes yrittämään asioita siitä kovin kapeasta aukosta läpi, perustuslain ja lainvalmistelun kannalta — tämä koskee kaikkia puolueita ja kaikkia aateryhmiä — vaan yritettäisiin etsiä ensisijaisesti sellaista ratkaisua, joka täyttäisi nämä lainvalmistelukriteerit mahdollisimman hyvin. Silloin isotkin poliittiset hankkeet etenevät mahdollisimman hyvin. — Kiitos.

16.33 Ben Zyskowiec kok: Arvoisa herra puhemies! Arvoiset Suomen kansan edustajat! Arvoisa herra oikeuskansleri! Kun puhutaan oikeuskanslerin kertomuksessa vuodelta 2015 käyttämästä puheenvuorosta, joka liittyi lainvalmistelun tasoon ja perustuslakitulkintoihin, ja ennen kaikkea, kun puhutaan siitä keskustelusta, joka julkisuuteen sen seurauksena leimahti, kun keskustelussa ensin perustuslakiblogissaan pari kunniaansa ilmeisesti loukatuksi kokenutta perustuslakiasiantuntijaa hyökkäsi erittäin voimakkaasti oikeuskansleri-instituutiota vastaan ja kyseenalaisti koko instituution merkityksen ja kun keskustelussa oikeuskansleri itse antoi Helsingin Sanomille haastattelun, jossa jatkoi tätä keskustelua, jota sitten kommentoivat samassa lehdessä pöyristyneinä muutamat valtiosääntöoppineet, niin tässä keskustelussa on erotettava selvästi kaksi asiaa:

Toinen kysymys on lainvalmistelun tasosta. Itse olen ollut täällä lähes 40 vuotta, mutta kun olen tutkinut vähän asiakirjoja, niin voin sanoa, että lainvalmistelun tasosta ja sen puutteista on keskusteltu tässä talossa melkein sata vuotta. Jo 20-luvulta löytyy perustuslakivaliokunnan kannanottoja ja sitten löytyy muistaakseni 80-luvulta eduskunnan puhemiesneuvoston kannanottoja ja monia muita kannanottoja, joissa on kiinnitetty huomiota lainvalmistelun tasoon ja siinä oleviin ongelmiin. Kaiken tämän jälkeen pitää sanoa, että on tapahtunut valtavaa, valtavaa edistystä vuosikymmenten kuluessa, mutta totta kai rimakin on asetettu yhä korkeammalle. Sellaisia vaikuttavuusarvioita erilaisista keskeisistä seikoista, joita nykyään lainvalmistelulta vaaditaan, ei aikaisempina vuosikymmeninä edes odotettu lakiesityksen perusteluissa kosketeltavan. Tämä on siis yksi kysymys.

Toinen kysymys on sitten se, onko hallitus, nimenomaan nykyinen hallitus, sivuuttanut oikeuskanslerin näkemykset, jotka liittyvät lakien perustuslainmukaisuuteen. Jos näin olisi käynyt, niin sehän ei missään tapauksessa olisi ollut asianmukaista menettelyä. Varmaan näistä asioista puhutaan, kuten edustaja Niinistö sanoi, pääministerin ilmoituksen pohjalta lisää — olikohan se nyt ensi viikolla, joka tapauksessa lähiaikoina.

Mutta kun tuossa julkisessa keskustelussa syntyi sellainen mielikuva, että nimenomaan Sipilän hallitus viis veisaa selvistä perustuslainvastaisuuksista ja antaa piut paut oikeuskanslerin ja muidenkin tätä koskeville kriittisille käsityksille, niin on edustaja Heinosen tavoin kysyttävä oikeuskanslerilta: onko teidän arvionne se, että nimenomaan nykyinen hallitus — ja nyt en puhu kiireeseen liittyvistä asioista — olisi jollain tavoin ylimalkaisemmin

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

tai nonsaleeraavammin suhtautunut perustuslakinäkökohtiin verrattuna aikaisempiin hallituksiin?

Tämä keskusteluhan johti myös kummallisiin ylilyönteihin, kun vaadittiin, että oikeuskanslerin pitäisi estää perustuslain vastaisten — siis hänen perustuslain vastaisiksi tulkitsemiensa — lakien tuleminen eduskuntaan. Näin käytännössä oikeuskansleri pystyisi tekemään, mutta jos näin tehtäisiin, niin sehän merkitsisi sitä, että oikeuskansleri omaksuisi itselleen sen roolin, joka meidän järjestelmässämme kuuluu perustuslakivaliokunnalle, eli sen ratkaisemisen, onko jokin lakiesitys ristiriidassa perustuslakimme kanssa vai ei. Tarkoitan tällä sitä, että totta kai, jos oikeuskansleri näkee tällaisen ristiriidan, hän tuo sen esiin valmistelussa, mutta jos hallitus kuitenkin haluaisi antaa jonkun esityksen ja jos oikeuskansleri de facto estäisi tällaisen lakiesityksen eteenpäinmenon, niin hän riistäisi perustuslakivaliokunnalta sen tehtävän.

Otan ihan käytännön esimerkin. Edustaja Ville Niinistö ja muut silloisen perustuslakivaliokunnan jäsenet päättivät noin kymmenen vuotta sitten, että on perustuslain vastaista kieltää aikuista omassa autossaan tupakoimasta, jos auton kyydissä on lapsi. No, minun mielestäni tämä oli pöyristyttävä, virheellinen kanta, koska kai sillä lapsella ja sen terveydellä on jotain perustuslain suojaa, joka menee vielä yli sen aikuisen tupakanpolton oikeuden. Nyt hallitus sosiaali- ja terveysvaliokunnan pyynnöstä antoi tälle eduskunnalle käytännössä vastaavan esityksen. Siinä oli muutama pieni korjaus, muun muassa ikäraja laskettiin 18:sta 15:een ja niin edelleen. Ja nyt tämä uusi perustuslakivaliokunta, edustaja Niinistö ilmeisesti taas mukana, hyväksyi [Ville Niinistö: En ole!] — no, joka tapauksessa perustuslakivaliokunta yksimielisesti hyväksyi — että on täysin perustuslain mukaista kieltää autossa olevaa aikuista tupakoimasta, kun siellä on kärsivä lapsi kyydissä. No, tähän on ainoa järkevä kanta. Jos nyt oikeuskansleri olisi estänyt tämän lakiesityksen tulon eduskuntaan sanomalla, että tämä on vastoin edustaja Niinistön ja muun perustuslakivaliokunnan kymmenen vuotta sitten ottamaa kantaa, niin me emme koskaan olisi päässeet kokemaan ja näkemään sitä iloa, kun perustuslakivaliokunta korjasi aiemman virheellisen kantansa ja hyväksyi tämän uuden esityksen. [Ville Niinistö: Se ei ollut sama lakiesitys, se oli eri!] — Siinä oli eräitä aivan pieniä muutoksia, jotka oli tarkoitettu edustaja Niinistölle ja muille tällaisenä, niin kuin me sanomme, kasvojenpesuvetenä. [Ville Niinistön välihuuto]

Joka tapauksessa on hienoa, että perustuslakivaliokunta puheenjohtajan kertomalla tavalla on järjestämässä seminaarin, jossa laajemmin perustuslakivaliokunnan toimintaa, sen kehittämistä ja perustuslakikysymyksiin liittyviä ongelmia käsitellään. Sanon, summa summarum, vain tästä, että se julkinen keskustelu, joka vuodenvaihteen jälkeen käytiin, oli sillä lailla harhaanjohtavaa, että annettiin ymmärtää ikään kuin jokainen suunnilleen otsallaankin näkisi, että jokin esitys on vastoin perustuslakia, muun muassa sanottiin, että jos hallituksen pöydässä istuisi yksikin juristi, niin tämä olisi huomattu. No, minä soisin, että hallituksen pöydässä istuisi vaikka useampikin juristi, mutta käsitys siitä, että perustuslakikysymykset ovat semmoisia on—off-asioita, joissa jokainen heti huomaa, että tässä on perustuslainvastaisuus, on täysin väärä. Ei meidän hallitus valmistele eikä esitä kuolemanrangaistuksen palauttamista tai jotain muuta tällaista, joka ilmiselvästi olisi perustuslain vastaista, vaan niissä asioissa, joita hallitus ja eduskunta käsittelevät, on aina — aina — kyse tulkinnasta, ja tulkinnassa voidaan aina ottaa erilaisia kantoja.

Herra puhemies! Aika kuluu, ja joudun vähän lyhentämään, mutta haluan vain sanoa sen, että tässä tulkinnassa on erilaisia näkökohtia ja, voi sanoa, erilaisia koulukuntia. En

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

nyt nimeä mitään koulukuntaa, koska jotkut ilmaisut on koettu loukkaaviksi, mutta haluan vain sanoa, että varsinkin nuoremmassa perustuslakiasiantuntijapolvessa on sellaista tulkintalinjaa, jolla kavennetaan eduskunnan harkintamarginaalia eli tulkitaan perusoikeuksia niin tiukasti, että se tila, missä eduskunta voi näissä asioissa liikkua, kaventuu. Ja tämä on siis poliittinen pyrkimys — en tarkoita, että puoluepoliittinen, vaan kutsutaan sitä nyt vaikka perustuslakipoliittiseksi, tai he itse varmaan kutsuisivat sitä perus- ja ihmisoikeuspoliittiseksi pyrkimykseksi.

Itse taas lähden siitä, että korostan demokratiaa ja kansanvaltaa. Jos ja kun kansa on valinnut 200 kansanedustajaa käyttämään valtiovaltaa kansan puolesta, niin perustuslain liian tiukka tulkitseminen ja [Ville Niinistön välihuuto] eduskunnan päätösvallan aiheeton kaventaminen merkitsee kansanvallan kannalta kielteistä kehitystä ja tällaista juristivallan kasvua, jota aikaisemmin Suomessa kavahdettiin.

Nyt lainasin edustaja Heinoselta hänen puhelintaan, ja minun piti lukea sieltä eräs sitaatti, kun ei ollut lehtileikettä mukana, mutta nyt tässä lukee "Venla" ja "Koti" ja muuta, että... — Ai jaa, no nyt se palautui. [Naurua] — Otan vain esimerkin näistä tulkinnoista, herra puhemies. Edustaja Ville Niinistön mielestä tämä, että kavennetaan eduskunnan valtaa, estää fasismia. Minun mielestäni Suomessa ei ole fasismin uhkaa, mutta meillä on sellainen tuomarivallan, tai juristivallan — väärin sanoa "tuomarivallan" — uhka, että perustuslakiasiantuntijat omilla tulkinnoillaan kaventavat eduskunnan toimivaltaa siinä, mitä eduskunta sääätäessään perustuslain ja sääätäessään esimerkiksi nykyiset perusoikeudet on tarkoittanut. Tähän on kiinnittänyt kirjassaan huomiota muun muassa entinen kansanedustaja Osmo Soininvaara, ja pyydän, että edustaja Niinistö lukee myös oman puoluetoverinsa näkemyksiä tästä aiheesta.

Ja ihan tästä lopuksi tuon hyvän esimerkin: On katsottu ja eduskunnan perustuslakivaliokunta on katsonut, että tässä taloudellisessa tilanteessa voidaan tehdä säästöjä, ja perustuslakivaliokunta ei ole [Puhemies koputtaa] kumonnut ensimmäistäkään — siis ensimmäistäkään — hallituksen säästöesitystä. Täällä moneen kertaan on kerrottu, miten on säästetty... [Li Anderssonin välihuuto] — Säästöesitystä, siis ensimmäistäkään säästölakia ei ole kumottu. Tämä kotouttamistuki ei ollut säästölaki, sakot eivät olleet säästölaki. Säästölait ovat niitä, mitä te vastustatte täällä salissa joka päivä, joissa on leikattu opiskelijoilta, pienituloisilta, lapsiperheiltä, ihan kaikesta. — Perustuslakivaliokunta, jossa edustaja Niinistö on ollut mukana yksimielisissä lausunnoissa tältä osin, ei ole yhtään näistä torjunut. Kuitenkin eduskunnan perustuslakivaliokunnan paljon kuulema asiantuntija professori Lavapuro sanoi 16.6.2015 Yleisradiossa seuraavaa: "Millä tavalla voidaan perustella, että leikkaukset ovat välttämättömiä, kun samaan aikaan työn, yritystoiminnan ja autoilun verotusta lasketaan miljardilla?" Eli Lavapuro edustaa sitä kantaa, että jos verotusta samaan aikaan voidaan keventää, niin säästöjä ei voitaisi tehdä. [Ville Niinistön välihuuto] Ja tätä kantaa perustuslakivaliokunta ei siis ole hyväksynyt. Sama Lavapuro sanoo samassa Yleisradion jutussa seuraavaa: "Kun nämä leikkaukset ovat näin suuria ja kohdistuvat juuri heikoimpiin, niin valtiosääntöjuristina" — siis valtiosääntöjuristina, ei poliitikkona — "kysy, eikö tätä huomattu vai eikö siitä yksinkertaisesti piitattu." Eli hänen mielestään hallitus on ollut piittaamaton tai huolimaton, kun se on kohdistanut leikkauksia heikoimpiin eikä ole huomannut, että ne ovat perustuslain vastaisia. No, nyt on käynyt niin, että perustuslakivaliokuntakaan ei ole pitänyt niitä perustuslain vastaisina. Ja tästä seuraa kysymys edustaja Lapintielle, joka on perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja: kun professori Lavapuro on näköjään useamman kerran iskenyt kirveensä kiveen — hän piti myös esimerkiksi

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

eläkeläisten riippoveroa perustuslain vastaisena ja Aito avioliitto -aloitetta perustuslain vastaisena, ja näistäkin perustuslakivaliokunta, kummastakin, on ollut eri mieltä — niin oletteko huomanneet, että nämä professorit, esimerkiksi Lavapuro, olisivat korjanneet tulkintaansa perustuslain omaksumien tulkinnan mukaisiksi, vai ovatko he edelleen jatkaneet tätä poliittista, sanotaan nyt sitten perustuslakipoliittista, agendaa, mikä heillä selvästi on ollut?

Toinen varapuhemies Arto Satonen: No niin, ja nyt tässä mainittiin sen verran useasti edustajien Niinistö ja Lapintie nimet, että lienee perusteltua ottaa vastauspuheenvuorot.

16.46 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toivon, että edustaja Zyskiewicz muuten varsin ansiokkaasti omia näkökulmia esittäneessä puheenvuorossa olisi korrekti myös perustuslakiasiantuntijoita kohtaan. On selvää, että myös heillä on oikeus tuoda esille sellaisia näkemyksiä, jotka ovat suhteellisia eivätkä absoluuttisen perustuslainmukaisuuden arviointia. Itse näkisin, että näissä useissa esimerkeissä, mitä edustaja Zyskiewicz toi esille, oikeusoppineet ovat korostaneet, että jotkin ratkaisut olisivat paremmin perustuslain kanssa sopusoinnussa kuin toiset, mutta se ei tee niistä toisista ratkaisuista perustuslain vastaisia.

Mitä tulee näihin talouslakeihin, on niin, että meidän vuoden 2000 perustuslakiuudistuksen yhteydessä nämä TSS-oikeudet ja ihmisten toimeentulo-oikeudet vahvistuivat siinä määrin, että perustuslakivaliokunnassa on käyty toistuvasti keskustelua siitä, missä kohtaa jonkinlainen perustoimeentuloa heikentävä lainsäädäntö voisi olla perustuslain vastaista. Mutta on selvää, että nämä taloussäästölait menevät tämän rajan yli vain äärimmäisen harvoin ja tämä on tämmöistä suhteellisuuspohtiskelua, ja sitä myös nämä perustuslakiasiantuntijat ovat korostaneet myös valiokunnissa.

16.47 Annika Lapintie vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskiewicz käytti pitkän puheenvuoron, ja kaikkea ei ehdi minuutissa kommentoida, mutta näistä säästölaeista: Kuten edustaja Niinistö totesi ja edustaja Zyskiewicz hyvin tietää, taloudellinen tilanne yhteiskunnassa oikeuttaa tiettyihin säästöihin mutta siinä tulee pohdittavaksi, milloin mennään niin kauas tästä perusturvasta, että sitä ei voida hyväksyä. Tähän tilanteeseen perustuslakivaliokunta on nimenomaan todennut, niin kuin yritin aikaisemmin kertoa, että on suuri ongelma, että hallitus tuo ripotellen säästölakeja, joiden yhteisvaikutusta ei voida tietää. Tämä on tullut asiantuntijakuulemisessa ja toistettu usein perustuslakivaliokunnan lausunnoissa. Toivoisin, että hallitus nyt, kun lainvalmistelun ongelmista julkisuudessa puhutaan, myös ottaisi onkeensa.

Vielä tästä asiantuntijoiden mahdollisuudesta julkiseen keskusteluun: en kyllä [Puhemies koputtaa] haluaisi elää yhteiskunnassa, jossa sanomme, että julkista keskustelua radiokanavalla ei saa käydä.

16.48 Ben Zyskiewicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Lapintien loppuheitosta on pakko sanoa: kuka on esittänyt, että asiantuntijoilta kiellettäisiin osallistuminen julkiseen keskusteluun? En minä ole kuullut kenenkään sanovan niin, vaan kun nämä perustuslakiasiantuntijat itse usein korostavat, että he eivät tuo esiin omia näkemyksiään vaan referoivat perustuslakivaliokunnalle, minkälaisia kantoja perustuslakivaliokunta aikaisemmin tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimella on ottanut, niin kysyin, edus-

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

taja Lapintie, kun te olette ottanut aivan eri kannan näihin säästölakeihin kuin esimerkiksi professori Lavapuro tässä Yleisradion haastattelussa, oletteko huomannut, että tämä olisi vaikuttanut professori Lavapuron näkemyksiin.

Kun täällä edustaja Niinistö yritti selitellä, että ei ole otettu eri kantoja, niin esimerkiksi niin sanotussa raippaverossa hän oli sitä mieltä, että se on vastoin perustuslakia, perustuslakivaliokunta oli sitä mieltä, että se ei ole, Aito avioliitto -aloitteessa hän oli sitä mieltä, että se on vastoin perustuslakia, perustuslakivaliokunta oli sitä mieltä, että se ei ole — esimerkkinä.

16.49 Annika Lapintie vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun edustaja Zyskowicz aloitti sillä, että radiokeskustelussa Yle-kanavalla hän on näin sanonut, niin mielestäni pitää kyllä erottaa se, minkälaista julkista keskustelua avoimesti läpinäkyvässä yhteiskunnassa meidän tieteenekijät käyvät. Se on yksi asia. Toinen asia on sitten perustuslakitulkinnat, ja totta kai, juuri niin kuin sanoitte, siihen vaikuttavat perustuslakivaliokunnan aikaisemmat kannat, siihen vaikuttavat ihmisoikeustuomioistuimen, EU-tuomioistuimen ja muiden kansainvälisten asiaan kuuluvien järjestöjen kannat, ja sitten nämä asiantuntijat eli tieteenekijät, yliopistojen professorit vetävät siitä oman johtopäätöksensä. Näin kuuluu olla. Sen jälkeen perustuslakivaliokunta sitten tekee arvionsa. Kuten hyvin tiedätte, perustuslakivaliokunnan kuulemat asiantuntijat harvoin ovat samaa mieltä. Yleensä he ovat eriasteisesti eri mieltä keskenään, ja näin tähän perustuslakivaliokuntaa sitten tarvitaan.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Sitten palataan puhujalistaan.

16.51 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuoden 2015 toiminnasta on minun mielestäni hyvä ja perusteltu asiakirja. On nimittäin niin, että laillisuuden valvonta maassa on demokraattisen valtion kannalta äärimmäisen tärkeä asia, se, että perusoikeuksia kunnioitetaan ja perusoikeuksien toteutumista hallinnon tehdessä omia töitään valvotaan koko ajan. Valtioneuvoston oikeuskanslerin tärkein tehtävähän on nimenomaan se, että hän istuu oikeuskanslerin ominaisuudessa valtioneuvoston istunnoissa ja valvoo sitä, että päätökset, joita valtioneuvosto tekee, ovat lainmukaisia, niin kuin perustuslaki vaatii, että kaiken julkisen toiminnan tulee perustua lakiin ja lakia on tarkoin noudatettava. Tämä on varmaan oikeuskanslerin tärkein tehtävä, ja siinä toteutuu ajassa ja joka hetki perustuslain vaatimus laillisuusperiaatteesta ja siitä, että oikeusvaltioperiaatteita kunnioitetaan aidosti.

Oikeuskanslerin tehtäviin kuuluu monia muitakin tehtäviä. Viranomaisten valvonta, tuomioistuinten valvonta, asianajajien valvonta ovat äärimmäisen tärkeitä tehtäviä nekin. Ne muodostavat ketjun, jonka periaatteen mukaan suomalainen oikeusvaltio toimii. Jokainen kansalainen, joka katsoo oikeuttaan loukatun, voi tänä päivänä tehdä kantelun, ja se on maailman helpoin homma tehdä. Jos omistaa internetyhteyden, se on helppo tehdä sitä kautta, ja sen voi tehdä vaikka ihan tavallisella kirjeellä. Siihen tarvitaan tietysti postimerkki ja oikea osoite, että se menee suoraan oikeaan paikkaan.

Yleensä julkisessa keskustelussa oikeuskanslerin tehtävistä on monesti sotkettu asioita kyllä aika perusteellisesti, esimerkiksi tässä viime päivien keskustelussa siitä, onko perustuslakivaliokunta toiminut omissa tehtävissään oikein. Perustuslakivaliokunnalle tulee valtava määrä erilaisia yleisökirjeitä, joiden mukaan perustuslakivaliokunnan pitäisi puuttua

siihen tai tähän tehtävään. Se kuvaa vain sitä, että meillä kyllä laillisuusvalvonta tässä maassa toimii, mutta kansalaisille aika monessa yhteydessä on epäselvää, kenelle se kantelu pitäisi tehdä. Mutta kuitenkin, jos esimerkiksi kantelee oikeuskanslerille, on ihan varmaa, että jos sen olisi pitänyt mennä vaikka oikeusasiamiehelle, niin varmaan ihan normaalin viranomaisvelvoitteen takia tämä kantelu tai kirje osoitetaan sitten oikealle viranomaiselle. Elikkä kansalaisen tekemä kantelu tai valitus ei varmaan mene hukkaan, kun se tulee toimitetuksi jollekin viranomaiselle, häntä neuvotaan siinä yhteydessä.

Arvoisa herra puhemies! Haluaisin kiinnittää yhteen asiaan huomiota, ja se on nimenomaan tämä päätösten viipyminen, johon oikeuskansleri kertomuksessaan myös muuttamalla tapauksella viittaa. On aivan sietämätön tilanne Suomessa tällä hetkellä: meillä valtava määrä erilaisia oikeusasioita, oikeusjuttuja on kesken, valituksia eri hankkeista on kesken tuolla hallintotuomioistuimissa. Pääministeri Sipilä sanoi jossakin yhteydessä, että meillä on tällä hetkellä 2,9 miljardin euron arvosta erilaisia hankkeita odottamassa lupapäätöksiä tai sitten hallinto-oikeuden päätöksiä valitusten takia. Tähän hommaan pitäisi tässä maassa saada pikkuhiljaa järkeä. On selvä asia, että kun tehdään isoja päätöksiä, vaikka joku tehdashanke jollekin paikkakunnalle, niin siinä ympäristöväki aktivoituu, että meneekö maailma piloille nyt ja välittömästi. Totta kai sitten pyritään kaikin käytettävissä olevin keinoin valittamaan hallinto-oikeuksiin ympäristöluvista ja monesta muusta luvasta. Mutta keskuudessamme ikävä kyllä myös jokaisesta kunnasta ja kaupungista löytyy näitä ammattivalittajia, joiden tehtävänä on saada joku hanke pysäytettyä, ja sitten kun on saanut jonkun miljoonahankkeen pysäytettyä, niin sitä kehutaan paikallisessa baarissa, että minä olen tehnyt merkittävän oikeustoimen, kun olen saanut pysäytettyä ison hankkeen.

Se, että asiat ovat näin, on meidän kansanedustajien vika. Meidän tulee säätää niin hyviä lakeja ja nimenomaan sitten antaa rahaa siihen, että valituskäsittelyt eri tuomioistuimissa ovat mahdollisimman nopeita, ja pitäisi minun mielestäni luoda myös semmoinen valitusten käsittely tähän maahan tuomioistuimissa, että tällaiset turhat valitukset tavallaan esitarkastuksessa karsittaisiin armotta pois ja ne saisivat lyhyen ja nopean käsittelyn ja näille turhille valituksille määrättäisiin sitten vielä kohtuullisen korkea maksu turhan valittamisen aiheuttamisista kustannuksista. Totta kai sen pitää olla kaikille sama, mutta tällainen tie, että ihmiset kerskuvat sillä, että sainpahan tuonkin hankkeen seisahtumaan, ei ole oikeusvaltioperiaatteen mukainen, eikä se toisaalta ole myöskään demokratian mukaista toimintaa, koska demokratiassahan vanhan kreikkalaisen viisauden mukaan enemmistö päättää, useimmat päättävät kaikkien asioista. Tässä nykyisin on mennyt melkein anarkian puolelle, että muutamat pystyvät pysäyttämään valituksella melkein minkä tahansa hankkeen ja enemmistö joutuu sitten odottamaan vuosia, vuosia.

Tämä on myös kansalaisten oikeuksien kannalta aivan välttämätöntä. Enemmistön oikeudet siitä, että joku hanke etenee, joku voimalaitos tai joku muu — ei se voi olla niin, että pieni, pieni vähemmistö voi valituksella kaiken pysäyttää. Kyllä yhteiskunnassa, jota rakennetaan, sen pitää mennä enemmistön tahdon mukaan. Kuitenkin kaikessa on takana se yleinen tietoisuus siitä, että Suomessa noudatetaan lakeja ja niiden mukaan sitten eletään.

Lopuksi, arvoisa puhemies, vielä metsäpuolelta nostan yhden lainkohdan esimerkiksi, jossa laillisuusvalvonta on ongelmallinen: metsälain 10 §. Siellä on sellaisia muotoja esimerkiksi avainbiotooppien, tärkeiden elinympäristöjen määrittelyssä, että niistä ei ota kyllä erkkikään selvää, ja erkki on kyllä viisas mies. Nimittäin siellä on sellaisia sanamuotoja siinä lainsäädännössä, että jos kysyy viranomaiselta esimerkiksi, onko tämä metsälain 10 §:n mukainen tärkeä elinympäristö, niin viranomainen sanoo, että kyllä tämä on, mutta

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

kun tuosta sillä metsäkoneella ajetaan, niin ei ole mitään ongelmaa. Sitten kun joku kansalainen tekee siitä valituksen ja sitten tulee katselmustoimikunta sinne paikalle, niin todetaan, että se onkin kolme metriä liian lähellä, ja tuomio tuli.

Elikkä ympäristölakipuolella on tämmöisiä epämääräisyyksiä niin paljon, että meidän eduskunnassa pitää pyrkiä tällaisista eroon ja pitää huoli siitä, että kun lainsäädäntöä laaditaan tässä talossa, niin yleisen, laillisen, normaalin menettelytavan mukaisesti lait ovat täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Sillähän me estämme sellaisen turhan oikeudenkäynnin tuolla hallinto-oikeuksissa tai kärjäoikeuksissa, että ei tule epätasmoisten ilmausten takia turhia syytteitä ihmisille. On nimittäin niin, että hyvin moni metsämies, nuori metsämies ja nuori metsäammattilainen, -nainen, on saanut syytteen metsälain 10 §:n rikkomuksista, ja niitä kun pari kolme tulee peräkkäin ja sitten sakkotuomiot rapsahtaa, niin se käytännössä on hänen elämänsä osalta sitä, että jos hakee vaikka valtion virkaa tai muuta merkittävää tehtävää, niin nämä äsken mainitut turhat oikeusjutut estävät hänen elämänuransa kehittymisen, ja se on kyllä väärin, että epätarkan lainsäädännön takia näin tapahtuu.

Lopuksi, arvoisa puhemies: kun oikeuskansleri on nyt siirtymässä rauhallisempiin tehtäviin, eläkkeelle, niin toivon hänelle omasta puolestani raitoisia eläkepäiviä ja hyvää vointia.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Sitten vielä myönnän puheenvuorot niitä tässä vaiheessa pyytäneille edustajille Lapintie ja Zyskowicz, ja sen jälkeen oikeuskanslerin puheenvuoro.

16.58 Annika Lapintie vas: Arvoisa puhemies! Haluaisin nyt vielä alleviivata sitä, että perustuslakivaliokunta on vuosi sitten tuonut ja nyt uudelleen tässä mietinnössä oikeuskanslerin kertomuksen johdosta tuo esille havaitsemaansa ongelmaa, että Oikeuskanslerinviraston työtehtävät ovat aika vaikeasti toteutettavia silloin, jos riittävän aikaisessa valmisteluvaiheessa ei asianomainen valmistelevala virkamies ota yhteyttä Oikeuskanslerinvirastoon ja pyydä ohjeita tai kommentteja tai neuvoja. Tämän esittäisinkin tällaisena, että kun jatkuvasti puhutaan lainvalmistelun ongelmista, niin tämä toivottavasti nyt tämän julkisuudessaakin olleen keskustelun jälkeen tiedostetaan. Että jos perustuslakivaliokunta on mietinnössään sen todennut, niin ilmeisesti se ei ole ollut riittävän painokasta, mutta sitten kun asia nousee julkiseen keskusteluun, niin toivottavasti nämä molemmat havainnot sitten tulevat toisiaan.

Toinen asia on se, että on erittäin huolestuttavaa, jos Oikeuskanslerinvirasto ja oikeuskansleri ovat huomauttaneet perustuslaillisuuden ongelmista ja siitä huolimatta tätä hallituksen esitystä ei ole korjattu. Eli toivottavasti nyt tämän julkisuuteen nousseen keskustelun myötä tällaiseltakin ongelmalta jatkossa vältytään ja otetaan huomioon nämä Oikeuskanslerinviraston huomiot riittävän aikaisessa vaiheessa. Ja kuten tuossa esittelypuheenvuorossa totesin, nimenomaan ministeriöiden valmisteluvaihe on se vaihe, jossa näihin asioihin puututaan.

Omasta puolestani haluaisin myös kiittää oikeuskansleria pitkästä virkaurasta.

17.00 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa herra puhemies! Oikeuskansleri käyttää itse kohta puheenvuoron ja kommentoi tätä vuodenvaihteen keskustelua varmasti, mutta haluan todeta, että on vaikea uskoa, että olisi sellainen tilanne, jossa oikeuskanslerin huomautuksia perustuslaillisista näkökohdista ei otettaisi hallituksessa huomioon. Yksittäinen tapaus on

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

ollut esillä, ja siihen on varmasti omat taustaselityksensä, mutta kyllähän se perusasia on se, että hallituksen pitää ottaa huomioon oikeuskanslerin näkökohdat ja vähintään niissä hallituksen esityksen perusteluissa nostaa nämä perustuslailliset ongelmat esiin ja todeta, että hallitus pitää perustuslakivaliokunnan lausunnon pyytämistä perusteltuna.

Sitten haluan sanoa edustaja Lapintielle — puheenjohtaja Lapintielle — että olen tyytyväinen perustuslakivaliokunnan työhön näiden mainitsemiä asioiden osalta. Se, että perustuslakivaliokunta ei ole lähtenyt julistamaan säästölakeja perustuslain vastaisiksi, vaikka samanaikaisesti tehdään veronkevennyksiä, on mielestäni erittäin oikea linja. Se antaa eduskunnalle sen päätösvallan, mikä normaalissa parlamentaarisessa demokratiassa eduskunnalle kuuluu. Ja olisipa kiva tietää, miten perusoikeuksista pitkän päälle huolehdittaisiin, jos ei taloudelle annettaisi mitään painoa. Myös se kanta, jonka perustuslakivaliokunta otti tähän niin sanottuun eläkkeensaajien raippaveroon, oli mielestäni perusteltu, koska jos tästä yhdenvertaisuussäädöksestä ruvetaan kovin tiukkoja sääntöjä johtamaan esimerkiksi verolainsäädäntöön, niin se on pohjaton kaivo. Me voimme minkä tahansa verolain osalta osoittaa, että tietyssä tilanteessa eri ihmiset maksavat eri tavoin veroa. Eli mielestäni nämä kannanotot ovat olleet perusteltuja ja myös se, mitä sanoitte tästä avioliittoaloitteen säätämisyjärjestyksestä.

Omaltakin osaltani lopuksi kiitän oikeuskansleria pitkästä ja hyvästä työstä.

17.03 Valtioneuvoston oikeuskansleri Jaakko Jonkka: Arvoisa puhemies! Arvoisat kansanedustajat! Täällä nyt nostettiin... No, ensinnäkin kiitän perustuslakivaliokunnan puheenjohtajaa ja valiokuntaa mietinnöstä ja siinä esille tuoduista seikoista.

Täällä tuli esille tämä loppuvuoden haastattelu, joka kirvoitti sitten mielenkiintoisen keskustelun sekä lainvalmistelusta, lakien perustuslainmukaisuuden valvonnasta että oikeuskanslerin roolista. Nyt kun se nousi täällä esille, niin minä voinen siitä muutaman sanan näihin kysymyksiin, joita täällä esitettiin, vastata.

Ensinnäkin siinä, mitä siinä haastattelussa on sitaatteihin merkitty, kuuluu minun oma ääneni. Sitten siihen, mitenkö toimituksessa on otsikoitu tämä haastattelu, minä en ole voinut vaikuttaa enkä päässyt sitä edes näkemään. Se lausumakseni merkitty perustui pitkän ajan kokemukseen, mitä minulle on tässä hallituksen lakiesitysten arvioinnissa ja valvonnassa tullut. Voi sanoa, että keskeisesti nojasin vuoden 2014 kertomuksen puheenvuorossa esittämäni ja niihin vastauksiin, mitä ministeriöitten kansliapäälliköiltä pieneen kyselytutkimukseeni sain. Toinen lähde, mihin siinä nojasin, oli perustuslakivaliokunnan lausunnot ja mietinnöt ja niissä esitetyt näkökohdat.

Sitten kysymys siitä, onko nykyhallitus tai joku muu hallitus sivuuttanut oikeuskanslerin lakiehdotuksen perustuslaillisuutta koskevat huomautukset: Tätäkin on syytä pikkasen selostaa, miten tämä keskustelu yleensä tästä perustuslainmukaisuudesta käy. Siinä on joko Oikeuskanslerinviraston esittelijä, taikka sitten oikeuskansleri itse käy keskustelua ministeriöitten lainvalmistelijoiden kanssa, ja se on sellaista kahden juristin välistä juridista keskustelua, jossa esitetään näkökohtia ja puntaroidaan perusteluja ja sparrataan perustelujen laadun parantamista. Siinä on näin asianlaita, että joskus meidän esittämämme näkemykset menevät paremmin, joskus huonommin perille, ja siinä ei ole kysymys siitä, että siinä olisi nyt jyrätty taikka syrjäytetty meidän esittämämme näkemyksiä, vaan siinä on kahdella juristilla pikkasen erilainen käsitys, ja siihen, miksi ministeriön virkamies sitten haluaa pitää kiinni omastaan, voi olla useita syitä, mutta siinä on lähinnä nyt sitten tulkinasta kysymys.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

Sitten kun täällä vielä kysyttiin kantaa, että onko tällä hallituksella enemmän ollut näitä tällamaisia perustuslaillisia ongelmia, joihin olisi jouduttu puuttumaan, niin tilastoja pikkasen on katseltu ja se on 10—20 prosenttia ylipäänsä näistä kaikista yleisistuntoon menevistä asioista, joihin me joudumme puuttumaan. On erilaisia puutteita ja korjausehdotuksia, ja se on pysynyt sen ajan, mitä olen Oikeuskanslerinvirastossa ollut, suurin piirtein samalla tasolla, eli ei suuria heittäilyitä ole.

Sitten keskustelussa nousi esille myös, ja täälläkin, se, että oikeuskansleri ei ole esittänyt perustuslain tarkoittamaa huomautusta valtioneuvoston yleisistunnossa ja merkityttänyt sen pohjalta sitten pöytäkirjaan mielipidettään, ja tätä on myös vähän historian valossa tarkasteltu. Ilmeisesti ei koskaan lakiesitysten kohdalla tällaista huomautusta ole tehty. Se ei oikeastaan voisi kuuluakaan tämäntyyppisissä asioissa oikeuskanslerin rooliin, koska kysymys on perustuslain tulkinnasta, jonka auktoritatiivinen tulkitsija on eduskunnan perustuslakivaliokunta. Jos yksi ihminen lähtisi sitten tekemään jotain noin radikaalia toimenpidettä, niin minusta se sotisi kyllä demokratian periaatetta vastaan ja olisi aika vieras tälle oikeusjärjestykselle.

Minä luulen, että tässä oli esitettyihin kysymyksiin vastaus. Nämä ovat hyvin monitahoisia ja tärkeitä asioita, mitä tässä esille on nostettu.

Sitten minä vielä yhteen asiaan kiinnittäisin huomiota. Perustuslakivaliokunta, samoin kuin edellisellä kerralla, niin nytkin, ilmoitti pitävänsä tärkeänä, että eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerin työnjaon ja yhteistyön kehittämismahdollisuudet selvitetään. En ollenkaan pidä tällaista huonona asiana, että näin tehtäisiin. Tässä vain nyt on erinäisiltä tahoilta, kun asiasta on keskusteltu, tullut esille myös semmoisia ehdotuksia, että kantelut ja ylipäänsä viranomaisvalvonta keskitettäisiin oikeusasiamiehelle ja poistettaisiin oikeuskanslerin tehtävistä, jotta oikeuskansleri voisi painokkaammin suunnata resursseja valtioneuvoston valvontaan. Jossain tilanteessa esitettiin jopa sellaistaakin, että Oikeuskanslerinvirastosta pitäisi muodostaa jonkinmoinen valtioneuvoston oikeuspalveluita tarjoava yksikkö. Minä haluaisin tähän kommentoida ihan sen kokemuksen perusteella, mikä minulla on, ja nyt kun olen siirtymässä näistä tehtävistä pois, niin ehkä sitä suuremmalla syyllä voin näistä esittää näkemyksiä ilman, että sanotaan, että puolustan omaa reviiriäni.

Valtioneuvoston valvonta ja yleinen viranomaisvalvonta tukevat toisiaan. Viranomaisvalvonta varmistaa Oikeuskanslerinvirastolle oikeudellisen substanssiosaamisen eri oikeudenaloilta ja antaa konkreettista tuntumaa siihen, miten eri hallinnonaloilla lainsäädäntö käytännössä toimii. Kanteluista ja tarkastuksilla saamme tietoa siitä, millaisia ongelmia ihmisillä ruohonjuuritasolla on. Kokemus lainsäädännön todellisen elämän vaikutuksista on arvokasta taustatietoa silloin, kun Oikeuskanslerinvirastossa joudutaan valtioneuvoston valvonnassa arvioimaan muun muassa lakiehdotusten vaikutuksia perusoikeuksiin. On huomattava, että perus- ja ihmisoikeuksien todellinen merkitys testataan juuri ihmisten arjessa ja lakeja käytäntöön sovellettaessa. Jos Oikeuskanslerinvirastossa ei olisi viranomaisvalvontaa, tämä tuntemus ja tuntuma puuttuisivat. Ja taas jos Oikeuskanslerinvirastosta tehtäisiin tällainen jonkinlainen oikeuspalveluita valtioneuvostolle tarjoava yksikkö, viraston rooli muuttuisi operatiiviseksi neuvonantajaksi ja valvonnallinen aspekti jäisi pois. Kokemus on osoittanut, että valtioneuvoston lähivalvonta on monella tavalla hyödyllistä. Kun voimme heti valmisteluvaiheessa valvonnan keinoin ja mahdollisuuksin puuttua asiaan, ongelmat voidaan nopeasti ja eleettömästi korjata ennen päätöksentekoa. Realisti-

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

nen tosiasia on, että valvojaa kuullaan paremmin kuin operatiivista neuvonantajaa. Oikeuskanslerin toimenpidearsenaalilla on ennalta ehkäisevää vaikutusta. — Kiitos.

17.12 Ville Niinistö vihr: Arvoisa puhemies! Haluan minäkin kiittää oikeuskansleri Jonkkaa hienosta työurasta ja hyvästä yhteistyöstä vuosien varrella.

Ehkä yksi asia jäi muuten ansiokkaassa puheenvuorossa hiukan mieleen. On kuitenkin jännä ristiriita siinä, kun kyllähän oikeuskanslerin valvontatehtävään liittyvät huomiot esimerkiksi siitä, kuka on jäävi tai kuka ei ole jäävi — oikeuskansleri Nikula teki aika ratkaisevia päätöksiä tässä asiassa — ja ne vaikuttavat valtioneuvoston päätöksentekoon. Jos valtioneuvosto ei tällaisia huomioisi ja veisi päätöksiä eteenpäin eduskuntaan, niin kyllähän oikeuskanslerin silloin pitäisi jättää huomio. Mutta ymmärsin, että tarkoittitte juuri perustuslainmukaisuuden arviointia, joka on vähän eri asia. Eli sinällään oikeuskanslerilla on valtioneuvoston istunnossa iso arsenaali eri keinoja käytössään, mutta perustuslainmukaisuuden arvioinnin osalta varmasti tämä tilanne on niin kuin kuvasitte. — Kiitos.

17.13 Valtioneuvoston oikeuskansleri Jaakko Jonkka: Arvoisa puhemies! Tämä pitää paikkansa. Tämä koskee lakiehdotusten arviointia. Esimerkiksi hallinnollisissa päätöksissä ja minusta myös asetuksia annettaessa oikeuskanslerilla on tämä rooli, ja pitäisi myös, jos havaitaan, että asetus olisi lain kanssa ristiriidassa, siinä vaiheessa puuttua, koska ne ovat niin sanotusti lopullisia päätöksiä valtioneuvostossa. Mutta silloin kun asia menee eteenpäin eduskuntaan, niin nähdäkseni ei tällaista tilannetta voisi tehdä.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 4/2016 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

9. Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2015

Kertomus K 11/2016 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 2/2016 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 2/2016 vp.

Keskustelu asiasta alkaa: edustaja, valiokunnan puheenjohtaja Lapintie.

Keskustelu

17.14 Annika Lapintie vas (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa oikeusasiamies ja hyvät kansanedustajat! Perustuslakivaliokunta on käsitellyt oikeusasiamiehen kertomuksen vuodelta 2015. Tässä taas muutamia kohtia, jotka on syytä nostaa esille. Ja voisin heti alkuun todeta, että perustuslakivaliokunta ei ole arvioinut oikeusasiamiehen yksittäisiä ratkaisuja tai kannanottoja. Oikeusasiamiehen kertomus sisältää oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten puheenvuorot, yleiskatsauksen oikeusasiamiesinstituut-

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

tioon kertomusvuonna sekä jaksot perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta ja laillisuusvalvonnasta asiaryhmittäin.

Ensinnäkin perustuslakivaliokunta kiinnittää jälleen erityistä huomiota kertomuksessa olevaan jaksoon, jossa on kootusti esitetty keskeisimpiä puutteita ja parannuksia perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisessa. Vuoden 2013 kertomuksessa esitetyt kymmenen ongelmaa ovat pääosin valitettavasti edelleen ajankohtaisia. Valiokunta toteaaakin ja pitää erityisen valitettavana, että oikeusasiamiehen kertomuksessa joudutaan vuodesta toiseen nostamaan esille samoja ongelmia. Julkisen vallan vastuulla on reagoida perus- ja ihmisoikeus-epäkohtiin sellaisin toimenpitein, jotka ennalta ehkäisevät vastaavien tilanteiden syntymisen, ja tämän vuoksi valtioneuvoston ja asianomaisten viranomaisten pitäisi tehdä nämä toimenpiteet.

Sen sijaan perustuslakivaliokunta pitää myönteisenä sitä kehitystä, jonka myötä oikeusasiamiehen toiminnan painopiste on siirtynyt yhä selvemmin viranomaisten toiminnan valvonnasta ihmisten oikeuksien edistämiseen. Joissakin tapauksissa jo pelkkä yhteydenotto Oikeusasiamiehen kansliasta on ohjannut viranomaistoimintaa paremmin perus- ja ihmisoikeuksia toteuttavaan suuntaan, ja tällaista kehitystä on pidettävä myönteisenä.

Oikeusasiamies Jääskeläisen puheenvuorossa nostetaan esiin oikeusasiamiehen tehtävä vammaisten henkilöiden oikeuksien valvojana. Oikeusasiamies on lisäksi YK:n kidutuksen vastaisen sopimuksen valinnaisen pöytäkirjan mukainen kansallinen valvontaelin. Perustuslakivaliokunta pitää näitä kansainvälisiin velvoitteisiin perustuvia valvontatehtäviä tärkeinä ja yhtyy kertomuksessa esitettyyn käsitykseen siitä, että oma-aloitteisen valvonnan merkitys korostuu vammaisten henkilöiden aseman vuoksi.

Apulaisoikeusasiamies Sakslin käsittelee puheenvuorossaan perusoikeuksia ja julkisen talouden säästöjä. Erityisesti on kiinnitetty huomiota oikeuslaitokseen kohdistuviin säästöihin ja pitkiin käsittelyaikoihin, ja oikeusasiamies on tarkastuksillaan havainnut, että resurssien riittämättömyys suhteessa työmäärään aiheuttaa tuomareiden ja muun henkilökunnan uupumista. Oikeusprosessien pitkät käsittelyajat ja tuomioistuinten rakenteellisen riippumattomuuden puutteet on mainittu kertomuksessa kymmenen keskeisimmän perus- ja ihmisoikeusongelman joukossa. Nämä esille nostetut ongelmat ovat vakavia, ja pitämällä aikavälillä on välttämätöntä toteuttaa tarkoituksenmukaiset oikeudenhoidon rakenteelliset, menettelylliset ja muut uudistukset sekä toimenpiteet oikeusturvan kehittämiseksi siten, että oikeusturvan taso vastaa perustuslain ja Suomea velvoittavien ihmisoikeussopimusten vaatimuksia.

Yleisemminkin perustuslakivaliokunta tässä oikeusasiamiehen kertomuksesta antamassaan mietinnössä nostaa esille sen, että vaikka valiokunnan vakiintuneen kannan mukaan valtiontalouden säästötavoitteet taloudellisen laskusuhdanteen aikana voivat muodostaa hyväksyttävän perusteen puuttua jossain määrin myös perustuslaissa turvattujen oikeuksien tasoon, ei sääntely saa kokonaisuutena arvioiden vaarantaa perustuslaissa turvatun perusoikeuden toteutumista. Perustuslakivaliokunta on lisäksi antanut perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten perusteella valtiosääntöisesti painoarvoa myös heikennyksen keston rajaukselle sitä perustelevien julkistalouden vakavien rahoitusvaikeuksien odotettavissa olevaan keston nähden sekä myös etuuskien tason suhteeseen julkisen talouden tilaan. Myös sen, että heikennykset eivät saa tehdä tyhjäksi perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden ydinsisältöä, pitäisi olla itsestään selvää silloin, kun tällaisia säästöpäätöksiä valmistellaan.

Toistan nyt vielä tässä sen, mikä tuli esille aikaisemmin oikeuskanslerin kertomuksen yhteydessä, että perustuslakivaliokunta on useassa yhteydessä vakavasti huomauttanut sii-

tä, minkälainen ongelma muodostuu, kun samoihin perusoikeuksiin kohdistuvia rajoituksia tai samoihin perusoikeuksiin kohdistuvia säästöjä tehdään hajanaisesti pilkottuna niin, että sitä kokonaiskuva ei pysty muodostamaan. Tämä voi jopa muodostaa perustuslaillisen ongelman, kun sitä kokonaiskuva ei saa hahmotettua. Tämä on tullut esille myös monissa perustuslakivaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden kannanotoissa, kun näitä säästölakeja on käsitelty.

Sitten lopuksi otan esille myös nämä apulaisoikeusasiamies — hetkinen, pieni hetki [Puhuja selaa papereita] — Pajuojan kertomuksessaan esille nostamat kommentit — tuossahan ne ovatkin — jotka koskevat erityisesti lasten eriarvoista asemaa varhaiskasvatuksessa. Pajuojia siis kysyy puheenvuorossaan, miten järjestetään hyvää varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatus tarkoittaa päiväkotia tai perhepäivähoitoa. Erityistä huomiota apulaisoikeusasiamies on kiinnittänyt siihen, että varhaiskasvatusta toteutetaan tilanteessa, jossa kuntien resurssit eroavat merkittävästi toisistaan. Opetushallitus on nostanut esiin huolen siitä, että säädetyt määrälliset minimi- ja maksimivälit voivat merkitä myös sisällöllistä minimiä silloin, kun tehdään tiukassa taloudellisessa tilanteessa näitä ratkaisuja. Viime kädessä tällainen voi johtaa tilanteeseen, jossa valtakunnalliset perusteet eivät enää yhdenvertaisesti toteudu eri paikkakunnilla tai yksittäisen lapsen kohdalla. Perustuslakivaliokunta pitää näitä huomioita tärkeinä. Valiokunta muistuttaa, että vaikka perustuslaissa turvattu yhdenvertaisuus ei sinänsä estä esimerkiksi paikallisten erityisolosuhteiden huomioon ottamista, eivät erotte- lut saa muodostua mielivaltaisiksi tai kohtuuttomiksi. Valiokunnan mielestä onkin syytä selvittää keinoja yhdenvertaisuuden turvaamiseksi varhaiskasvatuksessa.

Lopuksi perustuslakivaliokunta toteaa kannanottoehdotuksenaan, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

17.23 Eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen: Arvoisa herra puhemies! Kiitän perustuslakivaliokuntaa ja perustuslakivaliokunnan puheenjohtajaa tästä hyvästä mietinnöstä.

Olen tyytyväinen siitä, että perustuslakivaliokunta puoltaa tätä oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin työnjaon kehittämistä. Tämähän on asia, jonka vuoden 2014 kertomuspuheenvuorossani nostin esille, ja kuten siellä totesin, mielestäni tämä ylimpien laillisuusvalvojen tehtävien päällekkäisyys ei ole tämän yhteiskunnan ja ihmisten kannalta tehokkain ja tarkoituksenmukaisin.

Nyt kun täällä on keskusteltu tästä lainvalmistelun laadusta, niin tämä asia sillä tavalla kytkeytyy siihenkin, että jos tätä työnjakoa kehitettäisiin ja jos kehitettäisiin siihen suuntaan, että yleinen laillisuusvalvonta ja kanteluasiat pääasiassa tulisivat oikeusasiamiehelle, niin se tarjoaisi mahdollisuuden siihen, että oikeuskansleri voisi nykyistä enemmän panostaa tähän valtioneuvoston lainvalmistelun laadun valvontaan ja kehittämiseen ja perus- ja ihmisoikeusnäkökohtien huomioon ottamiseen.

Tiedän, että oikeuskansleri Jonkka tässä yhteydessä painottaa sitä, että yleinen laillisuusvalvonta ja tämä valtioneuvoston valvonta tukevat toinen toisiaan, ja tämä pitää varmasti paikkansa, mutta mielestäni se vain ei ole riittävä syy ylläpitää tällaista päällekkäis- tä, epätarkoituksenmukaista järjestelmää. Olen aivan varma siitä, että vaikka tätä yleistä laillisuusvalvontaa ei samassa määrin Oikeuskanslerinvirastossa enää olisi, niin siellä kyl- lä varmasti kyettäisiin hyvin tähän valtioneuvoston työn valvontaan ilmeisesti sitä, ja jos vaikka nuo kantelut olisivat pääasiassa oikeusasiamiehellä, niin kyllähän tästä oikeusia- miehen ratkaisukäytännöstä voitaisiin siltä osin ammentaa tietoa sitten tähän valtioneuvos-

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

ton työn valvontaan, eli mielestäni tämä valtioneuvoston valvonta ei edellytä sitä, että tämän yleisen laillisuusvalvonnan kanslerilla tulisi olla. Ehkä nyt, kun täällä on keskusteltu ylipäänsä tästä perustuslainmukaisuudesta, tähän voisin todeta, että kyllähän nämä perustuslakiprofessoritkin osaavat arvioida mitä tahansa lakiesitystä, vaikka he eivät kanteluita käsittelekään. — Kiitos.

17.26 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Kiitän tosiaan oikeusasiamiestä puheenvuorosta ja erityisesti siitä, että olette tarmokkaasti jaksanut nostaa näitä tuomioistuinresursseja esille. Itse tunnen henkilökohtaisesti paljon tuomioistuinlakimiehiä, jotka tekevät valtavassa paineessa töitä, ja kun noita hallituksen esityksiä siellä virkamiespuolella tulkitsee, niin enemmän siellä vielä kiinnitti huomiota siihen, että usein hallituksen esityksessä lukee, että ei ole resurssivaikutuksia, vaikka lisätöitä tuomareille tulee aivan selkeästi ja tietysti koko ajan lisää velvoitteita, mikä on tietysti tärkeitä, että saadaan oikeudenmukainen oikeudenkäynti.

Olisin ehkä toivonut siihen vastausta, että kun kuulimme teitä tuolla perustuslakivaliokunnassa, niin oli puhetta siitä, että jonkinlaista selvitystä saatettaisiin tehdä — voi olla, että nyt muistan väärin — tästä kuormituksesta ainakin hovioikeuksissa. Että mitään varsinaista projektia ei ollut vireillä, mutta Sakslin puheenvuorossaan vastasi jotain tämän tyyppistä, että asia voidaan ottaa huomioon tai näin. Ollaanko tätä tuomioistuinten kuormitusta mitenkään tutkimassa oikeusasiamiehen puolelta? Tietysti yhtenä ratkaisuna on ollut tämä, että oikeusministeriö selvittää näiden erilaisten asioiden siirtoa tuomioistuimista muualle, esimerkiksi riidattomat avioerot ja näin poispäin, mutta se ei loputtomasti ratkaise tätä ongelmaa. Kiitän siitä, että olette pitänyt sitä esillä, ja se on erittäin tärkeää myös meidän tuomareiden jaksamisen kannalta. Mutta pyytäisin vastausta siihen, aiotaanko sitä tutkia millään tavoin ja onko nyt tutkittu sitä tuomioistuintuomareiden jaksamista.

17.28 Eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen: Herra puhemies! Tämmöistä selvitystä ei ole tekeillä eikä kyllä suunnitteillakaan. Että se ei ehkä kuitenkaan ole oikeusasiamiehen tehtävä selvittää hovioikeuksien tuomareiden jaksamista tämmöisen laajemman selvityksen puitteissa.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 11/2016 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

10. Lakialoite laiksi kirjanpitolain 3 luvun muuttamisesta

Lakialoite LA 109/2016 vp Harry Harkimo kok ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Keskustelu

17.29 **Harry Harkimo kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hyvät kansanedustajat! Osuvan sanonnan mukaan Helsingin Hakaniemessä on Suomen suurin veroparatiisi. Siellä majailee muun muassa ammattiliittojen keskusjärjestö SAK. Nykytilanteessa ammattiyhdistysliikkeen omaisuudesta ja rahankäytöstä ei ole mahdollista saada minkäänlaista käsitystä. Työmarkkinajärjestöille on jo 70-luvulta saakka annettu erityisasema verottomien jäsenmaksutulojen hankkimiseen. Näiden verovähennysoikeus on valtion antamaa tukea. Lisäksi järjestöjen ja liittojen sijoitusten tuottamat tulot ovat verovapaita, koska yhdistykset katsotaan yleishyödyllisiksi. Lakialoitteeni ajatus on yksinkertainen: samoin kuin yritysten, näiden yhdistysten tilinpäätösten tulisi olla kokonaan julkisia, jotta voitaisiin arvioida, täytyvätkö niiden toiminnassa yleishyödylliset periaatteet.

Aloitteeni on allekirjoittanut 106 kansanedustajaa, mutta joukossa ei ole yhtään sosiaalidemokraattia eikä vasemmistolaista. [Olavi Ala-Nissilä: Mikäs siinä on?] Tätä ihmettelen suuresti, sillä oppositio puolueet ovat kilvan peräänkuuluttaneet avoimuutta ja läpinäkyvyyttä kaikessa yritystoiminnassa. Niin demarit kuin vihreät puhuvat varjobudjeteissaan harmaan talouden kitkemisestä. Luulisi, että keskustelemme vihdoin asiasta, johon yhdelläkään kansanedustajalla ei ole poikkipuolista sanottavaa. Kysynkin puheenjohtaja Rinteeltä: eikö läpinäkyvyys nyt omissa asioissa kiinnostakaan?

Työmarkkina-asiat ovat aivan retuperällä. Moni laki ei oikeastaan edes tunne käsitettä "työmarkkinajärjestö". Ainoastaan verolain soveltamiskäytännön mukaan työmarkkinajärjestöiksi määritellään etujärjestöt, joiden tehtävänä on neuvotella ja sopia työsuhteiden osapuolia sitovia tai muuten noudatettavia ehtoja työsuhteessa. Tämän soveltamiskäytännön mukaan työmarkkinajärjestöillä, ammatti- ja työnantajaliitoilla, neuvottelujärjestöillä ja keskusliitoilla ei ole minkäänlaisia velvoitteita avata sijoitus- tai liiketoimintojaan. En ymmärrä, miksi, sillä näillä järjestöillä on muita järjestöjä laajemmat oikeudet saada julkista tukea. Monessa muussa lainsäädännössä julkinen tuki velvoittaa järjestöjä laajempaan avoimuuteen kuin organisaatioita, jotka eivät saa julkista tukea.

Kaikkien pienten ja suurten yritysten velvollisuus on julkistaa taloudellista asemansa ja tuloksiaan koskevat tunnusluvut. Nämä tiedot löytyvät Patentti- ja rekisterihallituksesta. On mahdotonta edes tietää, kuinka monta ammatti- ja työmarkkinajärjestöä Suomessa kaiken kaikkiaan toimii, sillä ennen nykyistä rekisteröimiskäytäntöä yhdistyksiltä ei edellytetty kuvausta toiminnastaan. Tärkeimmät ammatti- ja työnantajaliitot kuitenkin toimivat keskusjärjestöjen alla. Akavalla on 35 jäsenliittoa, STTK:lla 17, SAK:hon kuuluu 20 jäsenliittoa sekä JHL:n yhteisjäsenet. Elinkeinoelämän keskusliitto EK:hon kuuluu 25 jäsenliittoa. Tämä tarkoittaa 16 000:ta jäsenyritystä, joista 96 prosenttia on pk-yrityksiä. Suomen Yrittäjät on Elikeinoelämän suurin. Yli 115 000 jäsenyritystä kuuluu keskusjärjestöön.

Ammattiyhdistysten arvioitu varallisuus on noin 2 miljardia. Ne saavat tuloja jäsenmaksuista, joita maksaa suurin osa suomalaisista yksityisen ja julkisen sektorin työntekijöistä. Nämä maksut vähennetään verotuksessa. Valtio häviää vuodessa yli 200 miljoonaa euroa verotuloja. Rakennusliitolla on joidenkin lähteiden mukaan 100 miljoonan omaisuus, OAJ:lla kuuleman mukaan paljon enemmän. Ilta-Sanomat penkoi viime vuonna taloustietoja, joista selvisi, että pelkästään 12 keskusjärjestöllä ja ammattiliitolla on yhteensä 980 miljoonan euron omaisuus. Kertoisin mielelläni tarkkoja lukuja, mutta ongelmallista on,

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

kun kukaan ei tiedä, minkälaiset rahat liitoissa liikkuvat ja kuinka suuria niiden omistukset ovat.

Lisäksi ammattiyhdistysten sijoitusten tuotot ovat verovapaita. Kauppalehden kyselyn mukaan esimerkiksi PAMin pelkkä sijoitussalkun koko on 105 miljoonaa euroa. Yhdistyksen tai säätiön tuloverolain mukainen verovapaus arvioidaan yleishyödyllisyyden ja yhteiskunnallisen merkittävyyden perusteella. Arvioinneissa huomioidaan yhdistyksen säännöt sekä todellinen toiminta. Yleishyödyllinen yhdistys tai säätiö ei saa tuottaa sen toimintaan osallistuneelle taloudellista etua, osinkoa voitto-osuutena eikä kohtuullista suurempaa palkkaa tai muita hyvityksiä. Tutkittua kuitenkin on, että monissa tapauksissa yhteisöt jakavat jäsenilleen etuuksia esimerkiksi lomakotien ja urheilufasiliteettien muodossa. Yleishyödyllisyys on siis perusteltua arvioida. Nykytilassa se on mahdotonta, koska verolain soveltamiskäytännön mukaan työmarkkinajärjestöillä ei ole minkäänlaista velvoitetta avata sijoitus- tai tilitietoja.

Nyt saattaa herätä ajatus, että moni ammattiyhdistyshän julkaisee tilinpäätöksensä netissä ihan vapaaehtoisesti. Kyllä sieltä löytyykin keskusjärjestöjä, muun muassa Akava, SAK ja STTK kertoivat antavansa tilitiedot pyydettyä. Jäsenliittojensa käytännöistä ei keskusjärjestöissä ole harmainta aavistusta. Liitot saavat itsenäisesti päättää, tarjoavatko he toiminnastaan tietoja vai eivät. Osalla liitoista tiedot ovat nähtävillä, osalla eivät. — Tässä on esimerkiksi SAK:n tilinpäätös. Miten voi ammattijärjestön kokoluokan toimijan tulos ja tase mahtua yhdelle sivulle? Varsinaisen toiminnan kuluja on pyöreät 13 miljoonaa ja sijoituksia 50 miljoonaa. Oikeastaan mitään muuta tietoa tämä paperi ei tarjoakaan.

Minä olen elämäni aikana istunut kymmenissä hallituksissa, ja joka kerta on pakko kirjanpitolain mukaan koota tilinpäätös, joka sisältää kymmeniä sivuja. Pyydettyä sain tilinpäätöksen muun muassa EK:lta, se on yrityksen tilinpäätöksen kaltainen.

Verotettavien yritysten tilitietoja mielenkiintoisempaa on kuitenkin se, mihin 2 155 166 suomalaisen palkansaajan jäsenmaksurahat oikein käytetään. Vuoden 1974 jälkeen maksetut jäsenmaksut yhteensä valtion obligaatioiden korkoprosentin mukaisella korolla ovat taloustieteen professori Virénin karrikoidun arvion mukaan 40 miljardia euroa. Nythän uskomus on se, että liitot ja järjestöt käyttävät keräämänsä rahat työntekijöiden etujen ajamiseen, työtaisteluihin ja muuhun yleishyödylliseksi kutsuttuun toimintaan. Kyseessä on nimennomaan uskomus, koska faktapohjaista tietoa ei ole kenelläkään, ei verottajalla eikä Suomen valtiolla.

Kysyn edelleen: mitä ovat nämä tilinpäätöksellä näkyvät kulut? Pyyntöni kulujen esittelystä ei enää saanut vastausta. SAK:n Elorannan mukaan työtaistelukyky ja -valmius ovat liiton omia asioita. Jäin sen tiedon varaan, että varsinaisen toiminnan kulut ovat järjestön toimintaan liittyviä kuluja, mitkä aiheutuvat yleishyödyllisestä toiminnasta. Onko lakkoulu, työtaistelu, mielenosoituksen järjestäminen, yleishyödyllistä toimintaa, jota valtion tulee tukea?

Yksikään keskusjärjestö tai liitto ei myöskään kerro, mihin he sijoittavat omaisuuden. Kun tiedustelin tilitietoja Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliiton AKT:n talouspäällikkö Wallinilta, totesi hän, että etenkin Harkimo ei tämän tiedonkulun piiriin kuulu. On se nyt kummallista, kun kaikkien omien yritysteni tiedot ovat kuitenkin julkisesti nähtävillä ja poliittiset puolueetkin rahoitusta valvovat. Kansanedustajana olen verovelvollinen ilmoittamaan jopa eduskuntaan saamieni lahjojen arvon. [Olavi Ala-Nissilä: Joka kahvikuppikin pitää ilmoittaa!]

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

Olen sitä mieltä, että kaikki yhdistykset eivät täytä yleishyödyllisyyden kriteerejä. Räikein esimerkki on Metallityöväen Liitto, joka omistaa pyöreästi 10 prosenttia VVO-konsernista. Se kiskoo maksimivuokrat joka paikasta, josta valtio maksaa vuokran asumistukea. VVO:n jakokelpoinen vapaa oma pääoma vuonna 2015 oli 188 723 664 euroa ja 19 senttiä. Tästä jaettiin osinkoa 37 miljoonaa. VVO:n kautta valtion asumistuet valuvat myös JHL:ään, PAMiin, Ammattiliitto Prohon ja OAJ:n salkkuihin. Liitot saavat kerätyt voitot eivätkä maksa niistä veroa. Miten on mahdollista todeta, että järjestö on yleishyödyllinen? Se ei tuota voittoa tai taloudellista etua sen toimintaan osallistuneille, ellei tämä järjestö anna toimintakertomustaan tai tilinpäätöstään kenenkään nähtäväksi. Avoimuus on ensimmäinen askel jatkuvan leikkauskierteen purkamiseen ja todellisen talouskasvun vauhdittamiseen. Tilitietojen julkaisemisvelvoitteeseen liittyy niiden rekisteröimisvelvoite.

Nykyisen lain mukaan rekisteröimisvelvollisia ovat sellaiset yhdistykset ja säätiöt, joiden tilikauden seuraavista rajoista ylittyy vähintään kaksi: liikevaihto 12 miljoonaa euroa, taseen loppusumma 6 miljoonaa tai palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä. Usean työmarkkinajärjestön liikevaihto tai taseen loppusumma varmasti ylittää tämän rekisteröimisvelvollisuuden rajat. Monien verojuristien mielestä isommat järjestöt kuuluisivat määräysten nojalla jo nyt rekisteröimisvelvoitteen piiriin. Nämä uudistukset ovat vastikään tulleet kirjanpitolakiin, mutta veikkaanpa, että tämä vuosikymmeniä hyssytelty ay-liikkeen koskemattomuus ei tule muuttumaan, ei ainakaan ilman, että systeemiä ravistetaan auki.

En ole yksin tämän asian kanssa. Käsitlemme asiaa nyt ja siitä syystä, että aloitteen allekirjoitti yli puolet kansanedustajista. Vielä useammat työntekijät ja työnantajat ovat allekirjoittaneet aloitteen soittamalla ja lähettämällä sähköpostia. Olen lähes jokaisen keskusjärjestön alaiseen liittoon kuuluvan työntekijän suusta kuullut, että ajan yhteiskunnallisen kehityksen, talouskasvun ja kansallisen kilpailukykyyn kasvun kannalta merkittävää asiaa. Ammattiliittojen jäsenillä pitää olla oikeus tietää, onko heidän maksamansa jäsenmaksu suhteessa siihen palveluun, jota he liitosta saavat.

Nyt keskustelemme Suomen rakenteessa piilevän, palkkakehitystä ja työllisyystilanteen parantamista rajoittavan esteen purkamisesta. Lakialoitteeni edistää jokaista suomalaista, ja se olisi pitänyt tehdä jo vuosikymmeniä sitten. Ehdotan kirjanpitolain 3 luvun muuttamista siten, että työmarkkinajärjestöillä, keskusliitoilla sekä yksittäisillä ammattijä ja työnantajaliitoilla olisi nimenomainen velvoite toimittaa tilinpäätöksensä Patentti- ja rekisterihallitukseen. Tämä muutos lisäisi työmarkkinoiden saaman julkisen tuen avoimuutta ja helpottaisi arviointia jäsenmaksujen verotuen tosiasiallisesta merkityksestä työmarkkinajärjestöjen edunvalvontatyölle. Muutos yhdenvertaistaisi yhdistykset ja säätiöt sekä parantaisi työmarkkinajärjestöjen toiminnan arviointiperusteiden läpinäkyvyyttä. Lakialoite toteuttaa hallitusohjelmaan kirjattua kärkihanketta, joka vahvistaa kilpailukykyä elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla. Säädös myös mahdollistaisi hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan kirjatun selvitystyön pääomatuloverotuksesta, omaisuuden verotuksesta ja eri sijoitusmuotojen verokohtelusta tämän vaalikauden aikana.

Arvoisa puhemies! Arvoiset kollegat, saavatko 2,2 miljoonaa työntekijää jäsenmaksulle tarpeellista vastinetta? En voi ymmärtää, että edes liittojen jäsenet eivät saa tilitietoja nähtäväkseen. Nämä tiedot ovat ainoastaan pienen ryhmän tiedossa, ja se sotii minun oikeustajuani vastaan. Olen myös sitä mieltä, että kaikkien yleishyödyllisten yhdistystenkin, jotka ovat merkityksellisimpiä, pitäisi jättää tilitietonsa. Tämä koko asia on ihan päinvastoin kuin mitä Euroopassa ajatellaan ja mistä meillä puhutaan. Kaiken pitäisi olla läpinäkyvää. — Kiitos.

17.44 **Li Andersson vas:** Arvoisa puhemies! Läpinäkyvyys, avoimuus ja kansalaisten tiedonsaantioikeus ovat tärkeitä tavoitteita, ja niiden lisääminen on lähtökohtaisesti aina kannatettavaa. Vasemmistoliitto on järjestelmällisesti pyrkinyt edistämään esimerkiksi yritysten tilinpäätösten ja muun taloudellisen tilinpidon avoimuutta ja kattavuutta.

On ilahduttavaa ja tervetullutta, että edustaja Harkimo on kiinnostunut edistämään avoimuutta tilinpäätöstietojen osalta. Johdonmukaisuuden nimissä edustaja Harkimo ja kokoomus ajavat varmasti avoimuutta yhtä suurella tarmolla myös maakohtaisen veroraportoinnin, automaattisen verotietojen vaihdon ja esimerkiksi hallintarekisterin osalta.

On varmasti myös syytä pohtia, tulisiko yleishyödyllisten yhteisöjen kirjanpitoa vaatia nykyistä avoimemmaksi. Mielestäni tämä kysymys on täysin perusteltu. Mutta tällöin sama julkisuusvaade olisi kuitenkin syytä ulottaa kaikkiin yleishyödyllisiin yhteisöihin. Se olisi tasavertaista lainsäädäntöä.

Sen sijaan tässä edustaja Harkimon aloitteessa keskitytään vain työmarkkinajärjestöjen tilinpäätösten avoimuuteen. Tämä raja on monella tapaa keinotekoinen, joten miksi aloitteen tekijä Harkimo sitten on tehnyt näin? Minun tulkintani on, että hänen aloitteensa, rivien välistä ja tässä hänen puheenvuorossaan myöskin aivan suoraan kuultavissa oleva, todellinen pyrkimys on heikentää ammattiyhdistysliikkeen asemaa kyseenalaistamalla työmarkkinajärjestöjen yleishyödyllisyyttä — se tuli varsin selväksi tässä aikaisemmassa puheenvuorossa — sen jälkeen poistaa jäsenmaksujen verovähennyskelpoisuus ja tästä seuraten nostaa liiton jäsenyyden kustannuksia suomalaisille palkansaajille.

Tämä on oikein klassista ja monella tapaa myöskin hyvin perinteistä porvaripolitiikkaa, jota on toteuttanut... [Olavi Ala-Nissilä: Avoimuus vai?] — Ei, vaan liiton jäsenyyden kustannuksen nostamista palkansaajille. — Sitä on toteuttanut muun muassa Ruotsin entinen oikeistohallitus, joka nostamalla liittojen jäsenyyden hintaa sai aikaiseksi merkittävän järjestäytymisasteen laskun. [Kari Kulmala: Hyvä!] — Tässä kuultiin taas kerran salista suoraan, kun perussuomalaisten edustaja kommentoi, että "hyvä", eli hallituspuolueen edustajan näkemyksen mukaan on siis tosiaan niin, että tavoite on järjestäytymisasteen laskeminen, ay-liikkeen heikentyminen, joka tekee entistä helpommaksi hallituspuolueille ja esimerkiksi Elinkeinoelämän keskusliitolle ajaa läpi työntekijöiden asemaa ja työehtoja heikentäviä uudistuksia. Tässä edustaja Harkimo puheenvuorossaan taisi jopa kyseenalaistaa työntekijöiden lakko-oikeuden.

Arvoisa puhemies! Harkimon aloitteen ongelma on pyrkimys kyseenalaistaa työmarkkinajärjestön yleishyödyllisyys. Aloitteessa luotaisiin erillinen rekisteröintivelvoite, joka ei koskisi kaikkia yleishyödyllisiä toimijoita vaan ainoastaan työmarkkinajärjestöjä. Miksi tällainen valikoiva suhtautuminen avoimuuteen? Aloitteen mukaan tämä muutos lisäisi työmarkkinajärjestöjen saaman julkisen tuen avoimuutta ja helpottaisi arviointia jäsenmaksujen verotuen tosiasiallisesta merkityksestä työmarkkinajärjestön edunvalvontatyölle.

Lakialoite menee metsään rinnastaessaan ammattiliittojen jäsenmaksun julkiseksi työmarkkinajärjestöille annettavaksi tueksi. Ammattiliittojen jäsenmaksujen verovähennysoikeus on tällä hetkellä osa henkilöverotusta eikä järjestötuki. Sen on siis ajateltu tukevan yksilön mahdollisuuksia yrittää parantaa työntekonsa edellytyksiä ja työehtoja. Tältä osin se on verotuksellisesti rinnasteinen tulonhankkimisvähennykseen, ja painotan myöskin, että työmarkkinajärjestöt eivät voi verotuksessa vähentää jäsenmaksutulojaan, kuten eivät myöskään esimerkiksi maksamaansa arvonnlisäveroa.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

Arvoisa puhemies! Suomessa on 135 000 yhdistystä. Niistä tuhannet saavat toimintaansa tukea kunnilta ja valtiolta ja harjoittavat elinkeinotoimintaa hankkiakseen varoja yleishyödyllisen toimintansa edistämiseksi. Yleisen oikeustulkinnan mukaan verrattain laajakaan sijoitustoimintaa ei katsota elinkeinotoiminnaksi, ellei varsinaisen yleishyödyllisen toiminnan osuus jää selvästi sekundaariseen asemaan. Yhdistysten jäsenmaksut ja lahjoitukset on usein mahdollista vähentää verotuksessa. Tässä mielessä työmarkkinajärjestöt eivät ole poikkeus, samat säännöt pätevät vaikkapa vapaaehtoista maanpuolustusta edistävään yhdistykseen.

Tällä hetkellä yhdistysten taloutta valvotaan verrattain tarkasti. Tilinpäätökset eivät nykyään ole salaisia, ja niihin voi tutustua myös esimerkiksi vuosikokouksissa. Monet yhdistykset, myös työmarkkinajärjestöt, julkistavat tilinpäätöksensä esimerkiksi verkkosivuilleen, ja pidän itse äärimmäisen tärkeänä, että ammattiliittojen 2,2 miljoonaa jäsentä myöskin saavat tietoa siitä, miten oma liitto käyttää jäsenmaksujen kautta saatuja tuloja.

Suurimpien yhdistysten osalta tilinpäätösten nykyistä laajempi julkisuus voisi olla perusteltua, mutta tällöin sääntöjen tulisi kohdella yhdenvertaisesti kaikkia yleishyödyllisiä yhteisöjä, joiden toiminnan mittakaava ylittää tietyn rajan. Kirjanpitolain mukainen kirjanpitovelvollisuusraja voi tässä valmistelussa olla hyvä lähtökohta, joskin itse voisin olla valmis harkitsemaan rekisteröintivelvollisuutta myös tätä pienemmille yhteisöille. Keskeistä on kuitenkin, että pienimuotoisemmalle yhdistystoiminnalle Suomihan on, kuten tiedämme, yhdistysten luvattu maa. Ei kasata kohtuuttoman suurta hallinnollista taakkaa.

17.51 Harry Harkimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkään en kyseenalaistanut lakko-oikeutta, en puhunut siitä asiasta mitään. Toiseksi, en puhunut verovähennysoikeuden poistamisesta yhtään, minun lakialoitteeni ei edes koske sitä.

Toiseksikin, niistä tilinpäätöstiedoista, niin kuin sanoin, ei verkkosivuilta saa minkään näköistä käsitystä, vaikka kaikki sanovat, että ne ovat siellä — siellä ei kerrota kuin että menot ovat 12 miljoonaa ja sijoitukset 50 miljoonaa. Tämä rahamäärä, mitä ammattiyhdistysliikkeet pyörittävät, ja se omistusoikeus ja ne sidonnaisuudet, mitä heillä on, kuuluisivat ehdottomasti julkisuuteen, enkä ymmärrä, miten tähän minun lakialoitteeseeni sekoitettiin nyt nämä kaikki muut asiat, jotka eivät edes kuulu tähän.

17.52 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, mikä on kiinnittänyt meidän huomiomme, on nimenomaan se, että tässä on tehty tällainen keinotekoinen raja tämän avoimuuden vaatimuksen osalta. Ja toistan vielä kerran, että avoimuus itsessään on äärimmäisen kannattavaa, sen lisääminen. Eli miksi tämän ei esitetä koskevan kaikkia yleishyödyllisiä yhteisöjä vaan rajataan työmarkkinajärjestöihin? Sehän tulee tässä aloitteessa hyvin selvästi esille: tavoite on nimenomaan kyseenalaistaa työmarkkinajärjestöjen ja ennen kaikkea ay-liikkeen yleishyödyllisyyttä.

Mitä siitä seuraa, jos tätä yleishyödyllisyyttä kyseenalaistetaan? Siitähän seuraa luonnollisesti seuraavana askeleena jäsenmaksun verovähennysoikeuden poistaminen, jolloin taas kerran, kuten totesin, ollaan tilanteessa, jossa ikään kuin Harkimo omalla aloitteellaan selvästikin pyrkii kohti tilannetta, jossa suomalainen järjestäytymisaste laskee. Eli se nousisi silloin liiton jäsenyyden hintaa palkansaajille.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

17.53 Harry Harkimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kuten puheessani sanoin, olen myös sitä mieltä, että kaikkien yleishyödyllisten yhdistysten, joilla on merkityksellistä asemaa, pitäisi kuulua saman lain piiriin.

Ja toiseksikin, minun mielestäni, jos ammattiyhdistysliikkeellä on tällä hetkellä 2 miljardia rahaa, se ei ihan heti köyhydestä tästä asiasta, jos ne julkaisevat tilinpäätöstietonsa. Minä en ymmärrä, miten tätä ei voi tehdä avoimeksi. Ne ovat ihan naurettavia, ne tilinpäätöstiedot, mitkä tänä päivänä julkaistaan. Tätä voi puolustaa kuinka paljon vain, mutta avoimuutta pitää saada tähän asiaan. Siellä on 2 miljardia rahaa, jota pyöritetään. Ei tiedetä, mitä yrityksiä omistetaan, mitä osakkeita on ostettu. Siihen tarvitaan avoimuutta, ei mitään muuta.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: No niin, ja nyt mennään puhujalistaan ja puheenvuoroja voi varata P-painikkeella.

17.54 Olavi Ala-Nissilä kesk: Arvoisa puhemies! Avoimuus on erittäin tärkeää talouselämässä ja laajemminkin. Minä olin kyllä edustaja Anderssonin puheessa havaitsevinani selektiivisyyttä, selektiivistä avoimuutta.

Todellakin me tuolla tarkastusvaliokunnassa käsittelemme aina vaalien rahoituksia. Niihin me käytämme omaa rahaa, ja me tilitämme jokaisen kahvikupin. Myöskin etujärjestöjen vaikuttaminen on yhteiskunnallista vaikuttamista. Siinä puhutaan sadoista miljoonista, kun meillä on tuhansia euroja. Eli minusta kysymys on siitä, että oltaisiin avoimia myöskin tämän rahan suhteen, niin kuin me olemme meidän vaalien suhteen, se olisi todella johdonmukaista.

Mutta, puhemies, kyllä tässä myöskin verotuksen näkökulmasta voidaan kysyä, että tässä on tietyllä tavalla kolminkertainen verovähennysoikeus. Kun minä Metalliliiton jäsenenä saan vähentää jäsenmaksun, niin se on tälle saajalle verovapaa tulo, ja kun tämä saaja, Metalliliitto, antaa lakkoavustusta, se on taas tiettyyn euromäärään asti verovapaa tulo, niin että siinä on kolminkertainen verovapaus. Juttelin valtiovarainministeriön vero-osaston ylijohtajan kanssa — hän on jo eläkkeellä, enkä nimeä mainitse — ja hän sanoi, että kyllä tässä on kolminkertainen verotuki, mutta ei tähän voi puuttua. Minä sanoin, että jaa, ei tähän voi sitten vain puuttua, mutta kyllä tämäkin on asia, jota pitäisi tarkastella.

17.55 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tiedä, millä tavalla edustaja Ala-Nissilä omaa puheenvuoroani kuunteli, mutta tämä selektiivinen avoimuushan on nimenomaan tässä tehdyssä lakialoitteessa. Eli mikäli edustaja Harkimo itsekin on sitä mieltä, että tämä pitäisi laajentaa koskemaan nimenomaan kaikkia yleishyödyllisiä toimijoita sitten, jos tällainen avoimuusvaatimus esitetään, niin kuin itsekin linjasin puheenvuorossani, niin miksi hän ei tehnyt sellaista lakialoitetta?

Ja mitä tulee tähän jäsenmaksujen verovähennyskelpoisuuden poistamiseen, niin sehän ei lisää liittojen kustannuksia, vaan kysehän on siitä, miten se vaikuttaa palkansaajien tuloihin. Heillehän se liittojen jäsenyys silloin kallistuu.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Vielä tähän vaiheeseen vastauspuheenvuorot edustajille Harkimo ja Ala-Nissilä, ja sen jälkeen puhujalistaan.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

17.56 **Harry Harkimo kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Niin suurta omaisuutta ei ole millään muilla yleishyödyllisillä yhdistyksillä kuin ammattiyhdistysliikkeellä. Kun puhutaan 2 miljardin rahasta, josta kukaan ei edes tiedä, kuinka paljon siitä on säätiöitetty eri säätiöihin, niin se rahamäärä on ihan huikea. Minä en ymmärrä, miten voi olla tällaisesta avoimuudesta vastaan. Ja jos samalla halutaan tähän muut yhdistykset, joilla ei ole varmaan mitään peiteltävää, niin kyllä se minulle sopii.

17.57 **Olavi Ala-Nissilä kesk** (vastauspuheenvuoro): Puheenjohtaja! Minä en ole tässä nyt tähän verovapauteen puuttumassa, mutta koko ajan kuitenkin minä maksan urheiluseuran jäsenmaksun tai kulttuuriseuran jäsenmaksun, en minä sitä vähentää saa verotuksessa.

Tässä on minusta kysymys etujärjestöistä. Tällä tarkoitan ammattijärjestöjä, yrittäjäjärjestöjä, elinkeinoelämän järjestöjä ja maataloustuottajajärjestöjä. Nämä kaikki käyttävät yhteiskunnallista vaikuttamisvaltaa, niin kuin me kansanedustajatkin käytämme. Kun me informoimme omista rahoistamme kaikki kahvikupitkin, niin eikö silloin myöskin tällainen avoimuus, mitä edustaja Harkimo peräänkuuluttaa etujärjestöjen rahankäytössä, olisi paikallaan? Tämähän on ihan keskiaikaista, että näitä tilinpäätöksiä, rahankäyttöä, ei avoimesti julkisteta.

17.58 **Ritva Elomaa ps**: Arvoisa puhemies! Edustaja Harkimon lakialoitteessa vaaditaan enemmän avoimuutta ja läpinäkyvyyttä työmarkkinajärjestöjen käytäntöihin, ja uskon, että myös liittojen jäsenistö haluaisi varmaan tarkemmin tietää järjestönsä toiminnasta. Ammattijärjestöjen toiminnan olemassaolon tärkeyttä ei mielestäni kyseenalaisteta aloitteessa mitenkään.

17.58 **Leena Meri ps**: Arvoisa puhemies! Kiitos aloitteen tekijälle, että saadaan keskustella aiheesta. Olin itse kolmas allekirjoittaja, ja minusta tämä oli erittäin toivottava uudistus.

Haluaisin edustaja Anderssonille vastata ihan vain sen verran, kun arvostelite perussuomalaisia siitä, että sanoimme "hyvä": Kyllä, olen allekirjoittanut tämän aloitteen kolmantena, ja olen nimenomaan allekirjoittanut aloitteen, jossa tulee toimittaa tilinpäätös rekisteröitäväksi ja se on julkinen. Te itse lisäsitte nämä verovähennysoikeuden poistot ja muut, ne ovat teidän omaa tulkintaanne, mutta ymmärrän sen, että vaalit lähestyvät.

Sitten ihmettelen sitä, että jos edustaja Harkimo on nyt tehnyt tämän tyyppisen aloitteen, jossa julkisuutta ja avoimuutta lisätään, niin se, että jos ei sitä tule nyt kerralla kaikkiin, niin sitten sitä ei voi antaa yhdellekään, on tavallaan vasemmiston argumentti sille, miksi he eivät ole tätä allekirjoittaneet. SDP:n edustajia en täällä näe, mikä on sinänsä harmillista. Kuten edustaja Harkimo toi puheessaan esille, siellä on paljon tukea sinnepäin. Tuossa katselin esimerkiksi puheenjohtaja Rinteen puolison vaalitukea ammattiyhdistykseltä — tästä oli MTV:n uutisissa 2015 huhtikuussa. Sieltä oli 27 000 euroa tullut vaalitukea, ja puheenjohtaja Rinnekin oli saanut useita tuhansia. Tietysti tämäntyyppinen varmasti vaikuttaa siihen. Näinhän se menee, että sen lauluja laulat, kenen leipää syöt, kyllä se jotakin kertoo.

Olen itse tehnyt kirjallisen kysymyksen — tästäkin oli puhetta — ay-järjestöjen osinkotulojen verovapaudesta viime vuoden puolella ja olin verottajaan silloin yhteydessä. Sieltä tuotiin esille sitä, että välttämättä tätä ei aina tarvitsisi tulkita niin, että ammattiyhdistysliike automaattisesti tulkitaan yleishyödylliseksi, koska laissa on eri edellytyksiä, joiden pitäisi kaikkien täytyä, mutta siellä on syntynyt tällainen vakiintunut käytäntö. Kansalai-

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

set pitävät erittäin ongelmallisena veronmaksumoraalin kannalta sitä, että tietyt yhteisöt voivat saada jopa miljoonaosingot ilman, että siitä verotetaan lainkaan. Tämä ei varmaan ole ollut alun perin ihan tarkoitus. Ymmärrän hyvin jalkapalloseuroja, tämäntyyppisiä yhdistyksiä, että heillä on jonkin verran tuloja ja niistä ei makseta veroja, koska siinä on hie- man erityyppinen idea. Kysyin sitten valtiovarainministeriltä, mihin toimenpiteisiin tässä aiotaan ryhtyä, joko niin, että verovapaus poistettaisiin, tai niin, että siihen tulisi jonkinlainen kohtuullinen yläraja. Sain vastauksen, että asiaa selvitetään tämän kevään aikana valtiovarainministeriössä ja mietitään erilaisia malleja, mitä voisi tehdä ja tehdäkö. Odotan nyt mielenkiinnolla. Minun mielestäni tässä olisi myös valtion tulojen kannalta eräs asia. Itsekin olen sitä mieltä, että voidaan tarkastella laajemminkin yhteisöjä, mutta eipä se ole peruste hylätä sitä, että tällekin asialle tulisi avoimempi julkisuus, niin kuin ymmärsin, että edustaja Andersson katsoi: että jos ei saa kaikkea kerralla, niin ei kannata sitten tukea sitä yhtäkään.

18.02 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä edustaja Meri viittasi tähän perussuomalaisen edustajan tekemään välihuutoon minun puheeseeni, mistä itsekin puhuin. Perussuomalaisten edustaja itse asiassa huusi "hyvä" siinä kohtaa, kun minä esitin pelkoni ja epäilykseni siitä, että tämä pitkässä juoksussa johtaa kehitykseen, jossa järjestäytymisaste laskee. Ja siihen hän huusi "hyvä". Eli edustaako tämä perussuomalaisten näkemystä ammattiyhdistysliikkeestä ja ammattiyhdistysliikkeen toiminnan tärkeydestä, eli pidätkö tosiaankin kannatettavana sellaista kehitystä, jossa järjestäytymisaste myös Suomessa lähtisi laskemaan?

18.03 Harry Harkimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun puhutaan jäsenmaksujen verovähennyksestä, niin se on yksi asia. Mutta jos ajatellaan, että ammattiyhdistysliikkeellä on tänä päivänä 2 miljardia rahaa ja se tuottaa noin 5 prosenttia tuottoa vuodessa ja he tienaa noin 100 miljoonaa eivätkä maksa siitä minkäänkokoista veroa, niin tässä on kaksi haaraa, joista saadaan verovapaita tuloja.

18.03 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt minun täytyy kyllä edustaja Anderssonille sanoa — tämän voi vaikka pöytäkirjasta katsoa — että meitä on ollut tässä kaksi, minä ja edustaja Kike Elomaa. [Li Andersson: Ei, kun hän istuu tuolla!] — Ahaa, no sitten minä en huomannut ollenkaan. — En tietenkään kenenkään muun puolesta osaa vastata, mutta itse en tällaista kuullut ja sen takia ihmettelin. En osaa muiden puolesta vastata, miksi joku huutaa "hyvä" ja mille asialle.

18.03 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Halusin vain korjata tämän edustaja Meren väärinkäsityksen.

Puhemies Maria Lohela: Sitten puhujalistalta edustaja Koski.

18.04 Susanna Koski kok: Arvoisa rouva puhemies! Taitaa olla niin, että itse asiassa on kyse punavihervasemmiston suurimmasta painajaisesta eli tulojen muuttamisesta varallisuudeksi ja tuottavan varallisuuden kasvattamisesta. Tosin, miten se liittyy tähän asiaan — ay-liikkeelle tämä toiminta on ollut tavanomaista ja määrätietoista, mutta ei sen sijaan näille työntekijöille, joita he väittävät edustavansa.

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

Pidän ihan itsestäänselvänä, että tämän lakialoitteen osalta yleishyödyllisten yhteisöjen tuloja ja varallisuutta pitäisi kohdella samalla tavalla aivan riippumatta siitä, onko kyseessä ammattiliitto, uskonnollinen yhteisö tai peräti urheiluseura.

Edustaja Andersson esitti huolensa siitä, mikä tulee olemaan ay-liikkeen jäsenistön saama lisäarvo maksamiensa jäsenmaksujen vastineeksi. Itse en olisi lainkaan tästä huolissani vaan kokisin, että se ei ole suinkaan eduskunnan eikä lainsäätäjän ongelma vaan on ay-liikkeen aivan oma asia tuottaa se lisäarvo, jotta jäsenet saavat sen palvelun ja oikeuden, mitkä kuuluukin saada.

18.05 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Minä teen nyt eron kahden asian välillä.

Ensimmäinen on nämä verovapaat tulot, jotka ammattiyhdistysliike yleishyödyllisenä toimijana saa esimerkiksi osinkojen muodossa. Mielestäni voidaan kyllä harkita ja selvittää sitä, pitäisikö kaikkien yleishyödyllisten toimijoiden osinkotulot laittaa verolle. Sellainen toimenpide kuitenkin kohdistuisi kaikista voimakkaimmin Koneen Säätiön ja Kulttuurirahaston kaltaisiin toimijoihin, jotka tällä hetkellä ovat ne keskeisimmät, suurimmat osinkotulot saavat yleishyödylliset toimijat. Silloin jatkossa näillä rahastoilla ei olisi mahdollisuutta samassa mittakaavassa näitä tuloja käyttää esimerkiksi tutkimuksen, tieteiden ja kulttuurin rahoittamiseen vaan osa tästä rahasta sitten kanavoitaisiin valtion kautta, joka kyllä sinänsä voisi varmasti tätä samankaltaista toimintaa ihan omilla päätöksillään myöskin rahoittaa.

Toinen kysymys on sitten tämä jäsenmaksujen verovähennyskelpoisuus ammattiyhdistysliikkeen jäsenten osalta. Mikäli tätä yleishyödyllisyyttä kyseenalaistetaan ja tämä oikeus työntekijöiltä poistuu, niin kyllähän siitä kärsivät ennen kaikkea suomalaiset palkansaajat, joiden jäsenmaksu ammattiliittoon kallistuu. Ehkä sen seurauksena käy niin kuin Ruotsissa kävi, että monet pienituloiset patkăduunarit eivät enää maksaneet tätä jäsenmaksua sen takia, että se kallistui niin paljon, ja jättivät siis kokonaan olematta jäsen ammattiyhdistysliikkeessä. No, ketkä sitten kärsivät, mikäli järjestäytymisaste laskee merkittävästi? Kyllä sekin vaikuttaa siihen työhön, mitä me lainsäätäjinä tässä salissa teemme, ja olisi aika räikeässä ristiriidassa myöskin sen kanssa, mitä hallituspuolueiden ministerit täällä ovat puhuneet hyvin lämpimään ja arvostavaan sävyyn tästä suomalaisesta sopimusyhteiskunnasta. Tällainen kehitys olisi kyllä sen kanssa räikeässä ristiriidassa.

18.07 Harry Harkimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suurin ongelma mielestäni on se, että ammattiyhdistysliikkeeseen kuuluu kaksi miljoonaa jäsentä ja sen jäsenten määrä on valtava ja ne, jotka tietävät näistä rahoista, ovat vain kourallinen ihmisiä, jotka tietävät, minkälaisia rahoja ammattiyhdistysliikkeet pyörittävät. Niitä ei ole montaa. Minä olen yrittänyt selvittää nyt kuukauden sitä asiaa, kukaan ei kerro siitä sanaakaan. Se on ihan niin kuin salaisuudella leimattu. Jos puhutaan näistä yleishyödyllisistä yhdistyksistä, joista edustaja Andersson puhui, niin ne ovat varmaan yleishyödyllisiä, mutta sen jälkeen kun on julkistettu nämä tilinpäätöstiedot, niin pitääkin arvioida, onko ammattiyhdistysliikkeiden toiminta yleishyödyllistä.

18.08 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Palaan vielä tuohon vähän aikaisempaan tilanteeseen, kun edustaja Andersson sanoi, että perussuomalaiset huudahtivat täällä "hyvä" ja onko tämä perussuomalaisten kanta. Tosiaan haluan tuoda vielä esille sen, että itse en sitä huomannut eikä edustaja Elomaa. En tiedä, mihin asiaan, hänhän on voinut olla vaikka tei-

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

dän kanssanne samaa mieltä. Mutta se siitä. Aina olisi toivottavaa, että kertoisi vähän tarkemmin kuin sitten yleistää.

Mutta tosiaan, mitä tulee tähän verovapauteen, nyt haluan vielä korostaa sitä, että tässä aloitteessahan ei puututa siihen ammattiyhdistysmaksujen verovähennysvapauteen eikä sitä ehdoteta poistettavaksi. Tämä on vähän tämän asian ulkopuolella. Edustaja Andersson on nyt itse tästä kovin paljon tässä tuonut esille, ihan kuin tässä nyt sitä ehdotettaisiin. Tämmöistä en ole itse allekirjoittanut, eikä sitä ole tässä tutkittu. Mutta haluaisin kuitenkin muistuttaa, että ammattiyhdistysliikkeiden varallisuus on ihan eri mittaluokkaa, kun puhumme pienemmistä yhdistyksistä. Jos ajatellaan, että on kymmenien miljoonien veropaapat tuotot, juuri niin kuin edustaja Harkimo sanoi, me näkisimme tilinpäätöstiedot vähän avoimemmin, miten sitä rahaa käytetään, onko se yleishyödyllistä vai minkä tyyppistä. Kun verottajalta silloin kyselin tätä tulkintaa tästä yleishyödyllisyydestä, niin minulle vastattiin sieltä, että se ei olisi mitenkään pakollista, että näiden kaikkien lainkohtien pitäisi täytyä. Mutta tämä on ollut vain vakiintunut tulkinta, ja tästä on hyvä käydä keskustelua. Minun puolestani sitä veropohjaa voi laajentaakin, mutta ei tällä nyt ole tarkoitus puuttua mihinkään pieniin kyläyhdistyksiin vaan nimenomaan mittaviin pääomatuloihin.

18.10 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Koska minä henkilökohtaisesti kannatan avoimuutta — minä kannatan sitä lämpimästi kaikessa taloudellisessa toiminnassa — ja koska se myöskin on johtamalleni puolueelle erittäin tärkeä arvo, haluaisin uskoa edustaja Harkimon vilpittömyyteen, mitä tulee avoimuuden edistämiseen. Mutta kun minä luin tätä aloitetta, niin ensimmäinen epäily heräsi nimenomaan siinä, kun sitä ei vaadita johdonmukaisesti koskemaan kaikkia yleishyödyllisiä toimijoita vaan on valittu tällainen valikoi-va avoimuuden linja, jota kohdistetaan työmarkkinajärjestöihin. Ja tässä nyt sain vahvistusta myöskin niille epäilyksille, mitä minulla on ollut, kun edustaja Harkimo tässä hyvin suoraan toi esille, että kyse on nimenomaan siitä, että halutaan tätä kautta kyseenalaistaa tätä yleishyödyllisyyttä. Ja silloin puhutaan aivan erilaisesta poliittisesta tavoitteesta kuin ihan puhtaasti avoimuuden edistämisestä.

18.11 Harry Harkimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä on kysymys just siitä, että pitäisi sen jälkeen katsoa, ovatko ne yleishyödyllisiä, koska ne tekevät bisnestä koko ajan ja tekevät sijoituksia ja muita asioita. En minä sitä kiistä, että jos ne ovat yleishyödyllisiä, ne voivat pysyä siinä, mutta tämä tilitietojen julkisuus tekisi sen, että voisi katsoa, ovatko ne yleishyödyllisiä. En minä väitä, että ne eivät ole.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

11. Kansalaisaloite avioliiton säilyttämisestä aidosti tasa-arvoisena, miehen ja naisen välisenä liittona ja sukupuolineutraalin avioliittolain kumoamisesta

Kansalaisaloite KAA 2/2016 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2017 vp

Pöytäkirja PTK 7/2017 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 16.2.2017 pidettävään täysistuntoon.

12. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 16.2.2017 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.37.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen